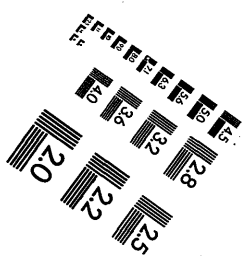

OPQRSTUVWXYZ
uvwxyz1234567890

OPQRSTUVWXYZ
uvwxyz1234567890

OPQRSTUVWXYZ
opqrstuvwxyz
57890

BY
3625
.A7F87

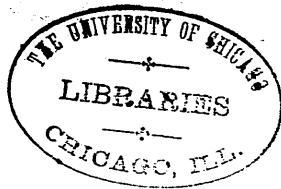
The University of Chicago
Libraries

THE
WILLIAM VAUGHN MOODY
COLLECTION
PRESENTED BY
MRS. EDWARD MORRIS

Cherchez

FYRA ÅR I ASANTE

ELLER

MISSIONÄRER SOM KRIGSFÅNGAR BLAND DE HEDNISKE
ASANTE-INVÅNARNE.

Frey August Emil
UR PASTOR A. E. FREYS BEARBETNING EFTER
DERAS QVARLEMNAD EFTER DAGBÖCKER.

CHICAGO-BLADET, 205 OAK STREET, CHICAGO, ILL.
1894.

BV 3625
A7 F87

Missionär Kühne.
Missionär Ramseyer med fru.

FÖRORD.

Föreliggande arbete, som gifver läsaren en blick in i hedendomens svartaste mörker och äfven visar hvad sanningens vägbrytare kunna få lida, var egentligen ämnadt att ingå som följetong i CHICAGO-BLADET. Men som läsningen då skulle inskränkt sig till blott den tidningens läsekrets och innehållet är allt för fängslande för att låta läsaren vänta på fortsättning från vecka till vecka, ansågs bäst att låta det utkomma i bokform. Må boken, som till nytta och undervisning både kan och bör läsas af hvar och en, finna en vidsträckt spridning och komma oss att mera värdera hvad vi ha framför dem, som ännu famla i hedendomens natt.

Chicago, Ill., i September 1894. -

UTGIFVAREN.

1. Guldkusten och dess innebyggare.

På Afrikas vestkust finnes ett stycke land, som kallas guldkusten. Det ligger emellan den lilla Asini-floden och den stora Wolta, och utgör i längd ungefär 100 timmars väg (ungefär 300 eng. mil). Solen skiner derborta nästan alltid lodrätt ned från himlen, och är der mycket, mycket varmt. Emedan denna landsträcka också är mycket rik på urskog och träsk, är hettan likaledes i hög grad ohel-sosam. Fördenskull finner man på guldkusten såväl som öfverhufvud i hela Afrika nästan endast människor af den svarta hudfärgen, d. v. s. negrer. De hvita från Europa och Amerika dö ut nästan alla på ganska kort tid af en slags feber, som öfverfaller utländer.

I trots af allt detta hafva dock tid efter annan äfven hvita människor slagit sig ned på guldkusten, sådana men-niskor nämligen, som högt älskat guldsanden, man finner derstädes. Dessa hafva aktat den farliga febern för in-genting gentemot den sköna, gula sanden, hvadan de slag-it upp sina bostäder midt under den tropiska solhettan. Dertill hafva de ock sedan ytterligare funnit ut, att man här icke allenast kunde finna guldsand, utan till och med guld-korn, om de bara började byta och handla med de der svarta människorna, hvilka ju sågo så olika ut mot de hvita, att man gerna kunde anse dem för hästar och kor.

Så kom det då ända derhän, att man härifrån och från de närgränsande trakterna på Afrikas vestkust bortförde tusende, ja, hundratusende negrer såsom slafvar till Amerika och andra länder.

Då och då hafva äfven andra hvita män anländt till guldkusten, nämligen missionärer. De kommo icke för guldsandens skull och icke heller för slafhandelns skull, utan för den stora okunnighets skull, hvari de här boende arma negrerna voro försänkta. Negrerna i Afrika och företrädesvis på guldkusten äro nämligen okunniga, slöa hedningar. Vår Fader i himmelen känna de icke, utan de anse en boaorm, en hajfisk, en krokodil eller en hyena för sin gud. Ja, hvarje sten, hvarje träd, hvarje litet vedstycke, en fjäder, en benknota eller en stenskärfva kunna de anse för sin Gud, om blott afgudapresten säger dem det. Alla sådana föremål, i hvilka en gud säges dölja sig, kallas fetischer och tillbedjas som gudar. För att sammanföra sina små fetischer upphänger man dem på träd. Här behöfver ingen gå långt för att få se ett träd behängt med stenskärfvor, snäckskal, paddor, fåglar, stenar, benstycken, små trädstycken, elefanttänder och dylikt. Därför är ock ett stort träd för negrerna en riktigt stor helgedom och en skattkammare för deras gudar. Men hvad hjälp kunna väl dessa gudar lemna dem! — Emellertid hafva under en tid af mera än 100 år utom de förutnämnda guld- och peningsökarne äfven missionärer begifvit sig till guldkusten. De hafva sökt visa negrerna till den sanne Guden samt förkunna för dem om den ende frälsaren. Visserligen hafva många af dessa Herrens bndbärare inom kort fallit offer för den förskräckliga klimatfebern. Så t. ex. dogo Brödraförsamlingens nio missionärer allesamman redan samma år de utsändes, nämligen 1768 och 1769. När Ba-

sel-missionssällskapet något senare (1828) utsände sju missionärer, dogo af dessa inom fyra års förlopp sex, och de flesta af dem efter endast några månaders vistelse derstädes. Men Gud vare tack, i dag finnes der borta en hel skara hvita och svarta evangeli förkunnare. Herren Gud har tydligen sin hand med i verket. I regeln bortkallar han icke mera sina budbärare så snart. Vidare har man äfven vunnit en smula erfarenhet, så att man kan i viss mån skydda sig för den farliga febern. Man har funnit att det företrädesvis är riskerande för främlingar att uppehålla sig på kustslätten, men det icke allt för aflägsna inre höglandet erbjuder dem rätt angenäma och sunda vistelseorter.

II. De krigiska Asante-boarne.

Ehuru guldkusten egentligen blott är en liten landsträcka, så är denna dock sönderdelad i en mängd riken och monarkier. Längs efter kusten från vester till öster finnas följande stammar, hvilka hvar för sig hafva sin höfding, furste eller konung, nämligen Asini, Wasa, Denkjera, Fante, Abora, Asen, Akem, Akuapem, Akra, Adangme; utmed Wolta-floden Krobo, Akuamu, Anglo och framför alla, liksom i bakgrunden, ligger Asante.

Asante riket med sin hufvudstad Kumase är det enda af någon betydelse. Asante-invånarne hafva derför också alltid hyst den meningen, att de ega rättighet att beherska alla de andra. När det sålunda behagat dem att hafva fred i landet, så har det varit lugn; har det deremot icke fallit dem i smaken, så har krig förts, och det så länge tills det uppstudsiga riket underkuvats, d. v. s. till dess

landet eller staden i fråga ödelagts och dess inbyggare an-
tingen nedslagtats eller gjorts till slafvar.

Ett helt århundrade hade sålunda Asante vetat att
göra sin makt gällande på guldkusten. Men guldsanden
och framförallt slafhandeln hade, som förut är nämnt, dit-
lockat en hel mängd hvita, och det icke blott äfventyrare,
utan till och med europeiska makter, hvilka allt mera be-
stämdt sökte motsätta sig dess anspråk. Så besatte por-
tugiserna Akra, danskarne Christiansburg eller Osu, hol-
länderne Elmina och engelsmännen Kap-kusten. Bortåt
25 andra platser besattes ytterligare, från hvilka man sökte
befordra handeln, och företrädesvis slafhandeln. Engels-
männen voro de första som förklarade sig mot slafhandeln
samt sökte på alla möjliga sätt att undertrycka den. Då
utrymde de andra makterna så småningom guld kust om-
rådet och lemnade engelsmännen ensamma på fältet. Nu
kunde ej annat hända än att engelsmännen och Asante in-
vånarne, hvilka senare drifvit och i stor skala ville idka
slafhandeln, förr eller senare måste komma i allt annat än
angenäm beröring med hvarandra.

Redan år 1824 inträffade den första sammanstötnin-
gen. Asante-folket, anförda af sin tappre konung Tutu
Knamina, beredde dock engelsmännen ett nesligt neder-
lag. Efter 2 år vunno likväl de senare en seger, hvilken
hade till följd att de förra måste erkänna och lemna sjelf-
ständighet åt de på kusten boende stammarne, utom två,
samt gå in på att dessa stälde sig under engelskt skydd.
Ja, så långt gick det ock år 1831 att två asante-prinsar fin-
go följa med till England som gisslan.

Detta var nu visserligen ingen ringa förödmjukelse
för de stolta Asante-boarne. Det låter lätt tänka sig, att
de nu ej skydde några medel, bara de kunde på något

sätt blifva qvitt de förhatliga engelsmännen. År 1863 utbröt ånyo krig mellan Asante och England. Blod utgöts väl icke denna gång, men engelsmännen förlorade ändå nästan hela sin krigshär. De lägrade sig i ett busksnår, och den sluge Asante-konungen lät dem slå sig ner i ro, tills nära nog allesammans borttryckts af klimatfebern. Derefter sade han hånande: "De hvite ha tagit med sig många kanoner in bland buskarne, men dessa äro starkare än kanonerna."

Då år 1867 KOFI KARAKARI, en dotterson till segraren af år 1824 kom upp på tronen började åter Asante att företaga krigsåtgärder. Denna gång begynte de annorlunda. De ingingo förbund med några oberoende grannstammar, hvilka ej stodo under engelskt skydd. Detta var en väl planlagd list. De kunde så mycket lättare bjuda engelsmännen motstånd, sedan de först gjort dessa närboende stammar till bundsförvandter. Detta föranledde naturligtvis i början plundringskrig. I början af 1869 utbröt krig på andra sidan floden Wolta. Tvenne stammar, Angloer och Akuamuer, förbundo sig hemligt med Asante. Det första slaget gälde de tvänne stammarne Anumeerna och Krepeerna.

III. Timmar af orolig bidan.

På stranden af floden Wolta, utom det engelska skyddsområdet, bodde det stilla, fredälskande, men af sina grannstammar ofta utan orsak anfallna folk, Anumerna, för öfrigt ringa och obetydligt. Deras konung var städse angelägen om sina undersåtars väl. År 1864 hade han mycket beredvilligt mottagit missionär Klaus samt anvisat honom en sundt belägen kulle vid norra ändan af hufvudsta-

den Anum för upprättandet af en missionsstation. Vid hvarje tillfälle visade han sig vänligt sinnad mot missionärerna. Hans önskan var att få se sitt folks barn utbildas under dessa hvita lärares ledning.

När kriget med Asante utbröt, befunno sig på missionsstationen Anum missionär F. R. Ramseyer med hustru och en nio månader gammal liten gosse vid namn Fritz samt missionär Joh. Kühne. Missionär Schönhuth med familj hade redan lemnat missionsstationen, då de förnummo att kriget var i annalkande. Redan en längre tid hade det varit svårt att erhålla de nödiga männen för att transportera deras flyttsaker, ty konungen hade sammandragit alla sina vapenföra män inom lägret. Osäkerheten tilltog hvarje dag. Dagligen kommo uppför kullen, på hvilken missionsstationen var anlagd, från det närbelägna krigslägret kritbestrukna upp till tänderna beväpnade gestalter. Säregha uppenbarelser i sanning utgjorde dessa negrer, öfvermålade med kritstrimmor, mössor af hårbetäckt oxhud samt tvänne blodbestrukna bockhorn på pannan. Dessa kommo antingen med något budskap från konungen eller med för tillfället inbillade eller verkliga nyheter. De menade sig t. ex. hafva sett några Asantesoldater och uträttat den eller den hjeltebragden. De brukade berätta underbara ting och ville dessutom hafva betalning därför att, som de sade, de varit så trogna i att draga försorg om missionärernas säkerhet. Naturligtvis blefvo de hvarje gång vänligt afskickade med detta: "Gud, den Allsmäktige, vakar öfver de sina."

Dessa obehagliga budbärare brukade då vanligen begifva sig till missionärernas uthus samt taga i nyfiket betraktande allt hvad der fans. För missionärerna syntes det ofta som om dessa deras vänner voro föga bättre än

fiender. Och hade ej konungen varit välvilligt stämd mot dem, hvem vet hvad som kunnat ske. Men konungen var städse angelägen om missionärernas välfärd och säkerhet. Regelbundet sände han upp sina budbärare samt gjorde dem uppmärksamma på den hotande faran. Vidare lät han säga dem, att om äfven de icke ville fly sjelfva, så skulle de åtminstone låta föra sina tillhörigheter till Ho, den nästa missionsstationen, hvarest de kunde vara i förvar. Detta var nu emellertid lättare sagdt än utfördt. Jernvägar har man der borta inga, ja, icke ens hästar eller lastvagnar. Såsom dragdjur och befodringsmedel få negrerna sjelfva tjena, hvilka fortskaffa alla slags tyngder på hufvudet. Nu måste dock dessa ligga beväpnade samt afvakta fienden. Sjelfva personligen ville missionärerna ej fly. De tänkte så här: "Den som har sin tillit till Herren behöfver icke fly." Och dessutom kände de mycket väl sitt folk. Dessa skulle efter dem ögonblickligen hafva plundrat och förstört hela missionsstationen. Hvad hade de för öfrigt att frukta af Asante-folket, menade de; dessa borde ju förstå att de voro missionärer och ingenting hade att göra med kriget. Korteligen, som nu sakerna stodo, trodde de sig ej hafva någon rättighet att lemna en post, på hvilken Herren ställt dem. Visserligen sprungo deras tjenstefolk bort vid det minsta tecken till fara, men kommo tillbaka om några timmar eller nästa dag. Farhågorna syntes nu vara blott och bart inbillade. Under tiden uppstod mycken oro på grund af ett rökmo, hvilket man fick se hvarje dag uppstiga bakom bergskedjan, och hvilket syntes draga sig bort allt längre åt öster. Till och med negrerna kunde ej förklara detta. Men att de ej anade något godt fann man deraf, att lägret ryckte allt närmare och närmare staden samt flyttades slutligen in i staden.

På morgonen Måndagen den 9 Juni väcktes missionärerna af ett häftigt knackande på dörren. Utanför voro krigare, sändebud från konungen, hvilka kommit att förkunna om en nära förestående slagting och nu ännu en gång uppmanade till flykt. Efter att ha hållit ett allvarsam samråd, förklarade sig missionärerna vilja blifva kvar. Till och med fru Ramseyer med sitt späda barn sade sig ingalunda vilja skiljas från sin make i farans stund. Knappast hade soldaterna lemnat huset, så kom hela det öfriga husfolket samt förklarade sig vilja fly. Endast tre män, läraren, skrifvaren och kocken — alla tre kristna — förklarade sig vara villiga att stanna. Nästa underrättelse för missionärerna var att hela befolkningen i staden Anum hade begifvit sig på flykten. Blott krigshären blef kvar. En gammal negerkristen kom från en grannstad och sade missionärerna, att nu vore tiden inne att fly. "Eder sjelfva skola väl Asante-soldaterna ingenting tillfoga, men väl torde hända att de föra eder som fångar till Kumase," sade han. "Till Kumase," den der röfvarekulan. Det lät något underligt. Men trots detta kunde de icke ännu besluta sig för att lemna den dem af Herren anvisade posten.

Så kom Torsdagen. Nya underrättelser krossade allt hopp om det snara återställandet af ett ordnat lefnadssätt. Inte en enda af tjenarne hade återvändt. Nu bådo ock de tre förutnämde kristne om tillåtelse att få gå; man kände till Asante-krigarne som "halsafskärare", och de vågade därför ingalunda lita på dem. Tjenarne försågos med bref och afsändes till kusten. Så befunno sig nu Ramseyer med hustru och det lilla barnet samt Kühne ensamma på missionsstationen. De måste sjelfva ombesörja allt, hugga veden, mjölka getterna, sköta om korna

och hvad som väl var det svåraste, hemta vatten, hvarmed åtminstone den lille Fritz dagligen måste badas.

I ett nu kom ett budskap från konungen: "I sjelfva Anum måste striden utkämpas. Viljen I väl utsätta eder för denna fara?" Då föllo de med hvarandra ned på sina knän och bådo, att Herren måtte låta dem veta sin vilja. De beslöto sig att fly till Ho, men bådo Herren, att om det icke var hans vilja, lägga hinder i vägen. Och se, knappt hade de börjat packa samman sina saker, så kommer åter en budbärare från konungen och säger: "Vägen till Ho är afskuren; Kreeperna (på hvilkas område Ho låg) hafva förbundit sig med Asante."

Nu visste de hvad de hade att göra — nämligen att vänta och afvakta hvad Herren vidare ville göra med dem.

Klockan 10 hördes ett fruktansvärdt skri utanför staden. Några förskräckta krigare störtade in på missionsstationen och ropade: "Bort, bort; Asante-männen äro inne i staden." Emedan nu fienden var att vänta hvarje minut, undanskaffades allt som kunde förråda deras tankar på flykt. De plaserade sig vid fönstret för att vara redo att helsa dem välkomna som först närmade sig. Men timme efter timme förgick, och af fiender märktes icke ett spår. Icke ett enda skott kunde höras. Så kom aftonen. Huru förhöll det sig nu verkligen? Hade kanske Asante-krigarne beslutit öfverfalla dem under den inbrytande natten?

Långsamt skredo nattens timmar. Vänligt framträdde ändtligen åter morgonsolen. Ännu hade ej ett hår krökt sig på de oroligas hufvuden. Som vanligt mjölkades getterna, korna försågos med föda. Man slagtade ett får, och hungern stillades. Men ack! Allt var så torrt. Om

det inte snart kom något regn, hvarifrån skulle de få vatten? Den plats, der vatten fans att tillgå, var belägen 20 minuters väg afsides. Skulle då någon våga gå så långt för att råka i fiendens händer?

På eftermiddagen klockan 4 höres plötsligt ett skott. Kom det från fienderna? Eller var det från vänner? Man lyssnar. Efter ett kort uppehåll höras ropen: "B-r-a, b-r-a," d. v. s. "kom, kom!" Derpå är åter allt stilla — dödsstillhet råder. Och så kommer åter en lång, ångestfull natt. Allt är tyst. Endast smattrandet af det länge efterlängtrade regnet förnimmes.

IV. I Asante-krigarnes händer.

Härlig frambröt Lördagen den 12 Juni 1869. Det rikliga och välgörande regnet hade förskingrat bekymret och oron för vattenbristen. De klara solstrålarne vederquickte de försagda varelserna på missionsstationen. Det upptagna regnvattnet förvarades, man gaf kreaturen föda samt intog en dugtig frukost. De så mycket fruktade Asante-krigarne hade man nästan förgätit. Så stärktes man äfven i den förmodan, att gårdagens oro förorsakats af Anumer; eller huru kunde väl Asante-negrerna hafva låtit vänta på sig så länge!

Fru Ramseyer höll just på att torka kläder utanför på en sorts balkong, då hon i ett nu varseblef piporna af omkring ett dussin gevär på gångstigen mellan det flera fot höga gräset. Snart nog kommo krigarne sjelfva i dagsljuset. Vänligt vinkade de med handen och ropade: "Makye ovira!" d. v. s. "god morgon, min herre," men gevären höllo de riktade på missionsfamiljen. Missionärerna gingo till dem, räckte dem handen och sade sig vara deras

vänner samt frågade, hvarifrån de kommo. "Från Kumase. Äfven vi äro edra vänner," var svaret. Missionärerna förklarade nu att de hade intet att skaffa med kriget och sade sig hafva stannat ensamma kvar, emedan de ansågo Akuamuer liksom Asanter för vänner.

"Mycket rätt," sade anföraren. "Likväl måsten I först träffa vår öfverbefälhafvare. Han är alls icke långt härifrån, och I skolen snart vara tillbaka igen." Deras erinringar om att det varit bättre att kaptenen sjelf kommit dit hade ingen verkan. Några vaktposter skulle uppställas på missionsstationen, och missionärerna måste laga sig i ordning. "Tagen på eder era vackraste kläder," tillsades de dessutom, "ty så anstår det eder att framträda inför generalen."

Ännu en gång knäföllo och förenade sig nu de värnlösa i bön samt anropade om kraft och bistånd ofvanifrån. Man drack några droppar vin. Några småsaker togos med för att använda som en skänk och tecken till vänskap. Så bröto de upp för att tåga till Anum. Fru Ramseyer hade, utan att riktigt veta hvarför, tagit med sig utom några ting, nödvändiga för den lille Fritz, äfven något kondenserad mjölk tillika med ett par ylletäcken. Marschordningen blef denna: först gick en halfnaken soldat med sin besynnerliga mundering, en blänkande, hvass knif vid sidan, en läderpiska under ena armen samt geväret på axeln. Derpå följde missionär Ramseyer med den lille Fritz, derpå fru Ramseyer och efter henne missionär Kühne. Tåget slöts af tre soldater. På gångstigen möttes de af hundratal krit-hvitmålade gestalter, hvilka sågo ut som en svärm hvita myror. Med ett fruktansvärdt tjut helsade de de fångna samt störtade uppför kullen.

Äntligen anlände de till staden, som redan hvimlade

af Asante-krigare. På gatorna låg allt huller om buller samt vitnade om förstörelse och plundring. Öfverallt sågs ligga kringströdda sönderslagna eller till hälften förbrända husgerådssaker, dörrar, mattor o. d., små killingar, som blifvit utrifna från de dräktiga getterna samt bortkastade. Der hvarest för några veckor sedan missionärerna hade förkunnat Guds ord, der var nu förstörelse och ödeläggelse. De flesta af Asante-menniskorna begapade nyfiskt de hvita fångarne. Andra skröto öfver sina hjeltebragder. Kaptenen befann sig i närheten, hette det, och fort gick det under de brännande solstrålarne förbi brinnande boningar. Då missionärerna besvärade sig öfver en så oväntad färd i middagshettan, och det utan hvila och vederqwickelse, så blefvo de barskt bemötta samt pådrifna så mycket fortare.

Klockan var 4 då de anlände till Peki — fyra timmars väg från Anum — hvilket slutligen hade förbundit sig med Asante. Rykande högar af spillror lade öfverallt i dagen Asante-männens vilda framfart. Hade de detta föröfvat mot sina förbundne, hvad skulle väl då våra stackars fångar hafva att vänta! Ännu hittills hade de satt tro till sina förares bedrägliga ord, att de nämligen skulle blifva burna tillbaka i korgar samma afton. Men då de nu här i detsamma fingo se ett långt tåg af svarta fångar, sammanbundna medels rep om halsarne samt belastade med kistor och koffertar, då blef det dem klart, hvad de hade att göra med för sorts folk och huru de hade att anse sig sjelfva. Hvar skulle de väl nästa gång få tak öfver hufvudet? O, den stackars fru Ramseyer med sin späda Fritz under denna brännande solhetta på Afrikas torra sandfält, utan den ringaste tillflyktsort och i händerna på dessa vilda negrer! "Jag är när eder alla dagar;" "Låt

dig nöja åt min nåd.” Dessa ord från Herrens mun voro de dagdroppar, hvilka vederqvickte de försmäktande sjä-larne. Den lille Fritz fick väl då och då tillåtelse att dricka ur sin diflaska. De andra fingo lof att låta sig nöja med de smulor, som medlidsamma negrer då och då kastade till dem.

Åter gick vägen fram mellan tre byar, hvilka särskildt vitnade om ödeläggelse och begångna grymheter. I den sista måste de göra halt framför en liten tjock höfding. Han uppförde sig mot soldaterna och fångarne på ett vildt och rått sätt. Missionär Ramseyer bad honom för sin hustrus och sitt lilla barns skull, att han skulle tala något mildare samt förklarade honom, att de icke hörde till fienderna, utan voro vänner till dem och stadda på väg till kaptenen. Då blef den vilde grobianen helt och hållet vänlig samt lofvade att ledsaga dem. Och åtföljda af en stor skara fortsattes tåget.

Förfärligt uttröttade och plågade af en brännande törst släpade sig de svagaste framåt med stor möda och ansträngning. Hvarhelst bredvid vägen der fans en vattenpöl uppsögs vattnet deri på det begärligaste, trots förens råa hotelser. Utanför byn fingo de se ligga i askan af några nedbrända hus liken af en till hälften klädd Asanteer samt en hufvudlös Krepeer. De ryste vid denna anblick och visade tecken till fruktan. Men en medlidsam soldat sökte ingifva dem mod och sade dem att de hade intet att frukta.

Solen sänkte sig till nedgång. Från en närliggande by förnummo de marscherande det aflägsna bullret af en krigshär. Det var Akuamuer, hvilka mottogo de uttröttade med ett genom hela byn skallande hånskratt. “Ha, ha, de hvite!” “God afton, af med hufvudena!” tjöto de.

Föraren sökte stilla oväsendet samt förde in de fångna i några uthus, der de utmattade sjönko ned. En sådan marsch hade de ännu aldrig företagit i Afrika. På hvilade emellertid ej att tänka. En mängd nyfikna, hvilka ville se de hvita menniskorna, omringade dem ständigt. Minst sex eldar antändes rundtomkring dem, från hvilka röken slog dem i ögonen, hvaröfver de svarta hjertinnerligt fröjdade sig. Efter mycket enträget bedjande erhöles de hungrande också något att äta: ett stycke illaluktande kött samt några rostade maisax. För att visa synnerlig välvilja bragte en qvinna ytterligare några halfkokta bönor. När nu äntligen sömn tillslutit allas ögon, var platsen så upptagen af sofvande män, att de fångslade knappt hade rum att sitta. Liksom en dröm syntes nu den förflutna dagens händelser framträda för dem. När de ändå omsider hade inslumrat, så väcktes de plötsligt af ett afskyvärdt skri. En af krigsfångarne hade nämligen flytt. Icke länge derefter kommo hans bödlar tillbaka och skröto af huru snabbt de afslagit hufvudet på honom.

V. En forcerad marsch.

Det var nu söndag. Hvilken söndagsmorgon! Huru värkte det ej i benen! Förfärligt uthungrade voro de ock sedan gårdagen och — intet att äta. På alla sidor kringde fångslade missionärerna kokades det och man åt samt lät sig maten väl smaka. Men dessa tänkte man ej på; de voro blott alltmer föremål för nyfikna, gapande åskådare. Slutligen, efter många föreställningar räddes dem litet kornbröd samt bönor. Huru tacksamma kände de sig icke då en af männen stod framför dem med ett kärll

fullt med vederqvickande gelé samt en flaska med vin, hvilket allt de igenkände som sitt eget. Huru begärligt kastade de icke nu sina blickar derpå! Men ack, det var ej ämnadt åt dem. De uppfordrades endast att förklara hvad innehållet bestod af. Smaka på läckerheterna, det skulle Akuämuernas konung! Emellertid skulle de snart huggas med att presenteras för denne potentat. Han befann sig i byns midt, omringad af sina äldste och rådgifvare. På alla frågor fingo de denna enda tröst: "man skulle sända dem tillbaka," och dermed fingo de låta sig nöja.

Det var en eländig tröst man gaf dem. Klockan 10 bröts åter upp "för att tåga till lägret," som det hette. Brännande hett sken solen ned på dem, men föraren hade intet medlidande. Med skymford och förbannelser vordo de pådrifna, då krafterna höllo på att svika dem. Bålen af den stackars varelsen, som flytt natten förut, passerades förbi. Man tågade förbi tre byar, men ingenstädes gafs tillåtelse att ens få en dryck vatten. Under vägen blef missionär Kühne sjuk af att dricka vattnet i de här och der befintliga pölarne. Så föll det missionär Ramseyer in att göra ett försök och gifva åt föraren några småsaker han hade i fickan. Då blefvo de med ens goda vänner. Nu icke blott stannades mycket beredvilligt, hvarest fans vatten, utan man fylde äfven ett kurbitskal och tog med för de fängslades räkning.

Klockan 1 anlände man till en skuggig plats, der man sammanträffade med den nämde höfdingen. Missionärerna ville icke gå vidare, innan de först fått något att äta. Höfdingen vägrade detta, och deras förare drefvo dem vidare. Då vände de plågade sig till de omkringstående och bådö dessa om något att stilla hungern med. Några hånade

dem. Andra åter kastade till dem kokta maisax, hvilka de begärligt slukade. Allt mer och mer skriade förarne nu: "Sore!" (stå upp), och slutligen måste de lyda. Men missionär Kühne var så svag, att han upprepade gånger nedsjönk på vägen. En liten rast måste då alltid medgifvas.

Men klockan 4 upptäckte de till sin förskräckelse, att de måste gå öfver ett stort berg, till hvars fot de anländt. En ändlös rad af soldater och fångar gick före och efter dem. Och antingen de sågo framåt eller tillbaka kunde de upptäcka delar af sina egna bohagsting på de svarta bärarnes hufvuden. Efter mycket kort hvila bestegs berget. På dess spets kunde man se två långa linier draga bort i riktning mot en aflägsnare kulle. Äfven denna måste samma dag bestigas. Plötsligt gjordes nu halt. Hvad står på? Allt hvad lif har rör hvarken hand eller fot, men lyssnar och spanar. För krigsanföraren blir det klart att det måste bli slagtning utaf. Männen kasta af sig sina bördor i buskarne. Hvarenda en fattar sitt gevär, anföraren lyfter sin piska samt drifver krigarne obarmhertigt in i handgemänget. Våra vänner missionärerna slå sig ned under tiden i ett maisfält samt låta långa rader af soldater storma förbi. Nu höras först på afstånd gevärssalvorna — eller hvad sorts ljud kunde det annars vara? Dock, lyssna! Nu närma sig det egendomliga väsnandet och de dofva knallarne blixtnabbt platsen, hvarest fångarne befinna sig. Instinktmessigt böja de ned hufvudena för att låta kulorna susa förbi. Men man fann nu att det blott varit Asante-negrernas krigsrop, hvarmed de åsyftade att lura fienden samt förskräcka den genom intrycket af en väldig krigshär. Detta gick så till att hvarje soldat slog med handen på en sorts dyna, som annars brukats

för att bära tyngder med, samt upphof ett ihållande tjut: "Hui! Hui!"

Men nu hette det åter hos dem i maisfältet: "upp, lägret måste redan i dag uppnås!" Fort gick det dock ej att komma i rörelse. Benen rörde sig endast maskinmessigt. Förarne blefvo vilda samt skymfade jemt och ständigt. Hvarken rast eller hvila förunnades nu mera. Hvar och en sökte att mekaniskt föra fötterna framåt. Till och med tanken på döden hade numera intet förskräckande i sig. Vägen gick nu öfver ett sumpigt fält bland gräs, 10 till 12 fot långt, och regnet öste ned i strömmar. Här och der möttes de af hundratals krigare, många blodbestänkta, men fulla af skymford och förbannelser öfver de stackars hvita. "Hufvudet af på dem! Vänta bara, i Kumase skola vi göra en smaklig måltid af eder. Asante-männen skola snart göra en ände på de hvite." Ungefär så läto de förbigåendes artighetsbetygelser. Några af dem höjde — ja, slogo med sina knytnäfvar de arme fångarne i ansigtet. Till och med lille Fritz erhöi en stöt af en gevärskolf, hvilken var ämnad åt den som bar honom i sina armar, nämligen missionär K. I den sumpiga marken förlorade fru Ramseyer ena skon. Alltjemt gick det framåt med raska steg. Ju längre man kom, desto flera döda och sårade lågo på vägen eller höllo på att bortbäras på bårar. I det närliggande busksnåret genljöd det åter af tjut och smärterop. Och i den ändtligen uppnådda byn ljödo klagotoner af elefanttänder och antilophorn (antagligen en sorts begravningsringning). Krigarne sprungo hit och dit med vattenkär. Öfverallt lågo döda och sårade. Öfver dessa stapplade våra nästan halfdöda stackars fångar fram. Fru Ramseyer föll tre gånger ned i de talrika med blod fyllda fördjupningarne, så att hennes

kläder länge efteråt voro blodbestänkta. Alla, både små och stora, voro ifrigt sysselsatta att binda samman liken i palmqvistar samt begrafva dem. Asante krigarne hade ögonskenligen lidit stor förlust, och detta hade äfven för våra vänner intet godt att betyda. Men på dem voro ju till och med hufvudhåren räknade. Den som beskyddade dem var större än fienden.

VI. Mellan död och lif.

Sjelfva lägret uppslogs nu utanför byn. Trädgrenar sammanfördes, pålar nedslogos och enkla hyddor uppfördes. Allt företedde en liflig, verksam scen; dock kunde man ingenting tydligt urskilja, utom här och der en lägereld. Men larmet öfverröstades åter och åter igen af det rysliga trummandet samt det visserligen icke oharmoniska, men genom märg och ben skärande klingandet af antilop-hornen och elefanttänderna.

Först blefvo fångarne framförda inför en konungason, derpå förde man dem framför den stora tältskärmen, hvar under en lång, hvitklädd gestalt satt. Det var Adu Bofo, den fruktade fältherren. Föraren för de fängslade föll på knä och aflemnade en fullständig rapport om alltsammans. Adu Bofo sjelf sade ej ett ord, utan såg lugnt på, då rapportören vid slutet af sitt tal frånryckte fru Ramseyer klädningen. Hon gjorde den i hast lös och lät den fara; hon fick nu nöja sig med bara underkläderna och strumporna. På det råaste sätt blefvo de nu släpade till en lägerhydda. En karl med vildt utseende, med en lång hvass knif i handen inträder och fattar tag i missionär Ramseyer och ämnar bortsläpa honom. Denne sträfvade

emot, för att slippa skilja sig från hustru och barn. Då fick han vara, hvarvid Kühne genast greps och utsläpades i mörkret.

”Jag tänkte ännu en gång på mina kära der borta i fjerran,” skrifver missionär K. häröfver. ”Jag öfverlemnade dem åt Herrens tröst samt bad honom om kraft att i tron hvila vid hans löften. Med afseende på jordiska förhoppningar var jag lösgjord.” Men annorlunda skulle det gå. Vapendragaren släpade missionären inför en höfding, som satt på en stol, under det blodet flöt ned från fem sår. ”Har du skjutit, så måste dina händer afhuggas,” brummade han från stolen. Lyckligtvis kunde missionären frimodigt säga nej dertill, och så blefvo hans händer skonade, men fötterna slogs i jern. Snart nog infunno sig en mängd halfvuxna pojkar, hvilka plundrade honom på hans tillhörigheter. Ett i vatten uppmjukadt kornbröd gafs honom att äta; dock var hans matlust nu försvunnen. Han lade sig ned på den vattendränkta marken, insomnade och sof en ljuf sömn.

Då missionär K. bortsläpades togo de kvarvarande afsked af hvarandra för detta lifvet; om några minuter väntade de nämligen att få träffas hos Herren. Snart blefvo deras fötter slagna i jernbojor och till aftonhelsing tillropade dem en: ”Sparade tills i morgon.”

Knappt hade det följande morgon dagats, förrän de omringades af skaror af svarta krigare, hvilka åskådade de fängslade samt funno en förnøjelse i deras bojor. ”Hvilken hjeltebedrift!” ”Eröfrat tre hvita och ett barn!” ”Hvem hade hört maken?” ”Men de äro ju rakt inga menniskor, de äro andar!” ”Se bara det der hufvudet, hur likt är det ej ett hästhufvud!” ”Gör slut på dem allesamman!” Så der ungefär skriade de om hvarandra och be-

svärade helt oblygt och stundom på ett rått sätt de fängslade. Missionärerna hade väl mången gång fått erfara de nyfikna negrernas näsvishet, men så här hade de dock aldrig varit utsatta; här befunno de sig likt hjälplösa djur i ett menageri. När missionären sade dem, att de helt och hållet oskyldiga kommit i denna nöd, att de blott haft för afsigt att bringa negrerna lifvets ord samt lära dem att känna Frälsaren, då tjöt ett gammalt gråhufvud: "Ja, jag känner eder! Halsen skall jag afskära på eder." Derpå gjorde han en vild åtbörd med handen om halsen för att ge eftertryck åt sina ord.

Emedan solen nu började skina mycket hett, och herr och fru Ramseyer sågo Kühne sitta i skuggan, bådo de om tillåtelse att få gå till honom. Detta medgafs, men bojorna fingo de dock behålla. För att komma till honom måste de därför krypa "på alla fyra". Och dock var det en vederqvickelse för de bundna att de fingo sätta sig i skuggan afsides, så att de kunde utbyta med hvarandra sina farhågor, samt dela deras gemensamma fruktan och hopp. Klockan 10 fingo de en skål kokad "yams". En medlidsam krigare bevisade dem en kärlekstjänst; han slog nämligen ned pålar i marken och spände deröfver en hud, så att de då de åto hvarken behöfde brännas af solens strålar eller besväras af de nyfiknas blickar.

Knappast hade de slutat sin måltid, förrän den stora skärmen syntes närma sig dem. Det var Adu Bofo som kom för att besöka den sårade. Der stod fältherren framför dem, en mager gestalt, med gråaktigt hår och skägg, regelbundna ansigtsdrag samt en fast, eldig blick. På hans enkla mantel voro knappar af koraller. Snören med påträdde fetischer bar han om vaderna samt jernringar om handlederna. Han fattade den af fångarne uträckta han-

Fångarne i bojer.

den samt lyssnade till deras ord, under det att likväl hans ögon bibehöllo sitt uttryck af kallblodighet och grymhet. Tyst stirrade han på dem några ögonblick; derpå sade han: "Det är intet ord (d. v. s. strid) mellan Asante och främlingarne; men jag är min herres slaf och måste skicka eder till honom i Kumase."

Tanken på Kumase träffade de olycklige som ett åskslag.

Redan började soldater draga förbi. Man började lemna lägret, och de hvite fångarne måste följa med. Bojorna aftogos och beledsagade af två andra vaktare fingo de sin plats i midten af krigshären. Tre linier, hvardera 20 fot från den andra, tågade man paralelt med hvarandra i en stor gåsmarsch. Snart gick det uppför berg och utför berg, genom högt gräs eller stor tjock skog. Så tågade de förbi hvad som synbarligen måste ha varit valplatsen för gårdagens drabbning. Här och der ligger en hufvudlös kropp. Litet längre borta sitter en som redan är sys-selsatt med att af ett nyss afskuret hufvud bereda sig ett dryckeskärl.

Efter ungefär två timmars marsch gjordes halt i en by. Några medlidsamma förde till de fångna några maisax, litet "fufu" (en sorts "yams") samt något getkött. Det senare luktade dock allt för illa att de skulle kunna förtära detsamma. Visserligen fingo de lära sig äta nästan hvad som helst. Rätt getkött blef till och med en läckerrätt för dem.

På aftonen fingo de åter anlägga bojorna och ett stycke af en trädstam utgjorde hufvudkudden under natten. Nästa morgon fördes de in i skogen, der man för dem bygt en lägerhydda af palmqvistar, 6 fot vidsträckt i kvadrat. Här måste de hålla sig stilla fyra dagar. Söner

till konungen kommo för att utforska huru mycket penningar de lemnat efter sig i Anum. En gaf dem ett pund kött. För öfrigt var "yams" och en sorts pepparsoppa deras dagliga spis samt då och då äfven ett maisax. Säl- lan kunde de ens få en träsked att äta med. De fingo hålla till godo med att äta med fingrarne.

Just i dessa dagar vordo äfven två af fångarne afrät- tade. De sades vara från Anum. Tecknet dertill voro några egendomliga trumslag, hvarpå följde två skott.

Den 18 Juni på attonen, sedan det redan var mörkt, uppstod oro. Snart hördes skott och det blåstes i alarm- horn. Hvarenda en skyndade att gripa till vapen. Det var nämligen fråga om ett fiendtligt öfverfall. Äfven de fängslade missionärerna måste lemna sin hydda samt närma sig hufvudqvarteret. De fördes in i ett skjul, bred- vid fältherrens eget tält, der de återfunno gamla bekanta: koffertar och lådor, utplundrade eller med innehållet lig- gande kringströdt om hvartannat, hvilket allt tillhörde dem då de befunno sig i Anum. Huru underligt, men på samma gång hugnande var det icke att denna natt åter en gång få vistas bland sina egna tillhörigheter. Men de tunga bojorna fingo de dock ej slippa itrån. Dessutom posterades utanför vid ingången till hyddan en rå och vild människa, som med en lång och hvass knif gick bort och fram med viktiga miner. Möjligt var att han hade i upp- drag att, i händelse öfverfallet skulle aflöpa olyckligt, bringa fångarne om lifvet. Om några timmar förlorade sig skjutandet i fjerran. Hvilande mot sina forna tillhö- righeter insomnade nu fångarne samt drömde om förgång- na lyckligare och bättre dagar.

Nästa morgon var det åter Lördag. De fångna fingo nu en ny hydda, men denna gång i midten af lägret bred-

vid fältherrens tält. Jernbojorna vordo redan tidigt denna dag pålagda, ungefär klockan 4, och togos icke af på fyra långa dar. Alltså måste de tillbringa hela Söndagen och de följande dagarne i sina bojor. O, huru längtade de ej efter den kära bibeln! Nu fingo de emellertid vederqvicka och stärka sin tro med hvad de kommo ihåg ur densamma. Likaledes var den föda, som utdelades åt dem, mycket knapp och otillräcklig. Ofta tvang dem hungern att krypa från tält till tält och tigga om några smulor och det ingalunda alltid med framgång. Och den lille Fritz sedan? Ack, med gråtande ögon sågo föräldrarne att den sista mjölkflaskan var tom. Hvad skulle väl nu den lille varelsen få att lifnära sig med? Dock, Herren som ihågkommer korparne och förser dem med föda, tänkte äfven på den spåde Fritz. En morgon kom en af Adu Bofos tjenare med ytterligare två mjölkflaskor af dem, som de hade måst lemna efter sig i Anum.

VII. Svikna i hoppet om befrielse.

Förutom den nämde Adu Bofos tjenare var det äfven en af hans söner, som visade sig vänligt stämd mot fångarne. Han kunde dock visserligen ej göra mera än att då och då tröstande tillropa fångarne: "Varen blott lugna; I skolen få gå." Emellertid klängde de sig fast vid nästan allt, som syntes vara en hoppets stråle, och så var äfven detta ord städse en ljusstråle för dem i det tjocka mörkret. Framförallt väntade de dock befrielse genom missionssyskonen från kusten. Att dessa icke skulle lemna något oförsökt för att söka rädda dem ur Asante-negrernes händer, det visste de. Ja, de voro så uppfyllda af

denna tanke, att de menade förlossningens dag vara nära för handen. Och då de eftermiddagen den 23 Juni plötsligt blefvo anmodade att inställa sig inför Adu Bofo, voro de alldeles vissa om att nu hade den efterlängttade timmen slagit, nu måste det ändtligen ha kommit budskap från deras bröder.

Uppståndelsen var allmän. Både små och stora skockade sig tillsamman och församlade sig omkring den mångfärgade mäktiga tältskärmen, der nu en underhandling skulle hållas. Kuabena, en underbefälhafvare, lät lösgöra fångarne samt föra dem in för de i en halfkrets sittande furstarne och höfdingarne. I midten satt Akuamu-konungen, tätt venster om honom hans äldste och rådgifvare, till höger Adu Bofo tillika med sina officerare och drabanter. Framför dem låg en hög af saker, en del af hvad som blifvit plundradt från missionsstationen i Anum. Med klappande hjerta väntade missionärerne att få höra budskapet från bröderne. Men, ack, de uppfordrades endast att afgifva räkenskap, huruvida de framför dem liggande sakerne allesamman utgjorde deras tillhörighet samt hvart det som fattades tagit vägen. Äfven deras båda penningelådor framlemnades med anhållan att de skulle öppna desamma. Adu Bofo, fältherren, betraktade med stort välbehag sina segertecken. Alla de närvarande tillika med Akuamu-konungen voro endast åskådare af hans stora lycka. Helt och hållet besvikna i sin förväntan blefvo missionärerne åter bortförde samt slagne i bojor.

Ädelmodig var ändå fältherren! Knappt hade de stäckars fångarne återvändt till sitt betryckta läge, förrän skänker anlände från Adu Bofo. Det var tre stolar, ett stort ylltäcke, två skjortor samt åtskilligt annat, visserli-

gen intet annat än hvad som blifvit bortröfvadt från Anum. Med tacksamhet blef det mottaget. Nu behöfde de nästa natt åtminstone icke ligga på bara marken. Men så hände något oväntadt. Alla fyra hade lagt sig på sina kläder samt bekvämt insvept sig i sina ylletäcken. Då med ens började regnet ösa ned i strömmar och genom taket till deras hydda föll det ned som genom en sil. Kühne kröp in i en af sina grannars bättre hyddor. Familjen Ramseyer satte sig på stolarna; öfver den lille Fritz hölls en tråskyffel som paraply, och så fingo de mottaga det ofrivilliga badet.

Tidigt följande morgon började vaksöldaterna att packa in och den ene hviskade till den andre: "Nu bär det af till Kumase." De fångne gjorde förfrågningar, men intet besked lemnades. Då anade de oråd. De fordrade att få tala med Adu Bofo. Jernbojorna aftogos då, och det bar af till fältherren. I början ville han ej höra dem. Något bevekt frågade han efter deras önskan. "Befrielse, isynnerhet för det lidande barnets skull, och därför skola våra bröder gifva eder en skänk," sade missionärerne. Med ondskefullt hånleende vände sig då fältherren till sitt följe och ropade med hög röst: "De lofva oss mycket pengar, om de varda frigifna." Derpå vände han sig till fångarne och sade: "Ja, mycket rätt; gån i alla fall med dit bort (pekande åt Kumasa till), hvilen ut der några dagar och äten något, sedan skall jag föra eder till edra bröder." Saken syntes nu vara klar. Missionärerne räckte tigande hvarandra handen, blickade uppåt och kommo ihåg honom, som känner sina barns vägar bättre än de sjelfva. Så bar det nu af till Kumase.

VIII. Under vandrigen.

Hvilan i lägret hade varat tio dagar. Torsdagen den 24 Juni 1869 fortsattes tåget i sin gamla ordning. Först gingo några soldater och slafvar med tyngder på hufvudena, efter dem missionär Ramseyer med den lille Fritz på armen, efter honom fru Ramseyer i blott en sko samt de nödvändigaste underkläderna, vidare missionär K. och slutligen ledaren för tåget samt soldater. Strax utom byn stötte man på den fördjupning, i hvilken afrättningarne egt rum. Den var uppfylld af hufvudlösa kroppar med händerna fastbundna på ryggen. Marschen fortsattes i nordlig riktning. Eskorten var emellertid nu icke densamma som under de första dagarne af fångenskapen. De bestodo egentligen af två partier, den gamle Akjena och hans folk samt tre yngre soldater.

Akjena, föraren, var en gråhårig sextioåring, en i högsta grad rå och grof karl. Tvär och dyster var ständigt hans blick. Ingenting var honom till pass. Ingen tyckte om honom. Hvarenda en fruktade honom. Endast när nöden dref dem talade fångarne till honom, och då fräste han mot dem som ett vilddjur. När missionärerne påminde honom om Gud, som straffar alla obarmhertige, så skrattade han dem midt i ansigtet. En dryck godt palmvin kunde visserligen stundom försätta honom i bättre lynne, ja, till och med göra honom vänlig och språksam. Vid sådana tillfällen hade han mycket att skryta af angående sina hjeltebedrifter samt omtalade historier ända från sin farfars fars dagar. Akjenas son, Kuabena, vandrade helt och hållet i sin faders fotspår och sökte i allt varda honom lik. Till ytterlighet grof, förmäten och girig, var han dessutom en djupt sjunken drinkare. Akjena

På väg till Kumase.

hade äfven hos sig fyra slafvar, två män och två kvinnor, hvilka buro hans och de fångnes tillhörigheter. Slutligen hörde till detta förbund äfven Opoku, också en gammal gråhåring, en slägting till Akjena, hvilken likaledes spelade en temligen oberoende roll. En mästare i all slags list var han och i hans blick kunde man läsa: "akta dig;" naturligtvis var han "den gamles" rådgifvare, såsom Akjena kort och godt kallades. Opoku måste drifva spioneri i byarne och tjenade således sällskapet som en förträfflig proviantförskaffare. Dessa nu skildrade utgjorde det ena partiet.

Det andra partiet utgjordes af de tre yngre soldaterna Adu, Kuaku och Angfuiiri med hvar sin vapendragare. Dessa visade sig i det stora hela mera medlidsamma mot fångarne än de andre. De syntes ock sätta en sorts ära uti att se sig af de hvite hållne för bättre än de förre. För resten voro väl äfven desse grofva, och först efteråt, sedan de erfarit konungens sinnelag gentemot de fångne, sökte de förvärfva sig desses gunst. Under hela marschen läto de håret växa samt snodde detsamma i en tofs, så att deras hufvuden blefvo snarlika Medusahufvuden eller vildsvin. Det var idel skönhet för dem!

Mellan dessa tretton svarta fingo nu våra vänner missionärerne marschera som fångar. Hvarje afton pålades deras bojor. Tidigt hvarje morgon bröt man upp och fortsatte marschen hela dagen äfven under den hetaste solglöd öfver berg och dalar, genom kala slätter och frukt bärande fält samt öfver stora floder. Sällan gjordes halt, utom för att intaga föda, eller då de fångne skulle presenteras för någon mindre byhöfding. Födan var ganska snålt tillmätt, detta gälde till och med hela sällskapet. Kokade maisstjelkar och pepparsoppa var det vanliga.

Då och då kunde de få något "ayms", en sorts ostronsoppa, eller ock maisbröd af en knytnäfves storlek för alla fyra. Stundom kunde de till och med få ett stycke fläsk af en nötkärnas storlek. Negrerne äro emellertid vana vid att uthärda utomordentliga umbäranden. Dervid få de vänja sig från ungdomen. De kunna marschera från solens uppgång till dess nedergång med raska steg och rasta blott ett litet grand midt på dagen, då de äta sitt bröd. Dricka synas de ej tarvfa särdeles mycket. Nu ville emellertid desse negrer hafva de hvite fångarne att göra på samma sätt: marschera raskt, hungra och törsta såsom de sjelfve, och när de nu icke kunde stå ut dermed, så fingode de mottaga skymford i öfverflöd. Hvarje dag var rik på sådana. Akjena brummade ständigt sitt "duom! duom!" ("framåt! framåt!") samt bemödade sig ständigt att utsläcka hvarje liten gnista af mod och hopp hos de fångne. Drifven af sitt eget hjertas förnöjelse målade han äfven Kumase såsom en ort, der man utan vidare skar halsen af fångar.

De arme fångne missionssyskonen öfverlemnade sig snart sagt viljelösa i sitt öde. De fingode nu göra rätt bittra missionserfarenheter. De fingode här lära känna negrerne nedifrån och uppåt, och icke såsom vanligt sker, uppifrån och nedåt.

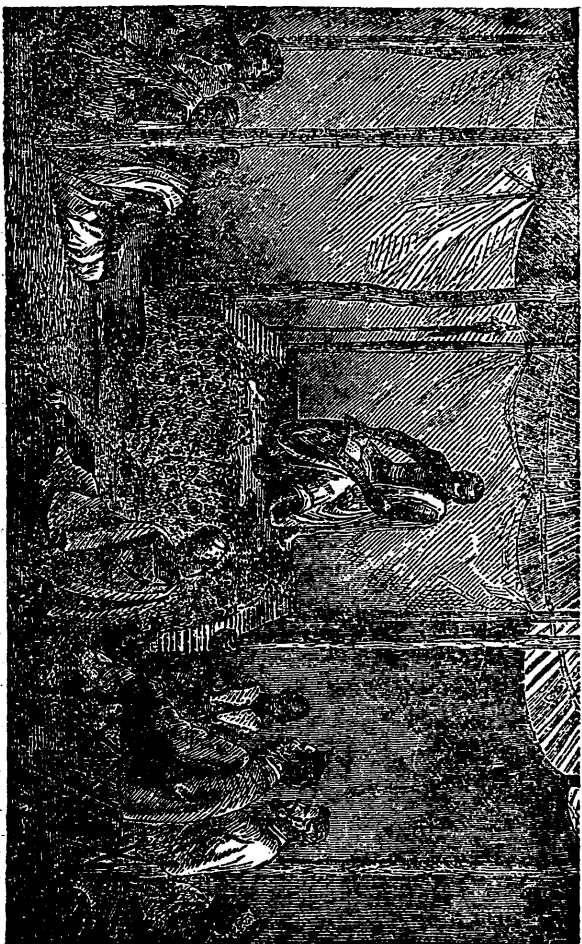
IX. Reseerfarenheter.

Ett herligt panorama utvecklade sig dagligen för de marscherandes ögon. Ju närmare de kommo Asante, desto rikare blef nejden på mångfald af skönhet, desto fruktbarare fälten. Vidsträckta slätter utbredde sig för dem med de ypperligaste ängar, mais-, ris-, och yams-fältt

tillika med de härligaste bananas- och pisang-planteringar. Mindre och större sträckor af kullar genombröto slättlandet, och en mängd små bäckar och floder genomslingrade som täcka silfvertrådar den brokiga mångfalden. Med sina höjningar och sänkningar, de förra af en ansevärd höjd, t. ex. kullen Okuku, höjande sig 200 fot öfver slätten och ansågs som säte för landets fetischdyrkan, med sina många vatten och skuggiga skogsdungar, hvilka gåfvo ett välgörande skydd från solstrålarne, var Asante-landet vida angenämare än den sandiga kustslätten. Ofta var vägen rätt brant upp och ned för kullarne. En gång gick det nästan lodrätt nedåt. Fötterna kunde ej få något ordentligt fäste och så gälde att rulla ned så godt man kunde. Detta tog en kvarts timme. Hvad måste icke under sådana förhållanden våra stackars vänner hafva fått lida och dertill hade missionär Ramseyer äfven lille Fritz på armen! Hvarje ögonblick stod han i fara att ragla ned i djupet nära dem. Äfven öfverfarten öfver floden Wolta var förenad med fara. Tvänne urholkade trästammar, hvilka tjenade som båtar, skulle föra sällskapet öfver. En och hvar måste sitta alldeles stilla, rak som ett ljus samt ljudlös som en påk, på det att icke båten skulle kantra och så flodfetischen åstadkomma något illa. Detta var skeppsfolkets önskan. Äfven den gamle Akjena måste härvid ha känt sig underlig till mods, ty han väntade tåligt till den allra siste. Annars var han alltid den förste i ordningen. Andra floder af mindre storlek genomvaddades, hvarvid Ramseyer bar sin hustru på ryggen och "den gamle" bar lille Fritz. Besvärligast var dock marscherandet i middagssolens hetta, då det gälde att gå genom stora slätter, beväxta med gräs, mellan 10 till 12 fot högt. Här kunde nordens barn få erfara hvad det verkligen ville

säga att vandra som pilgrimer i tropklimatets hetta med solstrålarne lodrätt nedfallande på hufvudet. Ofta föllo de ned försmäktande af hetta och törst. Mången gång i likhet med Gideons krigare slickade de upp vattnet ur någon grop vid vägen. Och långa tåg af svarta fångar, med hvilka de dagligen fingo sammanträffa, erinrade dem om, att de trots alla vedervärdigheter som de måste utstå ändå voro krigsfångar. Men då de sågo dessa jemmerliga gestalter passera förbi, sammankopplade med hvarandra medels rep om halsarne och belastade med tunga bördor; huru små barn gråto bittert af hunger eller af sår på fötterne och dertill misshandlades af obarmhertige pådrifvare samt kanske till och med lemnades ensamma på vägen för att eländigt omkomma, ja, när de fingo se allt detta, då knotade de ej öfver sin hårda lott. Våra hvite vänner fingo ju dessutom röna litet omvexling och vederqvickelse af de esomoftast förekommande föreställningarne inför by- eller stadshöfdingarne. Detta fingo icke ens de arme svarte.

Redan andra dagen under resan blefvo missionärerne presenterade för fursten af Wusutra, en ny vasallhöfding, som Asante konungen underlagt sig. De hade tillryggalagt en särdeles ansträngande dagsresa. Fångarne plågades af hunger och törst och gladde sig att ha uppnått staden samt längtade efter hvila. Men då kom Kuabena, sonen till "den gamle", och uppfordrade dem att först och främst komma och göra sin uppvaktning hos fursten. Det hjälpte inga föreställningar, ingen klagan eller jemmer; man bara fordrade lydnad. Fursten satt tillsammans med sina värdiga rådgifvare i en halfcirkel. Fångarne paraderade förbi tillika med förarne, hvar och en helsande med att höja flata handen. Derefter satte de

Fångarne presenteras för en afrikansk furste.

sig och fursten höll sedan i sin tur ett liknande helsningståg förbi dem.

Nästa föreställning egde rum i Tafo. Den afton, på hvilken man anlände dit, slöt en plågsam dag. "Den gamle" hade sökt straffa fångarne medels hunger derför att de icke marscherade fort nog. Här i denna stad skulle de emellertid erhålla riklig ersättning. Redan de rena gatorne i staden och det stilla deltagande uppförande dess invånare lade i dagen, hvilka icke som var vanligt på andra platser, mottogo främlingarne med larm och skri, utan blefvo stilla stående utanför sina boningar, medan desse passerade förbi — redan detta gjorde ett godt intryck på de hvite. I midten af staden mottogos de af en gammal vördnadsvärd man och anvisades till ett snyggt rum bredvid hans husfetisch i hans gård. Derigenom afstängdes de nyfiknes blickar. Dock fingo de visserligen icke här någon hvila. Först och främst måste stadens högt uppsatte uppmärksammas med besök. Dessa utgjordes hufvudsakligen af hustrurna till dem som voro ute i kriget. På platsen der rådsförsamlingen hölls sutto de omkring fetischpresterna samt togo fångarne i betraktande. Derpå gingo de till stadshöfdingen, som mottog främlingarne i sitt hus. Emellertid hade de knappt återvänt till sitt herberge förrän stadens invånare kommo och sökte öfverträffa hvarandra i att medföra gåfvor, nämligen allehanda matvaror. De förutnämnda fruarne skickade kött-soppa och åtskilligt annat godt. Fetischpresterna skickade bananas, palmvin, m. m. Andra förde till dem mais-ax, en slags ostronsoppa, maisbröd och dylikt i mängd. Detta senare lemnade de dock gerna till sina ledsagare samt läskade och vederqvickte sig medels de andra läckerheterna. För första gången på trettio dagar kunde de

nu få äta sig riktigt mätta. Ännu en sorts frukt tillskickades dem af höfdingens fru, hvilken likväl Kuabena tog i beslag, sannolikt af det skäl, att han ansåg de hvite hade fått redan hvad nödigt var. Snart kom "den gamle" med bojorna och midt för den förvånade mängden pålade han dem dessa.

Äfven i Abetifi, "Palmspetsen", som stället kallades, emedan man på kullen der staden var belägen ej kunde se annat rundtomkring än bara palmer, fingo de röna ett mottagande liknande det i Tafo. Här rastades tre dagar. Akjenas ursinnighet förlorade sin betydelse på grund af de gästvänliga invånarnes välvilja och kärleksfulla deltagande; de kallade till och med missionärerne "gudsmän". En dag inträdde en yngling till dem med en skål bananas till skänk. När han då fick se huru bedröfvade fångarne voro, sade han: "Varen då inte så sorgsna. Om det är Guds vilja, så blir nog kungen eder nådig, och I skolen snart åter få återkomma till eder stad." Huru förvånade blefvo icke de försagde af sådant tal, och det från en negers, en hednings mun! En ängel trodde de se framför sig i människogestalt. Efteråt omtalade han att han gått i skola hos missionärerne på kusten. Tänk ändå hvad välsignelse dessa skolor kunna sprida omkring sig!

Åter fingo de marschera ett helt dygn, utan mat eller dryck (missionärerne endast, ty de andre togo nog för sig af medförda lifsmedel), och så uppnåddes staden Aguago. Från denna plats väntade konungen budskap. För den skull uppslogs här läger för längre tid och det på en gård, rundt omkring hvilken voro bygda fyra små hyddor, hvardera 6 fot lång och 5 fot bred. En af dessa anvisades fångarne. De flesta husen bestodo af blott ett rum, hvars framsida var öppen samt något upphöjd öfver gatan.

Allt hölls dock snyggt och renligt. Hvarje morgon skurades både utan och innan med röd jord, hvilket gaf dem ett renligt och angenämt utseende. En stor kontrast här-till utgjorde visserligen fångarne sjelfve. Deras hår och kläder voro fulla af löss och dylik ohyra. Tvål, kam och sådant voro för dem oåtkomliga saker, sedan de inträdt i sin fångenskap. Här fingo de nu emellertid ett rikligt tillfälle att bada i floden, hvilket de också flitigt begagnade sig af. Opoku hade med två soldater gått till Kumase och väntades först efter två veckor tillbaka.

Likaledes fingo de fångne här göra en angenäm bekantskap. Mapeng, en underhövding, som redan förut kommit i beröring med missionärer, bemötte dem på det vänligaste, och "den gamles" och hans sons skrän: "Gebeytwa wo ti!" ("I skolen mista hufvudet!") förskräckte dem icke mera. Men en natt i Aguago fästade sig särskildt i deras minne. Den natten vaknade de plötsligt och kände förfärliga smärtor liksom de blifvit stungna med hundratal nålar öfver hela kroppen. De voro angripna af den svarta resemýran! Förgäfves ropade de efter ljus. "Den gamle" brummade: "Stör mig inte." Långsamt kröpo de, fångslade som de voro, till en plats; der de så godt de kunde sökte befria sig från de objudna gästerna. Nedhukade i en vrå afvaktade de det inbrytande dagsljuset. Allt syntes vara egnadt att oroa och plåga dem.

X. Den lille Fritz.

Denna vandring var för våra vänner missionärerne en riktig lidandets skola. Dertill plågadess Kühne dagli-

gen af en svår feber. Ramseyer och hans fru kunde dock glömma både hunger och törst, då de sågo på sin staccars lille Fritz. Att han redan fått ett slag af gevärskolfven, hvilket var ämnadt åt missionär K., hafva vi redan hört, och att ohyra och de odrägliga myrorna icke heller skonade honom, det låter lätt tänka sig. Fru Ramseyer hade ej kunnat gifva honom di och måste därför taga en amma. Denna var emellertid en af dem som i Anum allra först togo till flykten. De två mjölkflaskorna, hvilka den omtänksamma modren vid flykten från missionsstationen öfverkommit, och de två, hvilka Adu Bofos godhertade tjenare skänkt dem, voro den källa, ur hvilken lille Fritz medels en gummislang insög lifssaft och krafter. Under vägen föll diflaskan i en vattengrop. I den största oro hade hela sällskapet sökt, tills de funnit den oersättliga skatten. Men hvad tjenade väl sugflaskan och sådant mera till, då intet mera fans att suga? Och i den mån dagarne försvunno, så försvann ock mjölkförrådet. Med ångest afvaktade föräldrarne den dag, då det sista förrådet skulle vara slut. Och denna dag kom. Det var den dag, då de på aftonen anlände till Aguago, der två veckors uppehåll skulle göras. Lille Fritz kunde väl tugga något "yams" samt gnaga på maisaxen, men sådan spis var föga passande för honom. Då kommo hans föräldrar på den tanken, att ägg skulle kunna ersätta mjölken. Men hvarifrån skulle de taga dessa? "Den gamle" var föga tillmötesgående i denna sak, det visste de. Men folket i staden? Ja, hos dem kunde man ju försöka, och så försökte de och icke utan framgång. Sjelfve höfdingen gjorde det till sin uppgift att samla ägg i staden för den lille Fritz. Dock kunde de knappt få nog för att uppehålla hans lilla lif. Fritz krafter aftogo märkbart. Hans en gång så röda

friska kinder blefvo dagligen allt blekare. Hans små ögon trängde allt djupare in i sina hålor. Hans små armar och ben började likna små torra stickor. Ack, hvarje gång föräldrarne blickade på sin älskling, fick det blödande hjertat ett styng, och dock kunde de icke ändra förhållandet. Den lille satt så stilla och lugn mellan sin fader och moder, medan de åto sin "Fufu", och sög lika begärligt på sin tomma gummislang, som om det varit honung. Men när han då och då kastade en blick på den tomma mjölkflaskan, då kändes det svårt för de arme föräldrarne att svälja ned sin "Fufu". Vål fuktades deras ögon af många tårar, men lille Fritz smålog stundom så hjertligt som om han velat trösta dem i deras bedröfvelse. Aldrig hörde man honom gråta, utan tåligt och stilla uthärdade han intill ändan. Hvad måste icke fadrens hjerta ha känt, då Akjena, "den gamle", besvarade hans bön om ägg med ett gräsligt tjut samt till och med en gång till straff lät lägga den bedjande i jernhojor!

Från Aguago bar det af till Totorase. Här måste rastas för den lille gossens helsa. Det hade redan skridit så långt med honom att till och med "den gamle" såg det var fara vid handen. Derför lät han ock medels två soldater underrätta konungen derom. Stadens invånare antogo sig föräldrarnes och isynnerhet det lidande barnets sak. Nästan dagligen kom höfdingens fru från det närliggande Sokore med ägg samt gjorde sig underrättad om den lilles helsobefinnande. Emellertid skulle snart den lille Fritz ej mera kunna njuta här af. Dagligen blef han svagare. Hans ögon sjönko djupare och djupare in i hufvudet; köttet försvann allt mera från hans lemmar. Djupt gripande var det lilla barnets blick, då det tittade upp och liksom frågade: "Huru länge?" Hvarje dag buro föräl-

drarne honom till en bäck samt badade honom. Derpå gingo de under bananas-trädens skugga samt sjöngo för honom en sång om hemmet deroftan.

Den 6 Augusti kunde man tydligt se att hans slut nalkades. Hela dagen kom folk för att se på det döende barnet. Till och med furstinnan kom ännu en gång och sade tröstande: "När I få se konungen blir nog barnet friskt." Andra ropade: "Nej, nej, han får icke dö; konungen vill det icke!" Väl var ett sådant deltagande såsom balsam för föräldrarnes hjertesår. Men hvad måste de icke känna, när de tänkte på sitt barns mördare, i hvilkas fjettrar de lågo bundna. Den 7 Augusti var lille Fritzs förlossningsdag. Föräldrarne och missionär Kühne föllo på knä och bådo. Folket kom och åskådade stumma den döda kroppen. Bräder till en likkista kunde de ej komma öfver, men välvilliga händer flätade tvänne korgar för detta ändamål. I den ena lades den lille Fritz, och den andra användes som lock. Hans sönderrifna kläder, liknande lumptrasor,ingo utgöra hans svepning. Missionär K. plockade några blommor och lade i hans små händer. Enligt sitt lands sed kommo stadens invånare med två mattor, och furstinnan sände såsom tecken till sitt deltagande ett stycke bomullstyg.

Klockan 4 var grafven färdig, belägen under ståtliga bananas-träd. Missionär Ramseyer hade genom höfdingen låtit inbjuda invånarne att närvara vid begrafningen för att få tillfälle att säga dem något lifvets ord. Men till följd af vidskeplig fruktan kom ingen. Till och med deras s. k. resesällskap vågade blott på afstånd åse densamma. Ramseyer bad till Gud, och Akjenas slafvar kastade igen grafven. Ännu en gång blickade föräldrarne tillbaka till kullen, som i sitt sköte gömde deras tårars barn. Han

syntes tillropa dem: glömmen icke Asante! Denna graf är en pant derpå att lifvets evangelium ännu måste predikas här!

Efter begrafningen kom stadshöfdingen med ett stort krus af palmvin för att trösta de sörjande. Denna gång afböjde de likväl en sådan gåfva. De satte sig i skuggan af sin hydda och sökte tröst hos honom, som tillropar sitt folk: "Allt har han väl beställt." Marc. 7: 37. Plötsligt blefvo de tillropade. De till Kumase afsände soldaterna hade återvändt, åtföljda af ett af konungens sändebud. De förde med sig en vädur och för 9 dollars värde guldsand åt fångarne, och särskildt för lille Fritz ett stort stycke tyg för att hölja öfver honom under natten samt en hatt full med socker såsom ersättning för mjölken, allt från konungen, dock tyvärr — försent!

XI. Ljusklimtar i mörkret.

Söndagen den 8 Augusti 1869 var för fångarne en dag, sådan de icke på länge upplefvat. Denna dag blefvo de som slafvar så länge behandlade missionärerne ännu en gång ansedde som hederligt folk. Visserligen blefvo bojorna, hvilka hvarje natt måst påläggas, nu lagda åsido, men "den gamle" hade dock efteråt liksom förut behandlat dem med samma råhet. När nu konungens skänker lågo framför dem, och soldaterna framförde budskapet: "Konungen älskar eder och vill icke att I hadn några ledsamheter," då började alla de förra plågoandarne att visa vänliga miner. Temligen förlägne kommo soldaterna fram och frågade hvad man skulle göra med fåret, som konungen skickat dem. "Det tillhör hela kamratskapet,"

var svaret. Jublande ropade de: "Det är rätt!" och skyndsamt började de slagta det, sönderdela och tillreda det-samma. Fetischpresten, stadshöfdingen, furstinnan, konungens sändebud samt Akjenas hustru, hvilka alla kommit med, måste enligt anständigt bruk hvar och en undfå ett stycke. För kamratskapet blef slutligen dessutom en kraftig soppa lemnad. Sedermera kom äfven "den gamle", denna dag med ett ganska vänligt ansigte och lade den af konungen sända guldsanden, till ett värde af 9 dollars, i fångarnes händer. Ädelmodigt, eller kanske fastmera dåraktigt — sedermera ångrade de det nog — gäfvode honom tillbaka pengarne och satte honom till förvaltare af de samma. Likaledes fick Akjena taga i besittning sockerhatten, blott tygstycket behöllo de för sig sjelfva.

Åter bröt man upp och denna gång under anförande af det kungliga sändebudet. Nu hette det: "Till Kumase!" Var detta namn i början en förskräckelse för fångarne, så blef det numera för dem en glädje. Der hoppades de ändå finna förbättring i sin belägenhet. "Den gamle" tågade nu helt tyst med dem, sedan en man ledde tåget, som ville de hvite väl och behandlade dem vänligt, ja, till och med ädelmodigt.

Den nästa plats som uppnåddes var Dwaben, den näst den största staden i Asante-riket. Hvilken präktig stad midt i Afrika. En herrlig allé af höga träd förde ända genom staden — en verklig praktgata. Husen voro hvitmålade samt skönt prydda. Till och med tvåvåningshus kunde man se här och der. Framför hvarje hus var vanligtvis en öppen sal, kallad "dampan", hvilken låg ungefär 5 fot upphöjd öfver gatan. För öfrigt förefunnos åtskilliga sirligt utförda prydnader af brun och svart jord på husets alla sidor.

Under ett löfrikt träd gjordes halt. Den nyfikna mängden höll sig framme för att besigtiga. Derpå bar det af till konungen, hvilken var andre i ordningen af Asante-rikets herskare och den förstes anförvandt. En af furstens ministrar, försedd med ett svärd af guld, kom och hemtade fångarne. Förvånade stodo de framför konungens palats. Vid ingången var en stor, skön båge tillika med en bred port, i hvilken hängde ett par gyldene sandaler. Derpå blefvo de införda i en stor rymlig gård, hvilken var omgifven af bågformiga läktare, fullsatta med en stor massa nyfikna åskådare. Några hundra af rikets framstående sutto i en halfkrets omkring kungen. I gasmarsch, d. ä. den ene efter den andre, gick man rundt omkring dessa med härolden i spetsen, alltjemt helsande med handen och framför konungen till och med aftagande hatten. Derpå blefvo gästerna undfägnade med palmvin, och när de så också alla uppgifvit sina namn var föreställningen ändad.

Konungens minister genomdref tvärt emot Akjena, att de fängslade skulle få kvarter i en längre bort belägen by i stället för i Dwaben. Följande morgon bar det alltså af vidare till Abankoro, hvilket var beläget ungefär en dagsresa från Kumase. Här skulle de stackars fångarne få förblifva ungefär ett år.

Mottagandet i Abankoro var egendomligt. Qvinorna i byn höllo just på med sin "Momone", d. ä. en sång och dans för att göra fetischen vänligt stämd mot deras i lägret varande män. Halfnakna, bestrukna med hvit jord samt behängda med alla möjliga ting såsom fetischer och i handen svängande en lång knif, hoppade de omkring, tjutande och skrikande som besatte. Ju närmare de fingo se de hvite komma, desto fruktansvärdare

En afrikansk konung.

upphäfde de sina rop. Slutligen omringade de truppen, gjorde förfärliga åtbörder samt höllo något ohöfligt sina knifvar framför näsan på de fångne. Hjertans gerna hade de rasande qvinnorna slagtat dessa oskyldiga offer såsom betalning för sina mäns lidanden i kriget. Dock, konungens budbärare förde fångarne trygga genom den vilda hopen till höfdinginnan, hvilken under sin gemålsfrånvaro förde regeringen. Af män funnos blott gubbar och ofärdiga tillstädes. Mottagningen var öfver all förväntan. I en nätt liten hydda bredvid byns fetisch blefvo de inqvarterade. Detta fetischhus var byggt på pålar. I midten höjde sig en hvitmålad jordkulle, som utgjorde begravningsplatsen för en pythonorm, förut dyrkad som fetisch på platsen. Dagligen frambars åt honom såsom offer en viss mängd palmolja, hvilken utgöts på mullhögen. Vid vissa tillfällen kunde man ock få se en lefvande orm derstädes. Missionär Kühne var nära att slå ihjäl denne, men blef dock i tid varnad. Och det hade säkert ej gått honom väl, om han dödat församlingens gud.

Såsom gudens väktare stod på ena sidan af mullhögen en af trä utskuren människogestalt med en kappa af tyg och ett svärd i handen.

Redan samma dag som fångarne inqvarterades återvände det kungliga sändebudet till Kumase. De bådo honom att för deras räkning bedja konungen om en kam och en sax, för att söka bli qvitt ohyran. Han lofvade, men liksom öfverste munsken förgät Josef, så glömde ock denne sitt löfte.

Efter någon tid kom en konungason från Kumase för att se de hvite. Han var klädd i en mantel af siden samt rikligt behängd med guld. För öfrigt var han ganska nådig mot fångarne. Desse passade nu på och förnyade sin

bön om något sorts medel att rengöra sig med, och till allmän glädje anlände verkligen efter några dagar de efterlängtnade sakerna. De bestodo af ett stycke tvål, en kamm samt en liten sax. Skyndsamt afklipptes håret och i floden företogs en grundlig rengöring.

Kuabena, "den gamles" herr son, ville visserligen tillägna sig saxen. Dock var en gräns satt för hans egenmäktighet. Saktmodigt men dock bestämdt vågade missionärerne sätta sig deremot, ty de voro ej okunnige om, att konungen var dem vänligt stämd.

XII. En kamrat i lidandet.

"Den gamle" syntes allt mera hatva glömt konungens vänliga sinnelag mot fångarne, ty med hvarje dag behandlade han dem åter som sina "hvite slafvar". Tre veckor hade nu nära förflutit, sedan de slogo sig ned i Abankoro. De i början frambrytande ljusglimtarne syntes nu allt mer fördunklas helt och hållet. En dag, den 27 Augusti 1869, blefvo de emellertid ej litet öfverraskade, då plötsligt, under det de spisade middag, en hvit man inträdde, beledsagad af två svarta soldater. Han helsade på franska. Snart voro de bekanta. Främlingen var en fransk affärsman från Wegbe, Ho.

När Asante-soldaterna ryckte mot Ho, hade hr Bonnat, så var hans namn, hos sig ett stort bomullslager, och försummade därför att följa de der stationerade missionärernes råd, nämligen att med dem fly i rättan tid. Han blef öfverfallen af fienderne, tagen tillfånga, afklädd samt bunden vid ett träd ute på fältet öfver natten. Hans tjennare vordo halshuggne midt för hans ögon. Missionssta-

tionen, i hvilken han sökt tillflyktsort, plundrades, böckerna sönderbrötos, ett musikinstrument slogs i bitar och slutligen sattes hela bygnaden i brand. Nästa morgon fick underbefälhafvaren Nantschi se honom. Denne lät då lösgöra honom samt gaf honom några af de på missionsstationen röfvade klädespersedlarne. Till och med hade han fått en fruntimmerströja, hvilken han nu var iklädd. Af böcker hade han kunnat taga så många han velat, men han hade blott valt en enda, nämligen en illustrerad, benämnd "Korsets väg". Denna tyckte han var honom nu särdeles passande; för öfrigt hade han haft det vida drägligare än sina nu påträffade kamrater i lidandet. Handklåfvar och fjättrar hade han ej behöft att underkasta sig.

Det var naturligt att med herr Bonnats ankomst ett nytt lefnadssätt skulle börja bland fångarne. De kunde nu ej blott meddela sig med hvarandra, utan Bonnat var också synnerligt fyndig i att förvandla äfven den oangenämaste belägenhet till en något drägligare. Derigenom lyckades han mycket bra uppmuntra missionär Kühnes stundom dystra och svåra lynne. Vidare var han en mästare i kokkonsten och särdeles uppfinningsrik i många afseenden. Hvad nu matanrättning och bordservis m. m. angår, så kan läsaren förstå att våra vänner der fingo vara belåtna med huru de fingo det. En träskål full med en starkt kryddad soppa, i hvilken summo omkring ungefär sex små "fu-fu"-frukter, och när det skulle vara riktigt utmärkt ett stycke rökt kött af ett dufäggs storlek — denna portion fick räcka till en hel dag för tre personer. Den nykomne herr Bonnat åtnjöt tillsammans med sina vaktare en liknande kost. Intressant var att betrakta "den gamle", då han utdelade de bestämda portionerne. Der

satt han tillika med sina rådgifvare Opoku och Kuabena. Framför honom voro ställda 5 a 6 träskålar, hvilka i ordning fylles med soppa, hvarefter "fufus"-frukterna lades i. Ännu funnos några små köttbitar kvar. Dessa upplockades med händerna samt förflyttades under ständig rådsläpning mellan de tre i skålarne. Skulle t. ex. i någon skål bitar af torkad fisk ersätta köttet, så tog då "den gamle" en fisk af ett fingers storlek, stack honom i munnen samt afbet ett stycke. Det som blef kvar i munnen, erlöillo hans tre "hvita slafvar". Om aptiten hos de hungerige derigenom något minskades, så lärde de att så mycket mera värdera herr Bonnat's uppfinningsförmåga, isynnerhet då det gälde att tillreda något att äta. Af förvissnade bananas tillredde han en sorts ättika, och af ett slags växter, som de plockade, förstod han att tillaga en sorts välsmakande och vederqvickande sallad eller något liknande.

En dag funno fångarne utanför en väfvares hydda ett litet stycke papper. De blefvo stående orörliga af förvåning. "Det der har kommit från Europa!" ropade de alla med en mun. Herr Bonnat kom emellertid härigenom på den tanken att af bark och bast bereda ett slags papper. Huru välkommet blef icke detta! Ramseyer hade förut till och med sökt att med en gammal sax inrista på bleckflaskan, hvori de förvarade sin mjölk och som ock fick tjenstgöra som dryckeskärl, det viktigaste af de händelser de fingo upplefva. Vidare fann Bonnat på att af bast och vidjor fläta samman allehanda små saker, hvarmed de sedermera hjälptes åt. Härigenom hade de fått ett förträffligt tidsfördrif.

I Oktober kom åter en budbärare från konungen med helsningar samt en oxe såsom gåfva. Emellertid hade oxen, såsom budbäraren berättade, ej förmått gå så långt

som till Abankoro, utan hade de, precis som "den gamle" ock ville ha det, måst slagta honom der han stannat. När så ändtligen delarne af densamma anlände, kunde man ej gerna få något annat intryck än att den omnämde oxen allt varit ett underligt djur; ty af åtskilliga kroppsdelar fann man ej ett spår. Det gick nämligen till på samma sätt med fördelandet af oxen som med den förut omtalade väduren; fångarne erhöilo när allt k om omkring — det minsta.

XIII. En julklapp jemte andra öfverraskningar.

Abankoro blef så småningom en riktig lidandets ort för fångarne. Icke blott att deras väktares godtycke allt mer och mer tilltog, utan de plågades derjemte af allt annat möjligt ondt. Svåra hudutslag samt långvariga febrar plågade dem ständigt. Dertill kom i December "harmattan", en giftig vind, som illa tilltygade dem. Medan de om dagen höllo på att försmäkta af hetta, var det om natten så kallt, att de voro nära att förfrysa. Ofta måste de plocka ihop vedstycken på gatan och göra upp eld för att värma sig vid.

Så kom då den kära julhögtiden, den första de upplefde bland Asante-folket. Sorgsna sutto fångarne julaf-tonen 1869 under byns skuggiga trän och tänkte på festglädjen i det fjerran aflägsna hemmet. Om de blott hade haft Guds ord hos sig, så hade de ändå kunnat ha orsak att vara lyckliga.

Aftonen kom. Stillatigande och hvar och en funde-rande på något för sig sjelf gingo de tillbaka till sin hyda. Der borta kommo menniskor. Hvilka voro de? I

en stor procession kom höfdingefrun från en närbelägen by och medförde till de så nedslagne fångarne en hel last af "yams", bananas, ris, bröd, skeppsskorpor m. m. Våra vänner visste i sin öfverraskning ej hvar de skulle göra af alltsammans. Emellertid blefvo de glada och kunde ej annat än af hjertat tacka honom, som vet rätta tiden att fröjda sina barns hjertan.

Och vidare kom äfven det efterlängtrade nyåret med sina välsignelser. Redan länge hade de gjort konungen uppmärksam på att deras kläder voro så godt som i trasor. Den 6 Januari sände han till dem en mängd klädespersedlar, naturligtvis bestående af rofvet på Anum. I alla fall tackade fångarne hjertligt, och det efter landets sed, två gånger. Men invånarne i Abankoro beskådade de nye dräfterne timtals och glömde ej att ropa: "Dem han I fått af kungen!"

En ny tvist mellan "den gamle" och fångarne ledde derhän, att Opoku måste sändas till Kumase för att utforska af konungen, huruvida man skulle köpa salt åt de hvite eller icke. Snart kom en af konungens budbärare tillbaka, och såsom svar medförde han en hel mängd salt samt dessutom en oxe, och derjemte befallningen: "Abankoro måste genast lemnas," hvilken icke ljöd så synnerligt väl i "den gamles" eller soldaternes öron, ty desse började undra hvad nu skulle följa. Emellertid uppnåddes det nya hemmet efter ungefär en timmes väg. Det var Osotsche, en by belägen vid sidan af Kumase. En utomordentligt vänlig gammal man mottog dem i sitt eget renliga, nätta hus, der de fingo ett eget rum; dessutom sände han dem dagligen "fufu" från sitt eget bord. Det var icke mindre än fem närliggande småplatser, hvilkas invånare täflade med hvarandra att bevisa fångarne godt samt försörjde

dem rikligen med allehanda förnödenheter. De sökte till och med förekomma råheter och usel handtering från "den gamles" sida. För första gången kunde fångarne här gå lösa omkring. Så började de ock söka uppfylla sin missionskallelse. En öfvergifven och förfärligt medfaren föräldralös gosse togs om händer och försågs med det nödvändigaste. Detta förvånade de svarte på det högsta, som låtit den lille barnungen förkomma, och undrade om icke "de hvite voro riktiga gudabarn". Deraf begagnade sig missionärerne och förkunnade för dem evangelium om Kristi kärlek.

Alldeles oväntadt anlände den 21 April 1870 ett sändebud från konungen med tre bärstolar tillika med befallningen: "Skynden till Kumase!" "Hvad skall väl detta betyda?" sade missionärerne. "Den gamle" blef liksom slagen af åskan och helt oroad af den affären, att fångarne återigen nu skulle bäras. För Bonnat var ingen stol medtagen; han skulle rida och det också i likhet med de store herrarne i detta land — på nacken af en neger. Då han emellertid ej var van vid en sådan ridt, föredrog han att gå, men måste likväl sitta upp framför hvarje by, "på det man måtte se, huru konungen ärade de hvite." Så bar det af och åter gick vägen genom Abankoro, der man hvilade ut samt åt sig mätt.

Frammot aftonen hette det: "Vi äro nära Kumase." Men plötsligt bar det af in i en liten by och från denna i ett skogssnår. Här gjordes halt på en fri plats bredvid, och två eländiga, nyuppförda gräshyddor blefvo missionärernes uppehållsort.

Häraf blefvo de tämligen afsvalnade i sina sinnen, efter att ha öfverlemnadt sig åt så många sangviniska förväntningar. Ingen qvällsvard bekommo de; vidare fingo

de utstå ett fruktansvärdt regnväder, hvarunder deras tarfliga bostad så godt som fylles med vatten — under dylika omständigheter uppvaknade våra vänner den 23 April i den ensamma skogen, hvilken de voro strängt förbjudna att lemna. Snart nog anlände från hofvet en ung man, den betydande Sabeng, medförande konungens helsning tillika med ett får och en mängd "yams". Mot aftonen kom en andra budbärare med två flaskor, innehållande en sorts vin. Skulle väl ändå allt slutligen lända till det bästa?

XIV. Ett bref.

Efter några dagar måste fångarne — nu dock behandlade som förnämt folk — åter bestiga sina bärstolar, och så bar det af till Duro, en by i grannskapet. Deras förre herrar följde dem nu efter som ödmjuka tjenare. Under en halfcirkel af skuggiga träd sutto höfdingar på stolar, beslagna med messing samt prydda på armar, bröst och fötter med tunga runda guldplåtar och en mängd guldringar på halsen. Dessa representerade Kumasis adel. Efter ömsesidiga helsningsbetygelser begåfvo sig dessa herrar in i ett stort hus, dit de hvite ock måste gå med. Alla tjenarne blefvo tillsagde att aflägsna sig. Derpå började en af dem sålunda:

"Adu Bofu har sändt eder till konungen, emedan I ären goda menniskor. Här är ett bref, hvilket I måsten läsa för oss. Derpå framtog han en duk, upprullade densamma samt öfverräckte det deri förvarade brefvet till fångarne. Brefvet var skrivet på tyska af den i Tyskland till missionär bildade afrikanaren David Asante. Det

var adresseradt till missionärerne, men brutet, och på baksidan stod: "Visa ej brefvet för någon; i så fall kostar det öfverbringaren lifvet." Emellertid hade denne handlat klokt och öfverlemn timer brefvet direkt till konungen i stället för till missionärerne, och så skedde honom icke någon skada.

Darrande stodo nu missionärerne. Huru skulle det väl gå, om något betänkligt stode i brefvet! Brefvet lydde sålunda:

"Hjertligt älskade syskon!

Sedan edert fängslande har man gjort sig all möjlig möda för att utverka eder befrielse. Esomoftast ha sändebud skickats till Asanternes läger för att friköpa eder med penningar, men förgäfvat. Jag har nu blifvit sänd till Begoro (vid gränsen af Asante) för att söka komma i förbindelse med eder, då vi hittills endast hört från eder medels rykte. Jag ger därför åt öfverlemn timer af detta bref blyertspenna, sax och papper, så att I kanske kunnen skriva, eller ock sända mig af edert hufvudhår och så förvissa oss om att I ännu ären i lifvet. Eder broder

DAVID ASANTE."

De glade och djupt rörde missionärerne öfversatte ordagrant brefvet. Under hela tio månader var detta första gången de fått höra något från sina förlorade missionsyskon. Nu blef det ock klart för dem, hvarför de blifvit förde i närheten af Kumase. Storherrarne voro synbarligen tillfredsstälde med brevets innehåll. Penningefrågan syntes röra dem mest. En af dem ropade "O hene pe sika!" d. ä.: "Konungen älskar pengarne!" Fångarne fingo gå.

Efter några dagars förlopp fingo de befallning att besvara David Asantes bref samt derjemte bifoga några ra-

der till "konungen i Europa", de menade den holländske guvernören i Elmina. De skulle skrifva att konungen kunde först efter sin generals hemkomst frigöra dem. De fingo ock tillåtelse att meddela sina bröder om sitt barns död och måste inlägga af sitt hufvudhår i brevet.

XV. Mottagningen hos konungen.

Det var nu en herrlig tid för fångarne. I jemförelse med det förflutna hade de nu riktiga goddagar. Hvarenda en bevisade dem gunst och välvilja. Sjelfva konungens moder, en inflytelserik person i Asante, lät i en anseelig procession sända dem som gåfva en ox.

Den 4 Maj skulle en storartad mottagning ega rum inför konungen. Dock måste högtidligheten uppskjutas några dagar, emedan ett par guldsandaler stulits från hans majestät. Ändtligen den 7 Maj kom en konungens kammarherre för att hemta fångarne. Det gick nu framåt på en lång, bred allé. Svärdbärare ilade skyndsamt hit och dit. Ljud af hornblåsning och trumhvirflar läto höra sig. Här och der gingo stolt några muhammedaner i sina sida drägter samt mönstrade uppmärksamt främlingarne. På den öppna platsen framför den kungliga villan Amangchia gjordes halt. Här satt i midten af en halfcirkel det kungliga majestätet af Asante: KOFI KARAKARI. Några slafvar fläktade till honom frisk luft. De s. k. linguisterna, talarne, höfdingarne och andra store glittrade i en mängd prydnader af guld. Tusentals menniskor böljade hit och dit i stora massor på den vidsträckta, öppna platsen.

Ungefär femtio steg från de stora skärmarne, från hvilkas spetsar glimmade uthuggna och förgyllda pelika-

Inför majestätet af Asante.

ner, apor, elefanter och människohuvuden i brokig blandning, måste fångarne taga plats. Under hvarje skärm, hvar och en till en storlek af omkring 12 fot satt en höfding, omgifven af ett sällskap, utrustadt med svärd, trummor och horn. Naturligtvis öfverträffade konungens prakt och ståt alla de öfriges. Det hela var storartadt och pittoreskt. Trumhvirflar och gälla toner från blåsinstrumenter ökade festligheten. En svärdbärare anlände nu, åtföljd af en underlig figur, iklädd full kunglig rustning samt alla de kungliga dyrbarheterna, öfversållad på hals, händer och fötter med guldsmycken, på hufvudet en solfjäderlik fjäderbuske och i handen det stora statssvärdet i en skida af leopardskinn. Fångarne måste följa denne på en helsningsmarsch.

En och en, den ene efter den andre, gjorde nu sin rund kring halvcirkeln med handen helsande alla samt en bugning jemte hattens aftagande för konungen. Öfverallt besvarades helsningarne med vänliga nickningar.

Derpå följde den storartade processionen, i hvilken de förnämme utgjorde glanspunkten. Alla stodo upp. Blåsinstrumenten (hornen) ljödo. Jubelskrien öfverröstade trumhvirflarne. Med långsamma steg framskred nu processionen. Först kommo de obetydligare herrarne, efter dem de större, under allt herrligare tältskärmar samt ledsagade af allt talrikare drabantopar. De voro klädda i siden, eller i brokigt tyg samt stora guldplåtar på bröstet. Hvar och en helsade med att räcka upp högra handen. Framför dem gingo gossar, hållande elefantsvansar i händerna. Bakom dem kommo trumslagare och hornblåsare. Trummorna bestodo af stora bearbetade trästammar; hornen voro prydda med människokindben. Somliga blåste i ihåliga elefanttänder och öfverröstade så

alltsammans. Isynnerhet sökte de anstränga sig, då de passerade förbi de hvite.

Sedan en mängd höfdingar af olika rang tågat förbi, kom den egentliga hofbetjeningen. Först kommo åttio härolder, hvar och en med en mössa af apskinn på hufvudet, samt en guldplåt derpå och en rund pall i handen. Derpå följde dvärgarne och hofnarrar i röda flanellskjortor. Efter dem eunuckerne från konungens harem. Vidare sextio gossar med hvar sin skyddsgud — Sumang — bestående af formlösa föremål, insydda i leopardskinn eller flanell. Nu kommo fem smakfullt arbetade och med guldsmycken rikligt försedda kunga-stolar, på hvilka små silfver- och guldklockor hängde. Derpå följde under en jättestor skärm den egentliga tronen, helt och hållet öfverdragen med guld, men bestänkt med blodet af många meniskooffer. Efter denna kommo hans majestäts långa tobakspipor af guld, jemte allehanda underbara kärl och prydnader. Så kom det s. k. "Ketebande", bestående af ett dussin tamburinspelare, åtskilliga flöjtblåsare jemte trettio vilda karlar, hvilka hvar och en svängde en till ett hufvuds storlek med småstenar fylld s. k. cymbal, hvilket åstadkom en odräglig, men dock taktmässig musik. Der-efter kommo skarprättarne, ett följe af oregerliga pojkar, män och gubbar, alla med leopardskinnmössor och två vid halsen hängande knifvar. Den dystra dödstrumman, hvilken emellanåt lät höra endast tre slag, slöt denna grupp.

Under en präktig tältskärm af svart sammet, hvilken ständigt vreds omkring samt svängdes skred konungen makligt framåt, åtföljd af sina rådsherrar. Likt små onda andar kringsvärmade honom små pojkar med sablar, solfjädrrar och elefantsvansar, alltjemt skrikande med full

hals: "Han kommer! Han kommer! Den mäktige drager fram! Jordens herskare framskrider!" Guldsandaler pryddes konungens fötter och en rikt smyckad mössa i form af en krona hans hufvud. Hans mantel var af en sorts dyrbart sidentyg. Händer, armar och fötter voro öfversålade med dyrbarheter af guld. I ett nu stod Karakari inför sina fångar — i sanning en märkvärdig syn. Han var ung, ännu i sin fulla kraft, af medelstorlek och välbygd. Ansigtet bar prägeln af en mäktig, dock välsinnad monark. Hela hans hållning syntes vitna om en själ, mäktig att göra ädla ting. Någon grymhet kunde man ej upptäcka. Med stor förvåning, dock mild och vänlig, såg han några sekunder på fångarne. Det var nog de förste hvite han sett i hela sitt lif. Hvilket intryck måste icke de hafva gjort på honom, der de stodo i sina med mångfärgade klutar lappade och delvis sönderrifna kläder, sina med snören sammanbundna skor, från hvilka tårna helt ofrivilligt stucko fram. Ännu ett nådigt leende samt en helsning med handen, och Karakari gick vidare, likt ett litet barn försigtigt ledd af ett halft dussin tjenare, hvilka höllo honom i båda armarne och benen under ständiga rop: "Lejon, blicka framåt! Gif akt, marken är ojemn framför dig!"

Tåget varade länge efter konungen. Slutligen kom äfven konungens moder, drottning Afua Seiwa, en morsk och kraftfull gumma. Hela högtidligheten hade varat ungefär en och en half timme.

Senare, när processionen var ändad, fingo fångarne af några hoftjenare två kärl med palmvin samt tre flaskor af någon annan sorts dryck. Med lättare hjertan än de kommit återvände de till sina hyddor och blickade med förtröstan framtiden till mötes.

XVI. Kungen gifver dem ett nya testamente.

Ungefär tre veckor hade förflutit sedan det ofvan skildrade timat och åter kom en skänk från konungen. Den bestod af två får, ett par gamla soldatskor och åt fru Ramseyer ett par utmärkt fina stöflar. På sulorna af desamma stodo att läsa i gyllene bokstäfver: "To his royal highness Quakoo Dooah, king of Ashante, West Afrika." De voro öfverbringade som skänk åt den förre konungen Kuaku Dua år 1842 genom metodistmissionären mr Freeman, men mottagaren hade aldrig begagnat dem. Sålunda hade den käre Guden redan trettio år förut sörjt för att våra vänner fångarne skulle få hvad de behöfde.

Fram emot eftermiddagen samma dag hette det: "Till Duro! Konungen kommer!" Framför höfdingens hus var församladt ett stort antal af stormän från konungens hof, hvilka alla helsade vänligt. Bland dem satt en europeiskt klädd neger med en officersmössa på hufvudet. Han stod upp, räckte fångarne handen samt helsade på engelska. Han uttalade sitt beklagande öfver att träffa dem i ett dylikt läge, men försäkrade dem, att han dagligen både Gud för dem.

Hvem kunde det vara? Dock var det nu ingen tid att göra några efterforskningar. Den obekante gjorde derpå fångarne uppmärksamme på konungens närvaro. Från ett rum bredvid hade han åskådat alltsammans, och lät nu höra ett ljudeligt skratt. Man förde nu fram stolar, och fångarne måste sätta sig ned. Konungen frågade dem nu huru de befunno sig samt under hvilka omständigheter de hade blifvit tagna tillfånga. Hans ansigte mulnade, när

de berättade, huru de blifvit utplundrade och slagne i jernbojor.

Snart blef det ock nu klart för dem att den obekante, hvilken så vänligt inneslutit dem i sina böner, ingen annan var än prins Ansa, hvilken var en af dem som blifvit sända såsom gisslan till England, år 1831. Han hade återvändt som en kristen och var nu i likhet med missionärerne en fånge; detta gånge missionärerne mod att genom honom bedja konungen låta en bibel komma dem tillhanda, och konungen var nog nådig att icke afslå deras bön.

På det hela taget talade konungen ej mycket. En gång afbröt han med den anmärkningen, att de hvite voro ej fullkomligt hvita — de voro nämligen brände af solen. De blottade då bröstet och visade honom den rena, hvita huden. — Detta var nog att tillfredsställa honom.

Audiensen hos konungen var härmed ändad. Fyra dagar derefter kom den utlofvade bibeln, ett engelskt nytt testamente med psaltaren. Hvilken kostlig gåfva för de stackars fångarne! Nu ägde de åter Guds ord, hvarifrån de kunde hemta tröst och vederqvickelse i sin långa ensamhet.

Efter några veckor hade åter konungen en mottagning. På en af palmgrenar flätad bänk satt konungen och afvaktade fångarne. Sextio drabanter kröpo omkring honom i underdånig hyllning på jorden. "Han ville ännu en gång se de hvite," såsom han i nåder behagade uttrycka sig. Detta tillfälle begagnade emellertid desse sig utaf att få framlägga inför hans majestät en mycket vigtig sak. Deras kläder voro nämligen i trasor och lumpor Missionär Ramseyer tog mod till sig, trädde fram för konungen, tog af sig rocken samt vände den genom den tra-

siga skjortan framstickande bara ryggen till honom och sade: "Konung, var god och se!" Karakari gjorde en grimas samt vinkade med handen. Han hade förstått språket, äfven om ej på just så kungligt vis. Men här gäldede det att taga i akt det rätta tillfället. Efter några dagar kom ock från konungen ett stycke utmärkt tyg samt nål och tråd. Således kunde de nu försöka sig på skradderi. De sydde skjortor och andra underkläder samt åt fru Ramseyer en god och snygg kappa.

Med dylika mottagningar fortfor konungen. På den nämnda bänken tog han vanligtvis plats. Fångarne mönstrades så en stund, öfver ett och annat fälldes anmärkningar, och så fingo de gå.

Men den 6 Juli 1870 förde konungen åter med sig prins Ansa och derjemte ett bref från missionssyskonen på kusten och från Europa. Det blef en glädje. Alla brefven voro visserligen redan öppnade af konungen. Prins Ansa fick det uppdraget att besvara dem. Men äfven fångarne fingo inlägga en bit blått papper, hvarpå de uttryckte sina helsningar medels blyertspenna. Blyertspennan fingo de emellertid behålla, och så nedtecknade de nu sina viktigare tilldragelser på de hvita sidorna i sitt nya testamente, i stället för med saxen på den gamla bleckkannen.

Under det de nu åter befunno sig framför konungens hof och prakt hördes på afstånd ett fruktansvärdt skri. Det var eunuckerne. Desse förkunnade ankomsten af konungens hustrur, hvilka ingen man, under fara att straffas med döden, vågade se på. Alla, både små och stora, skingrade sig i en hast samt gömde sig, då ropet hördes. Äfven missionärerne begåfvo sig in i ett hus. Snart blefvo de emellertid utkallade för att bese konungens hustrur och

beses af dem. De voro fjorton till antalet, klädde alle samman som Asante-qvinnor, med den skilnad, att de voro beprydda med långa korallsnören. Utom en liten nätt hårlock på venstra sidan af hjessan samt deromkring var hela hufvudet rakadt. Ännu en gång ömsesidiga helsningar, och allt var öfverståndet.

Äfven i sin enformiga ensamhet i skogen mottogo fångarne stundom besök. Konungens kamrerare, Bosom-muru, kom en dag till dem. Sedan han bedt vakterne aflägsna sig framdrog han af rofvet från Anum missionär Ramseyers ur samt önskade förklaringar deröfver. Derpå stoppade han det åter med förnöjsam min i fickan samt gick sin väg.

XVII. I Ebenezer.

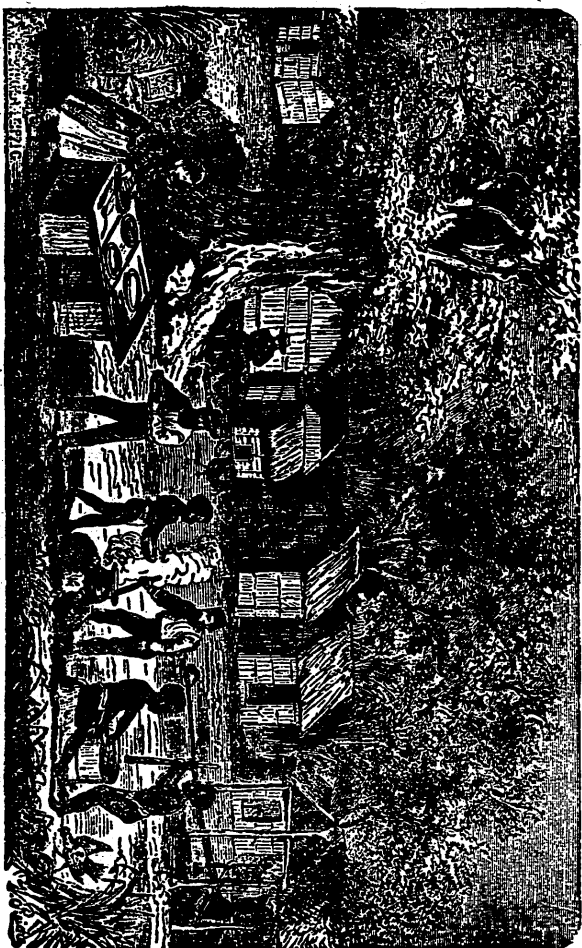
Ebenezer, d. ä. "hitintills har Herren hulptit," kallade fångarne sitt nuvarande torftiga hem i skogen. Deras ställning var, i jemförelse med deras förra erfarenheter, på det hela taget dräglig. Deras egna esomoftast förekommande besök i konungens hof samt hofmännens visiter hos dem åstadkommo en vexling i deras annars så enformiga lif. Hvad beträffar lifsmedel så fattades ej förråd deraf; än fingo de ett får, än en oxe. Men dessa glada överraskningar hade visserligen också sin uppblandning af åtskilligt oangenämt. Liksom en bisvärm instälde sig då alla deras vänner med knifvar och påsar för att af alla krafter skära utaf och ta med sig hem. Angående att förvara köttet visste ock Bonnat råd. Stora stycken torkades på käppar öfver elden. En annan del hackades fint,

kryddades med salt och peppar, hvaraf bereddades en sorts äkta Asantekorff, som smakade rätt godt.

I början funnos endast två hyddor, hvilka stodo till sällskapets förfogande. Den ena begagnades af Akjena och Opoku, den andra af Ramseyer med hustru samt Kühne, under det att Bonnat och soldaterna måste taga nattqvarter i byn. Senare bygde Akjena sig en annan hydda och Bonnat tillika med Kühne flyttade in i den gamla. Hvarje hydda måste mäta 7 fot i längd och 6 fot i bredd samt 7 fot upp till takåsen. Af palmgrenar bygdes sängar, och under dessa ställes provianten. Öfver de samma voro krokar, på hvilka kläderna upphängdes. Ofvanpå taket, hvilket bestod af gräs och jord, vistades möss, råttor, spindlar, ödlor samt hvarje annan ohyra, hvilka isynnerhet nattetid drefvo lustigt spel. Hos missionär K. och Bonnat hade till och med en orm tagit bodstad. Måltiderna voro till följd af dessa många främmande inkräktare intagne ute under bar himmel.

Prins Ansa hade också skänkt fångarne ett par höns; de bygde då ett hönshus, och snart hade de en hel kull af kycklingar. Af desse hade de både nytta och nöje. Dessutom voro de flitigt sysselsatta med handarbete, nämligen att fläta korgar, bord och stolar. Fru Ramseyer flätade af fint bast eller träspånor en hatt åt sig sjelf samt åt sin man en kapp. Äfven rep och hängmattor tillverkades, allt under Bonnats ledning.

Genom att så der ofta sammanträffa med konungen och hans höfdingar stego också fångarne i aktning i sina väktares ögon. För Akjena, "den gamle", var det visserligen svårt att erkänna dessa nya förhållanden och följa det nya sättet. T. ex. en gång hade fångarne på sin begäran fått sig tillsändt från konungen en viss mängd salt,

Fångarnes Ebenezet.

men på samma gång fått den erinringen att använda denna dyrbara vara så sparsamt som möjligt. De rådgjorde då sins emellan huruvida de skulle ensamma behålla det, eller som Akjena ville hafva det, såsom förut, dela det mellan honom och dem. De frågade därför öfverbringaren för hvem saltet egentligen var bestämdt. Men dermed begingo de också ett misstag. "Den gamle" utbröt åter på sitt gamla vis. Han kallade de hvite lögnare, bedragare och dylikt. Då tänkte Ramseyer på sin blyertspenna. Han tog upp ett stycke af en träspån och skref till Bosommuru, att "den gamle" toge sig allt för stor frihet samt behöfde kanske ett förmaningens ord från "högre ort". Detta s. k. bref kom till konungen, som blef icke litet förvånad öfver att ett litet trästycke kunde göra sådan tjenst. Nästa dag kom han sjelf till byn. Akjena vardt ganska beskedlig och mottog tåligt sin sparlakanslexa. Nu förstod "den gamle" huru han skulle förhålla sig mot dem, som konungen ville ära.

Så blefvo våra vänner allt mera sina egna herrar. De fingo också efter behag gå omkring i byn hvart de behagade. Ofta fingo de gåfvor från konungen och andra, hvilket kom dem att glömma sitt förra armod. Men så mycket djupare rördes de af de hemiska scener och lidanden, som de dagligen fingo se sina svarte medfångar genomgå. Allt oftare hände det att stora hopar af nya fångar sammanträffade i byn, män, kvinnor och barn; många af dem liknade skelett, mera döda än lefvande, så medtagna voro de af hunger. Mödrarne buro ej sällan sina dibarn på ryggen, hvilka nätt och jemt visade att de lefde medels krampaktiga ryckningar. Med hvilken glupskhet desse arme varelser grepo och slukade åt dem utkastade maisbrödsmlor och dylikt! Ofta voro de så medtagna af

hunger, att de ej förmådde njuta något af det som erbjöds. Och huru rått och eländigt de sedan behandlades af sina förare! En gång stod en sådan uthungrad stackars qvinna med en liten gosse vid handen inför konungen, som satt på sin vanliga bänk. Det lilla barnet var redan nästan helt och hållet känslolöst för hvad som försiggick omkring. På det obarmhertigaste sökte föraren förmå det att stå rak, böja hufvudet samt framhäfva sina nästan förtorkade bröststefben. Detta grep fru Ramseyer som stod bredvid så djupt, att hon utbrast i tårar, ty det kom henne att tänka på lille Fritz, som på dylikt sätt plågades till döds. Konungen undrade hvartör hon gret. Då han fick höra orsaken sade han: "Hvad har du med det att göra. Gud kan väl gifva dig ett annat barn." Efteråt sade han till prins Ansa, att han kunde ej begripa, hvarför fru Ramseyer hade gråtit. Ansa sade: "Vi svarte hafva hårda hjertan och kunna lugnt åse andras elände. Icke så de hvite; en sådan anblick rörer djupt deras hjerta, medan de svartes förblifver kallt."

De hvite i Ebenezer täflade blott med hvarandra att bevisa alla dessa lidande varelser, som dagligen anlände, allehanda kärlekstjenster. De voro lycklige, då de fingo försaka en del eller hela sin måltid för att ge åt desse olycklige. Och när de betraktade desse utmärglade gestalter och tänkte på sin egen närvarande ställning, så förstodo de att de hade mycken orsak att tacka den allgode Guden samt till hans ära uppresas ett Ebenezer.

XVIII. Glädjedagar.

Tidigt på morgonen den 28 Augusti 1870 kom Bosommuru och kallade fångarne att infinna sig hos konungen. Snabbt framtogs galadrägterna, d. v. s. de senast erhållna underkläderna. Stolar måste de dock taga med sig. Så snart de anländt till höfdingens gård, märkte de genast ett antal koffertar, hvilka alla voro adresserade till dem. "Det der är från missionssyskonen," sade de genast emellan sig. Men brefvet, som derpå öfverlemnades åt dem, sade dem att dessa skänker kommo från den engelska regeringens sändebud vid Cape Coast. Han meddelade dem äfven deri, att på grund af underhandlingar mellan drottningen af England samt konungen af Asante han hoppades snart få helsa dem såsom fria. Hvad detta fylde deras hjertan med glädje! Dock, konungen hade brådtom och befalde genast öppna kistorna. Och så måste äfven fångarne beherska sina tacksamhetskänslor och under tiden se hvad den engelske embetsmannen tänkt sig att missionärerne voro i behof af. Här fans då bland annat tygstycken, tvål, skrifmaterialier, torkadt kött, en skinka, ost, the, socker, skeppsbröd, tallrikar samt hvarjehanda nödvändighetsartiklar, guldsand till ett värde af omkring 100 dollars, paraplyer, buteljer med champanj o. s. v. Hvilken rikedom syntes icke detta vara för de staccars fångarne! Ehuru konungen sjelf erhållit tre koffertar fulla med champanjflaskor så gåfvo dock missionärerne honom gerna dem de fått för egen räkning. Med kunglig nåd mottog han ock fyra flaskor samt iskänkte deraf frikostigt åt de kringstående i en särskildt för detta ändamål framtagen silfverbägare. Plötsligt stod konungen upp,

tillkallade fångarnes vaktare, upplyftade handen samt ropade: "Den som hädanefter tager det allraringaste från mina hvite, på honom kommer ej hufvudet att sitta mycket säkert." "Den gamle" bäfvade vid dessa ord som om han träffats af åskan. Fångarne fingo återvända till sin bostad och kistorna togos med till Ebenezer.

Nu skall man tro der blef ett lif i hyddorna i Ebenezer. Naturligtvis måste, enligt det landets sed, först och främst ansenliga skänker utdelas. Äfven konungen erhöll sin del, nämligen fyra tenntallrikar, ett stycke tvål samt något pomada. Prins Ansa erhöll ett par skor, hvaraf han var i stort behof, jemte the och skrifmaterial. Andra fingo andra artiklar. På eftermiddagen smakade man på osten, hvilken behagade dem mycket väl. Hela matordningen erfor en grundlig förändring. The fick ersätta den förut brukliga soppan, och tenntallrikar ersatte träskålar. I stället för att äta med fingrarne eller med en enda sked för hela sällskapet egde de nu fullt upp med serveringsartiklar. Till och med lampor förskaffades på det att man icke som hittills skulle behöfva famla efter saker och ting, då det blef mörkt. Ett par dagar derefter vågade prins Ansa aflägga sitt första besök i Ebenezer; derigenom fingo missionärerne kunskap om hvarjehanda, såsom att utom dem sjelfva der äfven funnos åtskilliga negerkristna i staden, ja äfven ett missionshus, der han bodde tillsammans med kristne. Under många år tillbaka hade metodistiska missionärer förkunnat evangelium för Asante hedningarne. Prins Ansa omtalade huru han och en missionär vid namn Watts dagligen samlade de kristne omkring Guds ord och att de om söndagarne i tur predikade för hedningarne. Och icke skall det väl förundra oss att missionärerne i denna lyckliga stund tillsammans framlade en mängd mis-

sionsplaner beträffande Kumase och Asante. Men dess-
emellan skulle ännu mycket annat inträffa.

Den 10 September firade konungen fetischen Dyomas
fest. Denne fetisch kallade han sin fader. Fångarne må-
ste in i byn för att åse processionen; de kommo just som
röda skärmen, under hvilken konungen bars i en korg, in-
skred i byn. Konungen lät göra halt, på det att han
måtte nog kunna betrakta "sina hvite" och dé honom.
Hela hans kropp var öfversållad med prydnader. Från
den gröna spetsiga sammetskappa, som han var iklädd,
hängde breda lappar med guld- och silfverplåtar som amu-
letter. För öfrigt voro hans kläder af damast, och gult si-
den var bredt öfver hans sittplats. Obeskriflig var den
prakt och ståt som gick före och efter honom. Vål fem-
tio små korgar och små lådor innehöllo riksjuvelerne och
de kunglige dyrbarheterne. De kunglige stormännen stolt-
serade denna gång näst efter bärarne i europeisk dräkt.
En hade t. ex. en röd rock, men inga underkläder. En
annan hade underkläder men ingen rock. Åter en annan
var iklädd en brun sammetskappa med skärp, en tredje
hade en lång fruntimmerskappa som hindrade honom rätt
betänkligt att marschera. Ännu en annan hade på hufvu-
det en generalshatt med hvita fjädrar, och så vidare. Slut-
tet på processionen utgjorde tre musikanter i holländsk
uniform, hvilka på klarinett, cymbal och puka uppspelade
en fruktansvärd marsch. Så bar det af till Adyomo, der
konungen åt nämde fetisch årligen offrade femtio får.
Klockan fem företogs återtåget i samma ordning.

Dock, en festlighet af större betydighet för fångarne
förde nästa Söndag med sig, nämligen den 11 September
1870. De hade ju bland annat äfven erhållit vin, och der-
för beslöto de att tillsammans med hvarandra fira Herrens

åminnelse, den heliga nattvarden. Inne på gården ställdes i ordning af kistor och dylikt altare och sittplatser der den lilla församlingen, tillökt af prins Ansa samt en annan kristen neger, tog plats. En sång uppstämades, hvarefter bads och lästes och betraktades något Guds ord, hvarefter nattvarden firades. Det var en dag af glädje och vederqwickelse. Långe sutto de tillsammans och prisade Gud för hans underliga vägar med dem, huru han så länge i nåd bevarat dem och nu med ens så oförmodadt sammanfört en liten kristen församling midt i mörka hedendomen. Prins Ansa hade nu varit i Kumase tre år och på grund af de obetydligaste orsaker qvarhölls han alltjemt fortfarande som fånge.

Påföljande torsdag erhöll prins Ansa kunglig tillåtelse att intaga frukost hos de fångne missionärerne. Derför lade herr Bonnat sig särdeles vinning om att frambringa någonting särskildt i kokväg. Klockan 10 kom Ansa, men med honom konungen sjelf för första gången på besök i Ebenezer; han önskade nämligen se sina hvite frukostera. Sittande på en af sina starka negrers skuldror och åtföljd af elfva af sina stormän hade han denna dag begifvit sig åstad. Med det största intresse betraktade han det dukade bordet och maten samt de olikartade flätade arbeten, som fångarne utfört. Men innan frukosten hann blifva fullt färdig, aflägsnade sig åter hans majestät. Prinsen lät nu missionärerne förstå att konungen genom att besöka dem bevisat dem en ära som han icke ens lät vederfaras någon höfding. Han vågade ock på denna omständighet grunda den förhoppningen, att konungen skulle öppna missionshuset såsom bostad åt dem. Huru gerna skulle de icke ock genast ha flyttat dit in!

Från denna dag kom nu prins Ansa regelbundet hvar

Måndag och Torsdag för att spisa frukost hos fångarne. Han lagade ock att en ny ordning inträdde i deras husliga förhållanden. Han sade: "I måsten styra i dessa ting efter edert eget behag, och I behöfven ej gifva af hvad konungen skickar eder åt edra vaktare, annat än något deraf såsom gåfva. (Hittills hade vaktarne alltid behållit det bästa och mesta för sin egen del.) Och vidare: Köpen sjelfva edra förnödenheter. Ofta fins det färskt kött att köpa. Edra vaktare skola blott tjena eder, icke herska öfver eder, och detta är äfven konungens afsigt angående eder." Nästan omedelbart började de i enlighet med hans ord ordna sina angelägenheter, till stor förtrytelse för Akjena, "den gamle".

En underrättelse rån krigsskådeplatsen, att anföraren för de fientliga trupperna, Dompree, var fallen samt med honom flere tillfångatagne konungar halshuggne (äfven konungen af Anum) försatte hela Kumase i lif och rörelse. Allting målades nu hvitt. Hvitt var nämligen glädjens färg. Och konungen sjelf dansade af fröjd. Äfven missionärerne gladde sig, ty nu trodde de att fred och deras befrielse voro ej långt aflägsna. Dock, med den saken skulle det ännu dröja en god tid. För öfrigt hade fångarne det hoppet att få utbyta Ebenezer för missionsstationen som bostad för sig sjelfve. Missionär Kühne och fru Ramseyer ansattes nämligen oupphörligt af feber, emedan deras nuvarande skogshemvist var allt annat än välgörande för deras helsa. Deras hyddor voro ock i ett sådant skick att man ej kunde få något skydd under taket, när det regnade, utan under paraply. Fångarne begärde först af Bosommuru, dernäst af konungen sjelf att anvisa dem ett sundare boningsställe, och för att ge eftertryck åt denna sin fordran åto de ingenting annat än torkade ba-

nanas. Detta var nämligen ett tecken till det största svårmod och sorg. Och alldenstund konungen icke ville se "sina hvite" bedröfvade, gaf han prins Ansa tillåtelse att nattetid öfverflytta dem från Ebenezer till missionslägenheterna.

XIX. Till Kumase.

Det hade ursprungligen legat i konungens plan att låta fångarne stanna i Ebenezer till Adu Bofos återkomst för att med deras närvaro bidraga till att förherliga hans triumftåg. Men prins Ansa hade lyckats ändra konungens plan i detta hänseende; så att han snart gaf sitt samtycke till att fångarne skulle lemna Ebenezer. Den 5 December 1870 var den dag då man lemnade Ebenezer för att inflytta i det nätta tvåvåningshuset på missionsstationen i Kumase. Sent på aftonen då månen redan glänste på himmelen, kom prins Ansa och förde fångarne från sina hyddor till den nya bostaden. Först gingo några bärare med husgerådssaker. Derefter kommo tvänne bärare med fru Ramseyer i prinsens bärstol; han sjelf och de andre tre hvite slöto tåget. Efter en kvarts timmes marsch öfverskred man den lilla floden Suben, som försåg Kumase med vatten, och efter ytterligare en kvarts timme uppnåddes missionsbyggnaderne. Af staden kunde man till följd af nattens dunkel ej se mycket. Gatorna voro mycket oregelbundna, somliga ända till 500 fot breda. Marken ojemn, klippor, jordhögar, grafvar o. d. i öfverflöd. Husen voro i förfall, alldenstund de fleste af männen befunno sig i hären.

På missionsgården blefvo de ankommande mottagne

af herr Watts, en katekist från metodistmissionen på Cap-kusten, hvilken vistats här hela åtta år som gisslan, jemte några andra som kommit med prins Ansa. På knä tackade man gemensamt Herren, som så underbart ledt dem. Den nya bostaden förekom dem som ett palats i jemförelse med de förra gräs- eller torfhyddorna. Och dertill befunno de sig bland vänner och bröder, med hvilka de vågade fritt umgås. Dock, ogynnsamma underrättelser stodo för dörren. Prins Ansa stod just i begrepp att begifva sig till konungen för att afgifva sin rapport, då Bosommuru inträdde med följeslagare, försedde med facklor. Han medförde det öfverraskande budskapet: "Konungen hade funnit det mycket opassande att införa till hufvudstaden under nattetid så aktningsvärda personer som "hans hvite". Icke heller visste hans ministrar något derom. Fångarne måste därför genast återvända till Ebenezer och vänta der, tills man beredde dem ett offentligt mottagande."

Liksom en blixtnad från en molnfrån himmel träffade detta budskap missionsbyggnadens invånare. Det låg tydligt i dagen att prinsens motståndare härvid vunnit en seger hos konungen. Prins Ansa och Watts använde all sin vältalighet gent emot kammarherren; dock, allt syntes vara förgäfvets. Då fattade Ramseyer mod och sade: "Säg konungen, att han sjelf erkänt, att vi voro nära döden i Ebenezer. Sänder han oss nu åter dit, så bevisar han dermed att han föga bryr sig om vårt väl, utan att han vill förderfva oss. Vi kunna därför icke äta något vidare. Vi äro djupt medtagna. Vår nöd är stor."

Den kunglige kamrerarens följeslagare läto hotande ord falla, samt yrkade på omedelbart återtåg; dock beslöt Bosommuru att först ännu en gång höra konungens me-

ning. Det dröjde icke länge, förrän han var åter tillbaka med annat följe och annat budskap. Nu hette det: "Konungen vill tillåta att de hvite finge stanna i Kumase; dock finge de icke mottaga någon enda hos sig, förrän de offentliga sedvanliga mottagningshögtidligheterne hade egt rum."

Ånjo tackade de gemensamt Herren, som leder meniskornas hjertan som vattubäckar. Visserligen voro de nye bostadslägenheterne bristfällige och försummade; dock kunde de icke jemföras med de förre. Och sedan ett kök! Prins Ansa försummade icke att bevisa sina gäster furstlig gästvänlighet så långt han förmådde. Han uppbar årligen från England 500 dollars, och tänkte dervid på den myckna kärlek för hvilken han varit föremål i England. "I veten icke," brukade han säga till fångarne, "huru jag blyges, när jag tänker på all den vård, som kom oss till del i England, och nu få åse edert läge. Ständigt gå dessa drottning Victorias afskedsord mig till hjertat, när hon räckte mig handen och sade: 'Gå och blif till välsignelse för ditt land'." Nu var han lycklig att kunna få vedergålla fångarne något. Huru mäktig är icke Kristi kärlek! Ansa var ju en infödd Asante-neger och dertill en konungason, men han var äfven en kristen.

Söndagen den 11 December firade de samtliga kristne i missionshuset den heliga nattvarden. Men den gudstjenst som Watts ledde, vågade de icke bevista, emedan de då hade brutit emot konungens bud — från staden kommo nämligen åtskilliga in till sammankomsten. Följande Måndag skulle den offentliga processionen ega rum. Bosommuru gjorde fångarne uppmärksamme på, att om de skulle få höra smådeord från pöbeln, så skulle de icke bry sig derom. Framemot klockan 4 på eftermiddagen blefvo

de hemtade af en höfding, som förde dem till den öppna samlingsplatsen. Prins Ansa och Watts måste ställa sig bland konungens omgifning. Denna procession var i det hela lik de förut beskrifna. Denna gång kunde man likväl märka att konungens stormän icke voro af ett hjerta och sinne. Under det att flertalet nästan, vid förbipasserandet, vänligt helsade fångarne, betedde sig åter andra mycket tvetydigt. Till och med de rysliga halsafskärningstecknen utfördes af somliga. Konungen själf, som gick under den mörkröda sammetsskärmen, den egentliga statsskärmen, såg öfverlycklig ut. Han dansade sin krigsdans framför missionärerne, en synnerlig ära, som prins Ansa anmärkte. Det var redan natt innan deingo draga sig tillbaka till sina hem.

XX. Lifvet i hufvudstaden i Asante.

Kumase var för fångarne som en hel ny värld. Isynnerhet af betydelse voro de regelbundet återkommande festerne, då praktfulla processioner höllos, och de fångne måste helsa på konungen. Först i ordningen var Adä, hvilken återkom hvarje fyrtioandra dag; på denna med aderton dagars mellanrum den lilla Adä. För denna fest drog sig konungen tillbaka i sitt palats sex dagar, sedan han först under allehanda ceremonier offentligt inmundigat en viss mängd palmvin. På sjelfva festdagen besökte han sittplatserne, d. v. s. stolarne af de fjorton döde konungarne, hvilka stodo förvarade i två af palatsets gemak, samt bestänkte dessa med bränvin. Derpå lät han åter se sig på gatan, utdelande till de för tillfället i Kumase befintlige främlingarne guldsand. Denna gång ut-

gjordes främlingarne af "hans hvite". Derpå bar det af under musik och storartad procession till begravningsplatsen. När festen är öfverstökad begifver han sig till sin villa, Amangchia, för några dagar.

Asante-konungen nöjde sig, liksom de fleste negrer, med två måltider om dagen. Utom höns och fårkött tyckte han särskildt om fläsk. Oxkött åt han alls intet och detta till sin husfetischs ära, emedan hvarje Asante-neger till dennes ära måste afsäga sig en eller annan köttart. På palatsgården, på ett prydligt bearbetadt bord, uppdukades konungens måltider. Under det han spisade satt öfverkocken vid den andra ändan af bordet och rörde och vände på maten med gaffel och sked beständigt, och en tjenare var sysselsatt med att prisa och upphöja herskarens stora förtjenster. De öfrige hoftjenarne stå rundt omkring bordet och åse om maten behagar kungen väl. Är han vid särskildt godt lynne kastar han då och då till de uppmärksamme åskådarne en höna eller ett stycke kött samt fröjdar sig hjertligt öfver deras bråk och tvist om bitarne.

Hvarje kunglig slaf bär en plåt af gediget guld på bröstet, ungefär af ett fjerdedels skålpunds vikt. Konungen har slafvar i tusental, och alla deras smycken tillhöra honom. Hans rikedom är därför ganska betydlig och ökas ständigt densamma genom årliga skatter från vasall, staterne, bestående af slafvar, tyg, sandaler, oxar och dylikt. Till och med alla s. k. frie i Kumase stå i sådant beroende af konungen, att de alla bära titeln "Asafohene" det är höfding, samt bekläda ett riksembete. När desse dö tillfaller deras egendom konungen. Landet är öck i sig sjelft ganska rikt: det är icke sällan man i sanden påträffar guldklimpar af mera än 100 dollars värde hvardera.

Naturligtvis tillhöra dylika fynd konungen. Ideen af öfver- och underordnade är starkt utpräglad i Asante. Det ligger i sakens natur att Kofi Karakari är hufvudpersonen. Närmast honom står hans moder Afua Aseiwa, af nästan lika makt och inflytande. Dernäst följa tre riksfurstar, nämligen fursten af Dwaben, fursten af Bekwae och fursten af Mampong. Dernäst komma som en andra rang ungefär ett dussin riksgrefvar och geheimeråd. Tredje ordningen utgöres af de kunglige ministrarne, tolkar och dylika. (Af dessa tillhöra dock många den andra eller den fjerde ordningen). Den fjerde och femte ordningen utgöres af de lägre embetsmännen samt de kunglige prinsarne och hofvets anförvandter. Alldeles efter eget tycke kan konungen upphöja från en lägre eller nedflytta från en högre rangklass hvem han vill. Den enskildes rang utmärkes medels de riks-äretecken han bär. Så få t. ex. endast riksfurstarne begagna sandaler med guldplåtar på och med guld belagda tältskärmar, stolar och horn. Skärmar af siden. innebära andra rangklassen, af bomull den tredje o. s. v.

Rikets angelägenheter förhandlas och afgöras på stortade sammanträden. Vid den s. k. "Yams"-festen eger en sådan samling regelbundet rum. Alla rikets store taga deri del. Konungen tronar då på ett guldbesmyckadt säte under den upphöjda portiken vid ena ändan af kungsgården. Bredvid honom stå två vapendragare, hvilka bära de båda rikssvärden. Det ena är krigets svärd; då konungen fattar detta, betyder det att krig är nödvändigt. Närmast dessa befinna sig konungens moder samt riksfurstarne. Vid konungens högra sida i hofvet sitta språkmännen, d. v. s. talmännen och andra statsbetjenter, till venster hofmännen. I midten befinna sig härolder och

skarprättare, hvilka uppfylla alla afbrott i förhandlingarne med allt upptänkligt lof och pris till konungen. De röpa: "Otumfo!" = mäktige! "Okemnipa!" = menskodödare! m. fl. Vid dylika tillfällen får endast det egentliga höfspråket användas, d. v. s. konungens öra tål icke ljudet af sådana ord som dö, döda, förbanna o. s. v.; andra uttryck derför måste väljas, t. ex. istället för att döda, nederlägga o. s. v., O. s. v.

Hvarje dag, utom Fredag, höll konungen offentlig domstols-session. Hvar och en hade fritt tillträde. När någon anser sig hafva blifvit behandlad orättvist af en annan, aflägger han konungs-eden. Motparten måste ock, för så vidt han ej vill bli ansedd för en feg stackare, aflägga samma ed. Båda slås nu genast i stocken (fängsligt förvar) för att afvakta konungens utslag. När tiden är inne varda åklagarne med sina talare eller sakförare framhafda inför konungen. Hvar och en framlägger sin sak. Derpå uttala talarne domen, och konungen stadfäster densamma. Icke sällan tilldömes då åt den ene den andres hufvud, eller åtminstone näsa eller öra. Kan åter saken ej afgöras, så följer Adum-vattenprovet, d. v. s. den anklagade måste tugga en bit Adum-bark samt derpå dricka en skål vatten. Inträder då uppkastning eller kräkning, så är han rättfärdigad eller frikänd och åklagaren måste dö; inställer sig ej någon kräkning, afrättas han sjelf. Dock varda mördare först efter långa qual på sträckbänken afrättade. Dessutom gifves det i Kumase allehanda lagar vid hvilka dödsstraff är förbundet, t. ex. om någon slår sönder ett ägg på gatan, på gatan röker ur en utländsk pipa, hvisslar en melodi med blotta munnen utan hvisselpipa, den som icke gömmer sig då eunuckerna skria, den som arbetar med plantor på Torsdag, att bära

Kokoa-sandaler (d. ä. sandaler af sämsta sort) i palatset, o. s. v.

När konungen vistas i Kumase, företager han nästan dagligen promenader — egentligen rundtåg — i staden. På åtskilliga fria platser äro kungliga säten anbragta, på hvilka han slår sig neder, då de måste framträda, till hvilka han önskar tala. Midt framför missionshusbyggnaden befann sig också ett kungligt stads-säte, och så ofta konungen tog plats på detsamma måste fångarne framträda och göra sin honnör. På ett värdigt afstånd, ungefär 20 steg från honom, måste de taga plats och blefvo trakterade med palmvin af konungens vänner. I regeln funnos vid sådana tillfällen äfven andra ting att skåda; t. ex. antingen dansade stadens qvinnor framför konungen, eller hände det att någon vasall inbetalde sin skatt.

Tisdagarne beder Asante-konungen till sin hus-fetisch, som ock kallas konungs fetischen. Denna utgöres af en liten smånätt med guld och silfver beslagen kista, ungefär en och en fjerdedels fot i qvadrat, med ett lock af läder, i form af en blåsbälg, innehållande ett gammalt guld-smycke. Alltså, guldets är Asante-konungens gud liksom ock så många namn-kristnas. På Tisdagarne anställes ock en särskild dans till den der gudens ära.

På torget i Kumase finnes åtskilligt intressant att iakttaga. Detta är beläget på sydsidan af staden. Det gränssar nära till den plats, der liken af de afrättade kastas till gamars och hundars förnöjelse. På midten af torget står det heliga trädet Kum, som är sorgfälligt kringstängdt. Omkring detta stå slagtarne och hålla kött till salu. All boskap föres lefvande till torget samt slagtas derstädes. Köttet säljes i små portioner och alltid gifves ett stycke lefver, något innanmäte eller ett stycke skinn på köpet.

Längre bort stå fisk- och snäckförsäljare. Snäckkorna uppspetsas på tunna spets samt rökas. Den fisk som de sälja är icke öfver 6 tum lång och förefinnes blott i rökt tillstånd till salu; åtta eller nio kosta en taku (ungefär 12 cents). Nu följa klädes-, salt- och tobaksstånden. Tobaken, som krossas i trämortlar, torkas derpå i solen samt säljes i tunna kakor, hvilka icke äro mycket olika "Kuhmist"-kakor. Äfven pulver, flinta, knifvar o. s. v., varda alltid utbudna till salu. På en sidogata stå qvinnor och utbjuda landprodukter såsom "yams", brödfrukter, bananas, palmnötter, peppar och mera sådant. Äfven en sorts kärl, som qvinnorna tillverkade, utbjödos. Här och der finnes det ett s. k. delikatess-stånd med rökt vildt kött; här säljes ock brännvin och palmvin.

Allra lifligast är det på torget om morgnarne. Då mötas muhammedaner med sina egendomliga dräkter samt höfdingar, burna majestätiskt framåt af slafvar i sina s. k. bärstolar med skärmar. Här stå somliga och pruta tillis säljaren låter varan gå för halfva priset, der väges, under mycket skri och skrån, guld. Hvar och en som går till torget för att köpa något, för med sig sin guldvåg. Nu är emellertid i regeln säljarens våg för tung, och köparens för lätt. Så uppstår lång strid innan den rätta vigten blir uppenbar. Ändtligen väges. Guldsålen måste, i säljarens mening, alltid gå djupare ned än den i hvilken varan ligger. Ny strid. Nu först måste äfven guldets undersökas. Hvarje litet korn vändes upp och ned på. "Det der är falskt guld! Ser du inte, det der är en sten." Förnyad strid. Man måste väga om igen. Tvist och käbel utan ände. Slutligen, köpare och säljare, båda trötta af handeln, afslutas den obetydliga affären, som kanske uppgick till omkring 1 eller 2 taku, 12 eller 25 cents.

Qvinnorna få icke ens taga en guldväg i handen; så mycket mera träta de misstroget med sina män för en ringa obetydlighet ända till i det oändliga. Ett köp af omkring 1 cents värde tar lika lång tid som om det gälde 25 dollars. Den som då intet tålmod eger, får lära sig det.

XXI. En annan sida.

I korthet, världen var ny för fångarne. Men de förblefvo dock missionärer och Herrens folk midt ibland detta hedniska folk. Derför kunde de ock icke finna sig i allt detta nya, ja, allra minst i den kungliga ståten. Men allt sedan deras offentliga forslande till Kumase fingo de obehindradt deltaga i de sammankomster, hvilka missionär Watts höll i missionshuset. Den 18 December 1870 var det som de för första gången åter fingo höra en kristlig predikan. Missionär Watts predikade då innerligt och allvarligt öfver Pred. 9: 12 samt Es. 30: 17. O huru godt var det icke att få lyssna till dessa Herrens ord! Deras hjertan hade derefter så länge törstat. På juldagen fick missionär Ramseyer sjelf predika för första gången i Kumase. Tyvärr vardt sammankomsten störd af konungens musikkår, hvilken ville bringa de fångne denna glädje: "Konungen önskar fröjda sina fångar på denna festdag." Så höllo de på hela dagen att spela för dem på allehanda instrumenter. Som den stora trumman hade brustit, fick nu denna hvila. Nog hade våra fångne vänner mått oändligt bättre af att i stillhet få ostördt umgås med honom, som för vår skull en gång blef ett fattigt ringa barn. Men de hade fallit i onåd hos konungen, hade de ringaktat hans välvilja mot dem.

Två dagar före nyår, tidigt på morgonen, kom denna befallning: "Till konungen i (hans residens) Amangchia!" Hvad stod nu på? Ramseyer mådde illa och hade ej heller ätit något. Nu emellertid gälde intet dröjsmål. Konungen af Asante älskade punktlig hörsamhet. Och se, en ny sändning af saker till missionärerne hade anländt. Sju lärar (kistor) lågo i kungsbyggnaden, adresserade till fångarne. De blefvo öppnade och med konungens bistånd genomsedda. Den första innehöll ljus (stearin). Uppfordrad att taga några, visade det sig att han var belåten med hälften. Han hoppade högt i luften af fröjd. En alpacca-dräkt i den nästa kistan för fru Ramseyer ville han ock taga, och det utan att derom anmodas, dock lät han den ej så lätt fara. Men konungen tog igen skadan med att taga sex af tio andra tygstycken och tillika de vackraste och bästa. Dock var han erkänsam. Han gaf dem i stället guldsand, ett visst mått (ungefär 32 dollars). Tyvärr fattades deraf dock en full åttondel.

Nästa dag var det som vanligt nödvändigt att utdela skänker. Från konungen och hans ministrar till den lägste tjenaren, alla måste ihågkommas. Akjena, "den gamle", såg nog tillika med sina kamrater något snedögd ut, då de af viktiga skäl förbigingos.

Nyårsdagen 1871 firade de kristne i Kumase medelst gudstjenst i stilla tillbakadragenhet; derefter intogs gemensamt the. Det var deras tröst att vara under den allsmäktiges beskydd, när de blickade framåt mot det dem mötande nya år, äfven om de fylles med dystra aningar för den kommande tiden. En särskild öfverraskning var dem denna dag beredd. Några negerkristne, fanteer, hvilka uppehöll sig i Kumase, hade förenat sig om en skänk, hvilken de aflemnade till missionärerne.

Det stora nyåret för negrerne, den 6 Januari, helsades med väldigt blåsande i horn. Fångarne trodde detta vara alarm för någon eldsvåda. Snart fingo de emellertid veta att en månförmörkelse var i annalkande, och att muhammedanerna hade meddelat dem det rådet att göra den samma oskadlig genom dylikt blåsande och tutande. Och det var ock behöfligt, ty husfetischens fest var nära, på hvilken man måste offra en mängd höns, får och getter, hvilka till största delen stulos i den kringliggande trakten. På denna dag påtog konungen full rustning, behängd med guld och allehanda prydnader, bak och frammantill, öfver och under o. s. v. På Mpremore-platsen göres halt, och i midten af sina store håller konungen en dans, hvarvid han spelar skickligt med svärd och flinta. Under tiden nästan skälfror jorden af de närvarande musikanternas dån. Så småningom börja ock de omkringstående och hela folkmassan att dansa och hoppa. Alla möjliga åtbörder åstadkommas, flinta och spjut svängas vildt omkring hufvudena med tjut och olåt, alla larma och skrika så långt tygen hålla. Det ser ut som om dessa menniskor plötsligt hade förvandlats till onda andar, och dock anses allt detta vara den äkta och rena gudstjensten, som konungen i Asante med sitt folk anställer framför sina gudar.

XXII. Skiljsmessa och dyster ensamhet.

Våra vänner missionärerne började nu nästan tycka om sin belägenhet i Kumase. Visserligen blefvo de på många sätt erinrade om att de voro fångar, men de glädde sig dock att ändå få göra något för Herren. Genom prins Ansa stodo de alltjemt i nära förbindelse med konungen,

och detta helt visst ej till deras nackdel. Ansa använde också hvarje tillfälle att söka bereda sina fångne vänner all möjlig beqvämlighet, ja, så långt det stod i hans makt, att verka för deras befrielse. Engelsmännen på kusten höllo ett antal Asante-soldater fångna för att utbyta dem mot de fångne hvite i Kumase. Prins Ansa skulle tjena som medlare härvid, och ämnade ock begifva sig till kusten. För konungen syntes planen icke vara oklok, men hans "store" tänkte annat. Derför sökte de också att motverka Ansas inflytande på konungen på allt möjligt sätt. Alltid visste de att förhindra att Ansa fick samråda med konungen mellan fyra ögon. En gång lyckades det honom dock att komma till konungen genom de sju gårdarne. Han passade på tillfället och sade ett godt ord för fångarne. Men angående sin resa till kusten kunde han intet uträtta. Då togo äntligen de engelske makt-hafvande på kusten ett afgörande steg. De läto konungen af Asante förstå, att derest icke prins Ansa inom 18 dagar öfverbringade konungens samtycke till det föreslagna utbytet, så hade desse (Asanterne) att skylla sig sjelfve för följderna.

Ansa prisade engelsmännens tålamod. Men han erinrade äfven om att med oändliga undanflykter, ursäkter samt brist på ordhållighet skulle Asante snart göra en ända derpå. Konungens råd beslöt derför: prins Ansa och Watts skulle begifva sig till kusten. Men fru Ramseyer måste i likhet med de andre fångarne stanna till fältherrens Adu Bofos återkomst, som var att vänta hvilken dag som helst. Missionär Ramseyer som åtminstone önskade få sin hustru befriad, var derför mycket missmodig; dock, konungen sade lugnande: "De dödade fiendernas kindben (segertecken) äro redan på väg hit, och Adu Bofo följer

dem efter. I kunnen då tillsammans få fara till prins Ansa.”

Den 1 Februari 1871 packades upp och dagen derpå reste prins Ansa till kusten, försedd med många bref från missionärerne och under beledsagande af 13 bärare. Den 4 Februari reste Watts tillika med några fante-kristne. Nu voro de rymlige missionsbyggnaderne uteslutande de hvites bostad. Några få af Ansas qvarblifne tjenare stannade dock hos dem. Ramseyer predikade hvarje söndag. Till och med Bosommuru kom stundom, och hörde uppmärksamt på. Han kunde dock ibland midt under predikan håna och gäckas.

Missionär Kühne hade en längre tid ej varit frisk. Under många veckor kunde han icke äta annat än något rissoppa samt hönskött. Men angående det sistnämnda gick det ofta som under marschen med ägg för lille Fritz — det fans intet att få. Många gånger syntes hans hädanfärd nära. När då en gång Bosommuru kom och såg honom så sjuk, sade han till Ramseyer: “Ack, men bedjen då Gud att han gör honom frisk!” Han mente måhända ärligt, men i det hela taget hade hans hårda hjerta föga medlidande. Derfor svarade honom Ramseyer: “Vår Gud kan väl uppehålla honom och göra honom frisk när han behagar; han kan ock låta honom få lida mera och dö. Men I Asanter hafven honom såväl som vårt lilla barn på edert samvete. Vår Gud är mycket långmodig, men han låter icke gäcka sig angående de sina.”

Undras om Bosommuru efteråt någonsin tänkte på dessa ord?

Men ätven missionär Ramseyer blef nu sjuk. Då han en dag måste bevista det offentliga palmvindrickandet hos konungen, råkade de alla ut för en väderil. Alla

tältskärmar vändes öfverända af vinden och menniskomassan föll huller om buller. Ramseyer insjuknade af gallfeber. Konungens husläkare kom med örtsoppa och peppar som medicin, hvilket endast förvärrade honom. Då kom konungen sjelf för att bese "sin sjuke". Han visade mera medkänsla än hans undersåter. Till fru Ramseyer sade han: "Du har verklig nöd i dessa dagar. Haf blott ännu en smula tålmod," o. s. v.

Läkare blefvo nu de daglige besökarne på missionsgården. Ramseyer var nära döden, men tillfrisknade så småningom. Med Kühne syntes det dock icke taga någon vändning. En dag kommo tvänne "doktorer" till honom och samrådde eller snarare trätte så högt och så länge med hvarandra öfver det rätta behandlingssättet, att den medtagne sjuke icke längre kunde uthärda dem. Han samlar sin sista kraft, går ur sängen samt för ut, utan prut, båda herrar doktorer genom dörren. Då fick han ro, och se, från den stunden blef han bättre och friskare allt fort.

Äfven andra besökare infunno sig stundom på missionsgården. En natt kom en helt och hållet naken neger in i missionär K:s rum, fastän ljus brann derinne, tog en flaska med salt och gick lugnt sin väg. En annan gång förskräcktes de midt i natten af en fackelbärare ute på gården. Denne var ingen annan än en tjuf som antändt en trästicka för att så mycket lättare få reda på det sista hönset på missionsgården. Icke nöjd med endast detta, tillgrep han äfven det enda kärlet som fans der. Förskräckt af de uppvaknade kastar han både fackla, kärlet och höns samt tar till fötterna. Kärlet gick i bitar, på hönset hade han redan afbitit hufvudet, sannolikt för att det ej skulle kunna bidra till hans upptäckande. An-

gående dessa och dylika ting måste naturligtvis klagomål göras, ty fångarnes inkomster tilläto ej dylika utgifter. Då dånade Dauru — en sorts larmtrumma — genom staden, och det gjordes bekant: "Hvarenda tjuf som påträffas bland fångarne kommer att blifva ett hufvud kortare." — Följden häraf var att ingen mera kom till predikan.

Det var en mycket bedröflig ensamhet. Likaså vardt sammanträffandet med konungen allt sällsyntare. Blott några unga höfdingar samt hofmän meddelade sig ibland med fångarne, men mera för att drifva gäck med dem.

XXIII. Rysliga scener.

Nästan hemska voro de omständigheter hvori fångarne befunno sig. Nästan dagligen framträdde hedendomen i allt förskräckligare former.

Den 5 Februari var Bantamas dödskostyms-fest. Tidigt på morgonen i all stillhet begaf sig den från Bantama härstammande konungen till de döde konungarnes grafkamrar. Dessa utgjordes af en lång bygnad, till hvilken en lång förbyggnad ledde. Det inre är indeladt i en mängd små celler, till hvilka ingångarne äro betäckta medels förhängen af siden. I hvar och en af dessa celler står skelettet af en konung, omgifvet med allt hvaraf han i lifstiden hade sin lust. Denna dag sätter konungen framför hvarje skelett en särskildt tillredd maträtt, som utgjorde i lifstiden den respektive kungens älsklingsrätt; under tiden uppstämman musikanterne likaledes konungarnes forna älsklingsstycken som taffelmusik. Derpå varda ett antal män, hvilka sparats särskildt för denna fest och gjorts stumma medels genom kinderna stuckne knifvar, fram-

släpade och slagtrade såsom offer åt de döde konungarne. Med desses blod bestryker eller snarare tvättar konungen det ena skelettet efter det andra. Ända till aftonen varar denna del af festen. Omkring 30 människor varda dödade för detta ändamål. När konungen återvänder förkunnar dödstrumman och dödshornet alltjemt nya offer. Två stötar i hornet betyda: "Död! död!" Derpå följa tre slag på trumman: "Skär af det", d. v. s. hufvudet. Derpå följer ett tungt slag på den stora trumman: "Fallen". På detta sätt gick det till ungefär klockan 1. På morgonen hette det att ytterligare tio offer slagtats under natten.

Det är hemskt att tänka på huru i Asante, företrädesvis i Kumase, mord bedrifves som ett offentligt handverk. Asante-invånarne tro nämligen att efter döden människan fortfar precis i samma ställning som i detta lifvet, en konung fortfar att vara konung o. s. v. Derför måste ock en konung när han dör bekomma sin betjening, slafvar o. d. samt sina storherrar också. När nu ett sådant dödsfall inträffar, så kostar det alltid en mängd af människolif. I första rummet tages visserligen verkliga förbrytare, d. v. s. sådana som antingen tillfälligt eller af en eller annan ringa orsak blifvit fängslade. Hvarje höfding, och framför allt hvarje skarprättare, sparar alltid ett antal af sådane olycklige varelser för att vid förekommande fall icke behöfva råka i förlägenhet. Är det brist på "missdådare" så varda slafvar tagne för att fullborda antalet af offer. Det uppstår sålunda en riktig handel med människor för dödskestymer, d. v. s. offer vid dödsfall och dödsfester. Sjukliga, lata, ostyriga qvinnor och tjenare slumpas bort för ringa pris och föras på bestämda tider till sina köpare medels hvilken som helst budbärare. Hemliga skarprättare öfverfalla dem genast och stöta en knif genom deras

kinder, hvilket betecknar att de blifvit utsedda till offer. Så släpas den olycklige till offerplatsen och afrättas der, oftast först efter långa och svåra marter.

Otaliga äro de fall, vid hvilka menniskooffer anses nödvändiga. Så hade t. ex. stormen skadat taket till de dödas hus i Bantama. En stilla Lördag 1871 (dagen efter långfredag) gick konungen ut för att reparera detsamma. Man dertill var människoblod nödigt. Tvänne arma pojkar framläpades och afrättades. Tid efter annan skickar konungen äfven budbärare till sina företrädare i underverlden för att underrätta dem dernere om saker och ting häruppe. En fetisch-prest behöfver blott säga: "Andarne hungra!" och ögonblickligt slagtas en eller flera menniskor för att stilla deras hunger. En neger säger om Asante-kungen: "Han aktar en menniska för intet; har någon smuts kommit in i hans trumma eller blåshorn, så måste en menniska dö för att kunna rena instrumenterna i dens blod. Murbruk beredes med tillsats af menniskoblod och för kalkningen af väggar användes hälften vatten och hälften blod."

Vid invigning af ett hus måste människoblod flyta. Vid olika tillfällen, oberäknadt "dödskostymerna", nedslagtas på ett år i Kumase ungefär 600 menniskor. Vid den siste konungens, Karakaris företrädares, död, föllo under "dödskostymen", hvilken varade fyra månader, bortåt ett tusen offer. Den konungen dog den 27 April 1867. Prinsarne, som sist haft vård om honom, dolde hans död i början, och lockade in ganska mycket folk i palatset; derpå stängdes portarne och allesammans nedslagrades. Blixtnabbt utbredde sig underrättelsen härom kring staden. I en hast blefvo alla gator tomma på folk. Hvar och en sökte dölja sig bakom sina fyra väggar. Ve

den som af okunnighet vågat sig ut och påträffades. Prin-sarne genomströmmade staden i alla riktningar och ned-stucko alla de mötte utan undantag. Äfven till de när-liggande byarne begåfvo sig mördarne och bragte tillbaka hela korgar fulla med människohufvuden. Så fortgick detta hela åtta dagar. Derpå lät den nye konungen, Kofi Karakari, utropa: "Hädanefter få blott slafvar dödas!" Blodet sades ha flutit som vatten på Kumases gator.

På det allra rysligaste ega afrättningar af mördare rum. En sådan hände den 5 Juni 1871. Genom den olyckliges kinder var satt en knif, händerne voro fast-bundne på ryggen, och med ett rep som var lagt om hans hals, släpade skarprättaren honom framåt. I hans rygg voro instuckna två sträckbänksgafflar, så att blodet forsade från honom. Vid middagen började tortyrarbetet och fortsattes mot aftonen med allt jemt stigande afskyvärdhet. Derpå drefs han med brinnande facklor att dansa inför konungen, och slutligen afhöggs den ene lemmen efter den andre på honom. På dylika och andra sätt mar-teras människor till döds hos detta folk. Allt efter pre-sternes anvisning blir straffet, antingen halshuggning, sönderslitning eller lefvande begravas m. fl. sådane ryslige dödssätt. Till och med barnen skonas ej. Asanterne äro begärlige att utgjuta blod, och finna en helvetisk fröjd i att se ett olyckligt offer vrida sig och qvida i oerhörda smärtor.

Äfven de lindrigare straffen äro hemska i Asante. Penningböter äro de ringaste och förekomma endast undantagsvis. I regeln förekomma afskärandet af öron, näsa eller läppar. Dagligen kan man få se människor i Kumase, hvilka sakna en eller annan af desse ledamöter. Qvinnor varda mera sällan afrättade än män, men blifva

så mycket oftare stympade och beröfvade någon af sina lemmar.

XXIV. Adu Bofu kommer.

Till befordrande af omvexling gafs det åter en audiens inför konungen, och på denna följde ett besök af konungen på missionsgården. Han tog allt i betraktande, äfven sjelfva kapellet och menade att det var riktigt skönt. Tvänne gossar voro kvarlemnade för att vara de fångne till hjälp, och likaledes en nästan uthungrad qvinna. Slutligen fingo de ock som skänk fem höns.

Detta åter så vänliga tillmötesgående hade sin grund deri att åter ett engelskt sändebud var i antågande. Efter några dagar anlände detsamma; hans namn var Parson, ledsagad af en af prins Ansas tjenare. På missionsgården måste han taga qvarter. I sanning kungligt vardt sändebudet mottaget, och likaledes så behandladt. Men så snart han önskade samtala med konungen angående fångarnes frigifvande eller till och med om sin återfärd, då hade konungen ingen tid. Allt hvad Parson kunde erhålla var att vinna ett samtal med den mäktige minister Sabeng. Denne visade honom all sin herrlighet, sin säng, betäckt af rika, dyrbara, europeiska tyger. Omkring madrassen voro satta dolkar med guldskaft. På väggen hängde ett halft dussin skarprättare mössor. På gården stodo hans fetischer (gudar) uppställda, ungefär sjuttio till antalet. Dessutom hade han hela korgar fulla med pappersbitar, hvarpå språk ur koranen voro skrifna, arabiska skriftecken samt allehanda karrikatyrier — alltsammans

trollmedel för den mäktige herren. Naturligtvis förstod han hvarken arabiska eller något af koran, men de få muhammedaner som vistades i Kumase utöfvade ett stort inflytande på folkets vidskepelse.

Efter några veckor blef det ändtligen herr Parson förunnadt att underhandla med konungen, och snart derefter kunde han, med rikliga skänker, men med oförrättadt ärende, vända Kumase ryggen. Asanerna trodde alldeles att missionärerne voro några ytterst betydande och mäktige europeer. De sökte därför så länge som möjligt qvarhålla dem för att genom dem kunna uträtta ännu ganska mycket hos sina besvärlige grannar — engelsmännen.

I medlet af Juni kommo åter tvänne sändebud från kusten: herr Crawford, som redan varit missionär på metodistmissionsstationen i Kumase, från den engelska regeringen samt herr Plange för den holländska. Den förre inqvarterades på missionsstationen, den andre hos en höfding. Herr Crawford påyrkade att Adu Bofo skulle återkallas från krigståget samt att fångarne skulle frigifvas. För de senare erbjöd han äfven en lösepenning. Och det var också hvad Asanerne egentligen ville. Och då det väl ej bjöds dem mer än en gång, så tänkte de göra sig bästa gagn af tillfället. Man lät herr Plange förstå att en viss mängd guldsand (omkring 1,600 dollars för hvarje person!) skulle erkännsamt mottagas. Men att holländarne skulle draga sig tillbaka från kusten och öfverlemna sin besittning, Edmina, till engelsmännen, det föll icke i hofvets smak, och blef vid behandlingen af denna fråga mera vändt mot krig än mot fred. Båda sändebuden blefvo äfven mot sin vilja hållna i ovisshet. Mot slutet

af Augusti fingo äfven de med likaledes oförrättadt ärende draga sina färde.

Men stort var det jubel som uppstod, då segertecknen anlände från krigsskådeplatsen — kindbenen af de tallne fienderne! En lång procession drog framåt, med hvilken följde det dyrbara bytet i långa rader, upphängt på stänger och buret som spejarne buro vindrufvan från Hebron. Äfven tvänne höfdingars hufvuden på metallfat smyckade tåget. Derpå följde en fånge, helt och hållet bestruken med röd och hvit jord — han utgjorde eller skulle aflägga tackoffret till krigsfetischen. Äfven 2,000 andra fångar, de flesta qvinnor och barn, förherrligade triumftåget. Likväl var Adu Boso, fältherren ännu icke kommen.

Den tredje dagen var den "stora sorgen". Öfverallt hördes tjut och skrik, blandadt med gräsligt trummande och tutande i horn. Denna dag upplästes i konungens palats namnen på de i kriget fallne höfdingarne. Alla beströko sig med röd färg och under vildt kringhoppande hölls dödsdansen. Mot aftonen förkunnade dödshornet det upprepade nedslagtandet af menniskor till de fallne krigarnes ära. Nästa dag var det åter fröjd. Åter kom en trupp af ungefär 1,000 fångar. De kommo från Wusutra, den stad, der våra fångar för första gången presenterades offentligen. Nämda folk hade ingått i förbund med Asante, men på detta listiga sätt hade de lockats i nätet samt nedgjorts, deras stad vardt förstörd och qvinnor och barn släpade till Kumase, der de voro högt efterfrågade vid de dödas fest. Naturligtvis var konungen mycket upprymd och glad öfver en sådan seger. Men äfven "hans hvite" kunde ännu en gång glädja honom. Med en sändning af saker från kusten hade de äfven erhållit

ett nytt testamente, hvilket de beslöto att tillika med andra öfliga skänker sända hans majestät. Konungen mottog boken i all underdånighet, ville äfven öppna den och närmare taga den i skärskådande, men hans vise rådsherrar hindrade detta, i det de förklarade: "Det der är Guds ord, och är bäst att låta vara oöppnadt!"

Äfven för invånarne på missionsstationen kom nu en fröjdedag. Herr och fru Ramseyer fingo Lördagen den 9 September 1871 mottaga en liten dotter. Sjelfve konungen tog del i denna glädje. Redan länge förut hade han sört för att skaffa en förständig hjälpqvinna, och nu var han angelägen att skaffa en annan som skulle gifva barnet di. Härvidlag lade han i dagen att han alls inte led af några samvetsberänkligheter. Han skaffade en qvinna som var moder, befalde henne kasta bort sitt eget lilla barn och taga och amma de hvites nyfödda. Naturligtvis blef det första rådet icke åtlydt.

Äntligen hade den firade fältherren Adu Bofo anländt och höll Måndagen den 4 September sitt triumftåg. Redan tidigt på morgonen voro alla uppe på benen och glädjen stod högt i taket. Omkring 20,000 krigare marscherade, anförde af den grånade, men stolte fältherren genom gatorna. Adu Bofo bar en mössa, prydd med två väldiga oxhorn samt åtskilliga falkfjädrar. I spetsen af tåget bars den från missionen i Ho röfvade klockan, och som hon ansågs vara det mest glänsande segertecknet lät man henne fritt ljuda. I midten af tåget såg man en mängd små kistor bäras, hvilka hvar och en innehöll benen af en fallen höfding. Desse voro rikligen betäckte med damast och siden samt åtföljda af en hop rödmålade qvinnor — de fallne höfdingarnes hustrur — hvilka upphäfde hemska klagorop. De lefvande återvändande höf-

dingarne voro ock omringade af sina hustrur, bestrukna med hvit färg. Dessa sjöngo glädjesånger samt höllo ringdans. Framför hvarje afdelning bars en lång staf, på hvilken hängde ett större eller mindre antal af mindre stafvar, allt eftersom en afdelning hade förlorat manskap. På torget under ett träd stod konungen, och hvarje truppafdelning affyrade en gevärssalfva framför honom. Ganska tokroliga togo de sig för öfrigt ut desse krigare. En hade t. ex. en rock på endast, en annan bara ett par kalssonger, en tredje en mössa, en fjerde en hjälm o. s. v. De fleste voro nästan nakna. Höfdingarne eller officerarne buro en guldröd krigsrock, hvilken var behängd med allehanda amuletter. En och annan bar en hatt af antilophud tillika med en fjäderbuske. Folket i Kumase hade målat sig somliga hvita, somliga röda. De hvita jublade; de röda stodo afsides och jöto.

En allmän sorg följde på dessa dagar då "dödskostymen" för de i kriget fallne Kumaserne skulle firas. Det var åter en förekomst af gräsligheter, som de fångne hvite redan fått se mycket af. Trenne store höfdingar hade stupat i kriget; till hvar och en af desse måste nu ett anseeligt följe sändas ned i underjorden. Alla stadens invånare hade målat sig röda samt fastade. Öfverallt hördes tjut och klagorop. Blåshornen och dödstrummorna dånade hela dagen. Man kan knapt föreställa sig huru många oskyldige offer denna dag nedslagtades i Asanteriket. Inalles föllo 130 höfdingar i kriget, och för de 6 från Kumase endast offrades 40 menniskor.

För våra vänner fångarne var den 24 September en fröjdedag, då missionär Ramseyer döpte sin lilla dotter och kallade henne Rosa. Till de nyfikne talade han derpå Guds ord. Efter erhållen tillåtelse började han ock att

predika ute på gatan. Stundom samlades öfver hundra att höra evangeliis budskap. Skulle det falla i god jord? Månne denna i mörker försänkta stad skulle anamma världens ljus?

XXV. Hvardagslif.

Under det man ute på kusten tänkte att fångarne för länge sedan voro på väg med sändebuden, voro de ännu kvar och betraktade lugnt tingens långsamma gång i Kumase. De märkte snart huru afundsjuka uppfylde de store i Kumase gent emot hvarandra, hvarför de måste gå tillvåga ytterst varsamt för att icke invecklas i några intriger, tvister och dylikt. En och annan gång hände ock en liten hofskandal. En öfvertjenare i det kungliga palatset hade t. ex. förstått att skaffa sig ett sido-yrke. Han sålde för anseliga pengar konungens aflagda sandaler, naturligtvis för egen räkning. Han hade passat i Amerika och skulle der kunnat utföra något. Men i Kumase tog det med honom plötsligt ett tragiskt slut. Konungen kom sin tjänares otrohet på spåren samt utropade förtörnadt: "Vet du då icke att det är medicin på mina sandaler? Skall du kunna så vanära mina skyddsläkemedel?" (han åsyftade de på dem skrifna arabiska och muhammedanska bokstäfverne). Tjenaren vardt halshuggen. De som råkat köpa sandalerne vordo fängslade och dragne inför rätta, fingo ligga i jernbojor en längre tid, men blefvo dock på slutet benådade.

Kofi Antschi, en brorson till prins Ansa, hade kallat en annan prins öknamn. Derför måste han aflägga konungsedn, sitta tio dagar i stock samt skulle nästa natt

afrättas. Konungen ville honom väl och hade gerna räddat honom. Men Asante-lägen erbjuder inga kryphål för kungliga gunstlingar att krypa genom. Men under natten, innan skarprättarne anlände, kommo Antchis vänner, söndersågade halsblocket samt frigjorde honom. Han flyr nu till fetischen i Adjomow. Nästa morgon är hela Kumase därför på benen. Konungen fröjdar sig nu innerligt öfver att han kommit undan samt lägger en liten summa penningar till hans försoning. Dock lyckas det icke alltid att på detta sätt kringgå lägen. En annan prins t. ex. blef trots all möjlig list från Asante-despotens sida offentligt afrättad.

Dock, konungen vet att hämnas på dem som på detta sätt tvinga honom att vända lägen mot sig sjelf. Vid en domstolssession t. ex. hoppade han plötsligt upp i raseri, rusade derpå ut och ropade på sin "Kete-Bande". Detta betyder död. I ett nu rusade rådsherrar och domare om hvarandra, och hvarenda en darrade af fruktan och sökte räddning i sina hus. Nästa natt föllo två ädla hufvuden i Kumase, och åter tystnade "Kete-Bandet". Orsak? Konungen hade under nämnda domstolssession erfarit att åtskillige af hans store medels mutor sökte förskaffa sig makt och inflytande samt betydande embeten.

Så gick det då till alltjemt i Kumase. Var det ingen hoftvist eller kunglig skandal, hvarvid en eller flere förloerade sina hufvuden, så inträffade dock hvarje vecka åtminstone två gånger sådant, hvarvid människoblod måste utgjutas, "dödskostymer" och dylikt. Derför är ock Kumase, folkets hufvudstad, så djupt försjunken i laster och brott att det kan aldrig bli fråga om någon känsla eller ens aning om synd och skuld hos dem. En dag fingo missionärerne t. ex. se en arm, nästan uthungrad qvinna

på torget. Hennes husbondinna skrek hjertlöst: "Gå in i skogen och dö!" Missionärerne togo sig henne an samt vårdade henne tills hon dukade under för sina lidanden. Hade hon icke varit en muhammedanska, så hade hon väl för längesedan fått tjena som slagtoffer vid något tillfälle. Men muhammedaner såväl som hvita kor och hvita människor duga enligt Asantes lära, ej till offer. En lycklig omständighet för våra vänner, fångarne!

En morgon störtade en man in på missionsstationen med andan i halsen samt kröp in under bädden i missionär Kühnes rum. Han hade aflagt konungsedden, var befunnen skyldig, men hade lyckats rymma. Det hade för de der förut bosatte metodistiske missionärerne varit en företrädesrätt att fri-bedja flyktingar som sökte skydd hos dem. Omedelbart vände sig missionärerne till Bosom-muru med anhållan om nåd för denne man. Och konungen lät säga dem att de skulle för någon tid få hålla honom i sitt beskydd. För öfrigt var denne man en människa af äkta Asante-blod. Han ville blott göra det hvartill han var skapad, och det var emedan han var kunglig slaf, att gå lat, göra intet. Hela dagen ströfvade han omkring på gården sysslolös. Bad man honom göra något svarade han: "Aldrig gör en kunglig slaf sådant." Man gaf honom tvål, och bad honom tvätta sig, men det höll han för opassande och befattade sig ej dermed. Att höra på predikan, det tyckte han vara allt för besynnerligt att bry sig om. Slutligen föredrog han att varda fri från de besvärslige missionärerne samt begaf sig i väg, äfven med fara att förlora sin nacke. Liknande varelser fingo missionärerne ofta hysa, och ofta lyckades det dem att utverka deras benådning.

Den 9 Oktober egde ett egendomligt offer rum. Det

gälde den på torget uppstälde fetischen, som bestod af ett messingsbäcken. En öfver hela kroppen hvitmålad ung gosse framfördes. I det han kastade en sten i bäckenet ropades: "Denne slafven inviga vi till din tjänst för ditt i kriget mot oss visade skydd!" Derpå lössläpptes offret. Alltsedan tillhörde pojken torgfetischen. Det var för öfrigt särskildt hvad en pojke angår en ställning icke att förakta, ty han hade rättighet att af hjertans lust äta utan ersättning därför hvadhelst kom på torget. — Detta var ju ändå en barmhertig sida, midt ibland Kumases ruskiga och blodiga lagar.

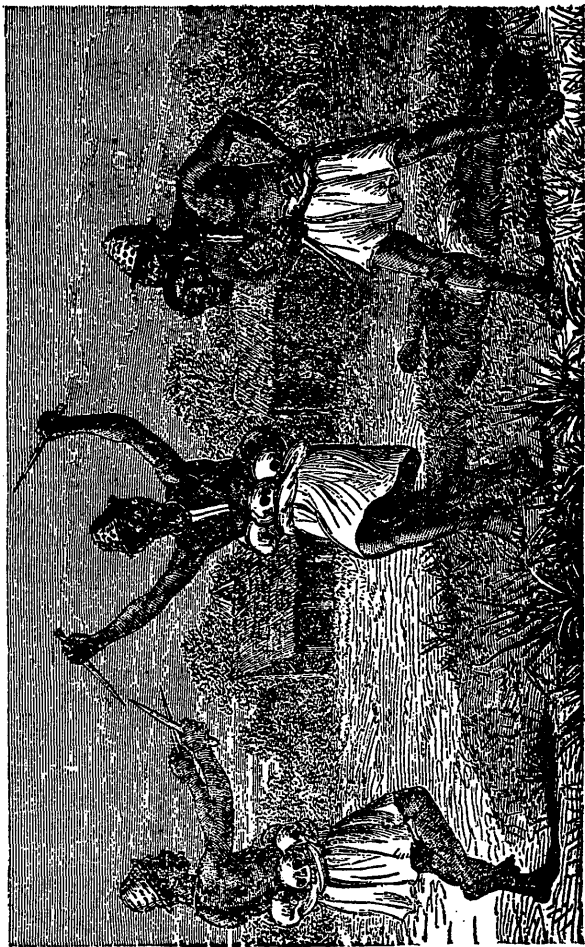
XXVI. "Yams"-, Jul- och andra fester.

Återigen skulle det drägliga hvardagslifvet afbrytas medels en allmän fest, firandet af den stora "yams"-festen. "Yams"-festen är i särskild betydelse egentligen en folkfest, och varar tre hela veckor. Första veckan är fasteveckan. Endast palmvin inmundigas flitigt, man dricker deraf så mycket man orkar, äfven råm (bränvin). På femte dagen äter konungen "yams" af den nya skörden — Ode — hvaraf ingen annan får först smaka; men sedan hvem som helst. Derpå följer efterfesten.

Redan långt förut bereder man sig på "yams"-festen. Allt bristfälligt i bygnadsvägg repareras, det förnämsta gatusätet putsas och lagas. Detta säte kallas dampan. Sista dagen före festen håller konungen ett rundtåg för att se om allt är i tillbörlig ordning. Denna gång är hans följe helt och hållet militäriskt. Det ser alltså mycket krigiskt ut. Soldaterna sjunga en visa, som slutar med de

orden: "Möter du honom, ledsaga honom till döden." Fångarne och muhammedanerne hade denna dag vid konungens annalkande församlat sig på torgplatsen. De senare höllo i beredskap en oxe, på hvilken konungen i förbigående afskar halsen.

Den förste dagen af festen skyndade sig alla till Kumase. Ungefär 80,000 menniskor böljade denna dag genom dess gator. Äfven konungens hustrur gå omkring, utsmyckade med de dyrbaraste guldsmycken, och furstarne uppträda i fullaste prakt. Skarprättareförbundet, som består af 150 personer af hvarje ålder, håller sina vilda danser. De äro indelade i tre afdelningar: första afdelningen kallas Brafo. Dessa äro de mest ansedde och bära gyllene svärd; de stå omkring konungen och prisa och upphöja hans namn. Desse verkställa inga domar. Den andra afdelningen kallas Odumfo, och består af de egentlige hufvudafskärfarne, och den tredje, Atobrefo, utföra marterandet. De äro målade blodröde, öfverallt behängde med kindben och andre delar af sönderslagne hufvudskålar. I hvardera handen hålla de en skarp knif samt hoppa, åt alla sidor huggande och stickande likt rasande, isynnerhet utförande halsafskärandets åtbörd. Här och der håller någon ett nyss afskuret hufvud i munnen. Deras egentliga fest är dock den följande dagen. Alla lagar äro då upphäfdade. Hvar och en kan göra hvad helst han vill. Hvem som helst kan gripas och slagtas af skarprättarne. Hvar och en tar hvad han kan komma öfver, finger eller tå, fot, hand eller hufvud; men den som kommer öfver ett hjerta, steker det samt förtär det med stor aptit, under det han fortsätter sin galgdans. — Denna dag pryder konungen sitt ansigte med vidunderligheter, liksom ock allt hans folk. På aftonen varda de i grafkoren i

Skarprättarnes dans.

Bantama förvarade hufvudskålarne af Asantes dödade fiender framtagne och medels fetisher tillfrågas deras andar om deras befinnande. Under skymf och hånande tjut föres de åter tillbaka till grafkoret.

Derpå kommer den hufvudsakliga festens dag — ätandets dag. Först måste dock en allmän rening företagas. Från fjerran trakter framskaffas heligt vatten i lerkrus, i hvilket först konungen, derpå höfdingarne och slutligen allt folket två sig rene. Dernäst följer de kunglige qvinnornas gala-upptåg. Endast muhammedanerne och de hvite fångarne få åskåda detta. De uppgå till ett antal af ungefär 300. Slafvinnor buro före och efter dem lådor med kärl, leksaker och dylikt. De fleste af desse kunglige damer hålla i handen en lång käpp-tandpetare, samt tillfredsställa sin fåfänga med att ständigt peta sina hvite tänder. Fru Ramseyer med sin lilla Rosa stod ock och beskådade herrligheten; båda voro föremål för särskild beundran. "Det der är något!" "Hur underbart!" "Det är gudabarn!" — så lydde det åt alla håll. Sjelfve konungen strålade af glädje, när han fick se lilla Rosa. "Mo, mo!" (d. ä. skönt, skönt) utropade han samt pratade och skrattade som om han varit tokig, och hopen omkring honom följde hans exempel och visade likaledes, skriande, skrattande och sjungande de hvite sina tänder.

"Amma Kumase" kallade man den lilla flickan, d. v. s. lördagsdottern från Kumase. Kumase-borne ha nämligen blott sju namn för gossarne och sju för flickorna, hvardera efter den veckodagens namn på hvilken de blifvit födde.

Slutet på "yams"-festen gäller konungens själ och infaller på en fredag, eftersom konungen är född på en fredag. Den kungliga själen har några hundra tjenare, hvil-

ka icke få smädas eller misshandlas af någon. De bära henne omkring i ett litet skrin, och konungen är den förste som följer efter sin själ. Och vid dylika processioner låter konungen ock bära framför sig en väldig spegel, för att kunna beskåda sin själ "ansigte mot ansigte."

Så kom julhögtiden, då också fångarne kunde af allt hjerta hålla fest. Denna gång såg det dock ej mycket ut för dem i timligt hänseende. Från kusten hade intet på länge hörts af, och andra omsorger förhindrade konungen att ständigt ha i minne "sina hvites" behof. Det hade blifvit nödvändigt för dem på grund af de många snyltgäster som infunno sig vid det gemensamma bordet, att inrätta sig i skilda hushåll. Herr Bonnat med tjenare utgjorde ett, Kühner med två det andra, och Ramseyers det tredje tillika med den öfriga personalen. Hela sällskapet erhöll för hela tre eller fyra veckor 9 dollars i tärpenningar af konungen. Så åt man så länge man hade något, och fick svälta när förrådet var slut. Så stod det till vid slutet af 1871. De kristne i Asante sutto tillsammans på missionsstationen, läste Guds ord, drucko kaffe samt förtärde resten af förnödenheterne under det de talade om förflutne och tillkommande tider.

Ganska gynsamma utsigter syntes det nya året framvisa. Den gamle Guden bragte med den nya tiden ny hjälp. Ett bref från Ansa berättade hans snara ankomst. Och redan på aftonen af nyårsdagen fingo de helsa honom välkommen. Vid fackelbelysning mottogs prinsen af konungen. Han bar en engelsk officerares uniform med gyldene epåletter samt vid sidan en värja. Konungen vardt hänförd, och äfven missionärerne gladde sig icke litet. Dertill hade han många bref samt 10 kistor fulla med allehanda småsaker och proviant. Armodet var nu

landsförvist för månader framåt. Pengar fingo de visserligen obetydligt, socker icke alls något. Deremot fingo de hela bibeln på Asante-språket, öfversatt af missionär Christaller. Det var en rikedom. Äfven prins Ansa var öfverlycklig att kunna läsa Guds ord på sitt eget språk. Och hvilken hjälp var det icke för missionärerne i sitt arbete. Till konungen och invånarne i Kumase bragte prins Ansa det budskapet, att engelsmännen ämnade hålla vägen till kusten tillstängd för Asante, tills de hvite fångarne frigåfvos af dem.

XXVII. Befrielseunderhandlingar.

Prins Ansa hade alltid förut förmått utöfva ett godt inflytande på konungen, så också nu igen. Konungen sade till och med en gång till honom, att han insåg huru rätt Ansa hade, när han varnade honom för kriget. Men när en dag en budbärare återvände och berättade, att han varit nära Kap-kusten, men hade icke kunnat komma dit ned på grund af gränsafstängningen, och att engelsmännen förklarat sig ej vilja ha något med Asante att göra, för så vidt de icke sände från sig de hvite, då först förstod konungen hvad gränsafstängning mente. Numera kunde intet salt erhållas och intet annat från kusten. Deröfver vardt han icke litet uppbragdt. Ansa sökte lugna honom. Men konungen utropade i vredesmod:

“Höra icke de hvite mig till? Kan jag icke göra med dem som jag vill?”

Den 29 Januari 1872 skren man till offentlig förhandling angående fångarnes frigifvande. Alla de närvarande höfdingarne voro förbittrade för gränsafstängningens skull.

Men prins Ansa förstod ganska väl att göra det begripligt för alla, att då det en gång fallit engelsmännen i sinnet att sätta de hvite i frihet, så var det dem intet öfrigt att företa, för så vidt de icke skulle helt och hållet uppväcka ett blodigt krig. Man höll med honom. Dock ville man ej släppa fångarne så lätt. Nu först trodde de dem vara mycket höga personer. Somliga sade: "Äro de släktingar till drottning Victoria?" Dock, saken var mycket enkel: man hade gerna satt dem fria om en stor nog lösepenning erlagts för dem. Detta visste ock Ansa väl och undvek att vända underhandlingen åt det hållet. Men när man stundom gick så långt att de sökte få veta huru stor lösesumma möjligen skulle erläggas, sade han: "Besparen mig den vanäran. Viljen I veta det, så sänden ett af edra sändebud till kusten."

Så gingo dagar och veckor. Mången fest med sitt buller och bråk kom deremellan. Ingenting hade emellertid mera intresse för fångarne än de förestående underhandlingarne. Den 17 Februari skulle ändtligen session hållas i palatset. Endast rikets förnämste herrar voro närvarande. Dock blefvo missionärerne och Ansa tillkallade. Några prinsar höllo, som vanligt vid dylika tillfällen, dörrvakt. Plötsligt gåfvo desse ett grymtande tecken. Förvirring uppstod. I staden hade uppstått eldsvåda, hvilken gjorde konungens närvaro nödig. Efter en half timme fortsattes åter underhandlingarne.

I ett långt och sväfvande tal meddelade konungen de församlade, att hans vän, den engelske guvernören, önskade få de hvite tillbaka. För honom, konungen, syntes detta ock vara rådligt och till landets bästa. Dock ville han först höra Adu Bofos, fältherrens, mening derom.

Adu Bofu stiger upp. Han säger sig vara öfverväl-

digad af det myckna kungliga förtroendet. Derpå erinrar han mycket förståndigt om vasallstaternas otrohet på kusten, huru de affallit och flytt till de hvite, huru han uttågat för att bringa dem till underdånighet, och under det hans tal blir allt eldigare och hans åtbörder hemskare, slutar han: "Jag har segrat, skjutit bort mycket krut, förlorat mera än 1,000 människor, och nu skulle jag låta bytet fara? Aldrig! aldrig skall jag låta desse gå — aldrig, säger jag!"

"Ett bättre ord!" ropar konungen.

Adu Bofo stiger åter upp och börjar på nytt ganska lugnt: "Mitt hjertas mening är visserligen att aldrig låta de hvite gå. Dock, konungen, min fader till behag, vill jag gifva efter, men icke för intet. Sälja dem vill jag, annars låter jag dem aldrig gå."

De närvarande blefvo nu hvar och en personligen tillfrågade om sin mening. Nästan alla höllo med Adu Bofo. Blott fursten af Bekwae sade: "När de engelske fångne officerarne 1824 kunde för intet frigifvas, huru mycket mera icke då desse oskyldige människor." Och tvenne andra store förklarade: "Finner konungen det så att frigifva fångarne, så må det ske utan lösepenning; hvarom icke så äro vi för krig." Ett allmänt sorl, hån och mycket bråk dem emellan uppstod vid dessa ord. Dock förklarade båda: "Det är nu ändå vår mening," samt drogo sig tillbaka.

Prins Ansa fick nu det beskedet att vara beredd på ett svar. Han höll en öfverläggning med fångarne. Missionärerne förklarade: "För sådant ändamål komma inga pengar att utbetalas." Och herr Bonnat sade sin förmögenhet vara under ruinerne i Ho. För öfrigt hade han intet. I stället för att friköpa sig, ville han hellre stanna i

Kumase. Ansa gaf derpå församlingen besked, att man kunde ju fastställa en köpesumma samt sedan underrätta guvernören derom.

Åter befalde konungen Adu Bofo att ändra sin åsigt. Efter att i korthet hafva öfvertänt saken sade han: "Konungen kanske skulle fordra 1,000 "peredwanen" (ett sorts mynt kanske), men han som konungens slaf åstundade endast 800 (omkring 32,000 dollars). Prinsen uppfordrades nu att säga sin mening angående köpesumman, men han afböjde detta, i det han sade att han icke kommit för att avsluta ett så skändligt köp. Dock ville han framlägga saken inför guvernören. Och så skiljdes man från hvar andra.

Med grusade förloppningar återvände fångarne till sin bostad. De märkte väl att på fridens väg kunde deras befrielse knappast åstadkommas. Hvilket folk hade de icke råkat ut för! Dock huru gerna skulle de icke velat göra dem alla evigt lyckliga. Med tungt hjerta begåfvo de sig nästa söndag till predikoplatsen, och se, der var en mängd människor som aldrig förut hade församlat sig för att lyssna till himlafurstens fridsbudskap.

I förtroende sade konungen till prinsen: "Jag skulle gerna vilja frigifva fångarne utan lösepenning, men fursten af Bekwae är den ende som står på min sida." Derpå lät han utfärda följande officiella budskap till guvernören, samt gaf Ansa i uppdrag att aflemna det till honom: "Jag och mina store hafva beslutat att ingå på fredsunderhandlingar, så snart lösepenningen är erlagd till Adu Bofo." Dock fick prins Ansa ännu ej afresa. Af alla möjliga skäl qvarhölls han ännu hela fyra veckor. Nu beslöto också missionärerne i likhet med Bonnat att heldre stanna

qvar än varda frie medels lösepenning. Och detta delgäfvo de sina öfverherrar.

XXVIII. Sakerna omgestalta sig.

Fångarnes gode vän Ansa hade nu åter aftågat och de voro återigen ensamme i Kumase. Den uppståndelse som befrielseunderhandlingarne fört med sig var öfver, och mycket annat tilldrog sig deras uppmärksamhet. Så tilldrog sig t. ex. på torget en dag ett rätt skämtsamt äfventyr, hvilket tyvärr fick ett tragiskt slut. Hundratals roffoglar kretsade deröfver beständigt för att göda sig på de döde kropparne eller i brist på desse söka få kött eller fisk. Ingen skrämmer bort dem, ingen får göra dem något ondt, emedan de anses för helige. En sorts falk, Sansa, räknas till och med till den kungliga familjen. En sådan falk hade nu satt sig på en korg, tillhörande en qvinna, sannolikt för att knipa en läckerbit. Emellertid fastnade han med klorna, så att han ej kunde komma lös. I ett nu kommo både stora och små med fruktansvärdt larm och väsen, asplockade så mycket fjädrar de kunde komma öfver, ty hvar och en af desse gälde för en fetisch, samt drogo i triumf hem med sitt byte. Den stackars fågeln! När han förlorat nästan alla sina fjädrar kunde han ej flyga. Man blef förvånad. Men qvinnan fick plikta därför, att han råkat i hennes korg. Hon blef fasttagen och slagen i stock samt vid passande tillfälle använd till offer och hennes kropp kastad ut till föda åt falkarne.

Prins Ansa hade öfverlåtitt åt missionärerne en af hans folk anlagd plantering, hvilken de med konungens tillåtelse vidare tillökte för att söka fylla små nödvändiga

behof. Äfven herr Bonnat anlade sig en plantage samt bygde ett litet trädgårdshus och inrättade sig att stanna qvar. Missionär Ramseyer måste ock försöka sin byggnadskonst, om icke den murkna missionsbyggnaden skulle falla öfver dem. Dock var det alltid svårt att få de nödvändige arbetskrafterna till trädgårdsanläggningarne, ty af sig sjelf kom ingen, konungen skickade heller ingen och några som läto lega sig funnos icke i Kumase, blott försäljning af arbets- och tjenstefolk egde rum. En yngling, som skulle afrättats, men som i rättan tid flytt till missionärerne för skydd, hade de redan länge fått ha för intet, men slutligen måste de dock betala 42 $\frac{1}{2}$ dollars för honom. En gammal man köpte de för 22 $\frac{1}{2}$, och en flicka till barnvårdarinna för 20 dollars.

Hvad nu missionsarbetet beträffar, lemnades detta ej åsido, utan bedrefs allt ifrigare och regelbundnare. Sammankomsterne på söndagarne voro besökte af 300 till 400, stundom flere, och det regelbundet. Isynnerhet sökte missionärerne vinna ungdomen. — När i Asante ett litet barn födes friskt — sjuka och lidande offras utan vidare åt fetischen — så komma vänner och grannar med allehanda små skänker, såsom tvål, tygstycken, glaspérlor och dylikt. Efter några veckor renrakar modren bakdelen af barnets hufvud med en glasskärfva, knyter det på sin rygg och bär det med sig öfver allt. Påträffas ett barn utan moder, så offras det genast åt andarne. Allt sedan barnets tredje år får det springa omkring och blir så invigt i alla de större barnens upptåg. Från barnets tionde år tillhör det den höfding, som skyddar familjen. Det får bära efter honom hans sandaler, hans pipa eller ärestol; senare fläktas bort flugor och värme från höfdingen med en hästsvans, och ännu senare bära hans gevär samt får

då dricka palmvin med honom. Konungen har ett stort antal af sådane gossar omkring sig, och många gå omkring i staden som spioner, troget berättande allt hvad de se och höra. Är någon särskildt utmärkt för slughet, så kan han bli höfding. Flickorna blifva mera lemnade åt modern. Många af dem få dock tjena konungens moder vid hofvet.

För öfrigt ha barnen intet att taga sig för. Gatorna och torget hvimla af barn. Vid hvarje köttstånd står en trupp af pojkar. Der synes de göra någon nytta i det de köra bort flugor från köttet medels löfqvistar. Dock hålla de en knif gömd, och så snart egaren vänder bort ögonen skära de af sig ett stycke och förstå att kila undan dermed. — Missionär Ramseyer inbjöd några sådane pojkar till missionshuset, för att visa dem bilder han fått från Tyskland. Ett helt dussin infunno sig. Alla voro öga och öra öfver hvad Ramseyer berättade. Glade lofvade de att komma tillbaka nästa söndag. De kommo i allt större antal, gingo och kommo åter. Nu inrättades ett hus till skolrum. Pojkarne hjälpte till med byggandet, i det att de släpade fram jord samt flätade väggarne. Ett bräde, fastslaget vid en påle, fick tjena som bord och två andra brädstycken som bänkar. En skiffertafla var lyckligtvis till hands och nu kunde skolan börja. På Måndagen rusade den väsnande skaran in och ville se hvad som skulle bli af allt detta. Det förvånade dem hvarför de skulle vara stilla, isynnerhet då det skulle börjas med bön. De sågo på hvarandra och snart voro deras skrattemuskler i rörelse — i ett nu skrattade de allesamman allt hvad tygen kunde hålla. Dock, nu skulle ju skolarbetet begynna. Men snart liknade skolrummet allt mera en riktig tummelplats; en hoppade öfver bordet, en annan

bearbetade sin kamrat med knytnäfvarne, en tredje smyckade sig med några funna klutar o. s. v. Milda föreställningar och isynnerhet sången bragte dem dock åter i dräglig ordning. De försökte ock af hjerta och själ att sjunga efter det föresjungna, visserligen på ett sådant sätt som kunde uppmjukat stenar och gjort menniskor förtviflade. Men Ramseyer var en tålmodig man; han gladde sig och gaf erkännande åt de unge herrarnes försök, dock måste sången, menade han, blifva något litet skönare, och det kunde de ju försöka nästa skoldag o. s. v. Så gingo de och kommo åter. Dagligen infunno sig tio till femton pojkar, alla söner af ansedde Kumase-bor. En och en half timme så der varade undervisningen.

Deingo lära sig att stafva och läsa. Sången blef ändå det käraste för dem, och snart sjöngo de rätt ordentligt flere enkla, sköna sånger. Så hade då så småningom missionärerne omgestaltat fångenskapen till ett missionslif. Och då Ramseyer en gång sade konungen att han ville komma tillbaka för att för alltid blifva deras missionär, svarade denne: "Ja, det är just hvad jag önskar. Det skall vara missionärer här, och jag kommer att sända mina egne söner till deras skolor."

Äfven på kusten hade sakerna förändrat sig något. Öfverlemnandet af Elmina till engelsmännen (holländarnes sista besittning på Afrikas vestkust, för hvilket de voro skattskyldige till Asante) hade egt rum. Vidare hade en ny guvernör anländt, som var ringa bekant med de rådande förhållandena. Mot prins Ansa var han föga tillmötesgående samt brydde sig litet om hans råd. Han var en från den engelska kyrkan omvänd katolik, och hyste därför precis ingalunda de bästa tankar gentemot de evangeliske missionärerne.

Huru skulle det väl gå med våra fångne vänner till slutet?

XXIX. Furstarnes sinnesstämmning.

Åter anlände ett sändebud. Den redan bekante herr Plange medförde underrättelser om tingens omgestaltning samt några furstliga skänker: en generalshatt, en värja och en ofantligt stor spegel. För densammas räkning hade urskogen på flere ställen måst nedhuggas för dess transporterande. Äfven bragte Plange den underrättelsen att de siste qvarhållne höge fångarne nu af engelsmännen blifvit frigifne i det hoppet och under den bestämda förutsättningen, att också de hvite fångarne nu skulle frigifvas. Det var ju en god tanke, men här illa genomförd. Den nye katolske guvernören gick ännu längre. Han lät äfven erbjuda konung Karakari och säga att 500 dollars såsom lösepenning för fångarne låge i beredskap; på mera hade han ej att räkna. Så mycket, menade han, borde väl missionssällskapet betala för sina fångar. Engelska regeringen deremot ansåg han skulle icke betala en cent. Till och med en brorson till Adu Bofo, som hittills hållits som fånge, skickades äfven af denne guvernör tillbaka med stor ståt.

Sådant tillmötesgående smickrade naturligtvis konungen mycket. Nästa dag måste nu fångarne inför hans majestät, och äfven lilla Rosa måste följa med. Konungen ville nämligen bereda sina hustrur ett nöje; de skulle mönstra (taga i betraktande) fru Ramseyer, lilla Rosa och fru Plange. Lilla Rosa var dock hufvudpersonen. Konungen var till den grad nedlåtande, att han alltjemt lekte

med henne. "Kan hon gå?" frågade han nådigt. Då lät modern henne ned, och hon kröp genast till hans majestät för att taga hans guldskor i skärskådande. Det väckte munterhet. Trots landets sed att ingen Asante-fursté skulle få vidröra ett barn, som ännu ej fått några tänder, tog dock Asante-konungen lilla Rosa på sitt knä och lekte med henne.

Endast några dagar derefter gafs det åter kunglig mottagning. De der af engelsmännen samtliga frigifne Asante-männen hade anländt. Naturligtvis måste ock våra hvite fångar, liksom alltid, uppträda med i paraden. Hvad måste icke dervid deras hjertan ha kännit? Alltid hade de hittills, så länge desse fasthållits, haft en hoppets stråle; nu hade den nye guvernören beröfvat dem äfven denna. De fingo emellertid lära sig allt mer och mer att icke på menniskor, icke på furstar ens skulle de förlita sig, utan endast på Herren Gud.

Vid denna festlighet mottogs också Jau Boakje, en son till den afiidne konungen. Han förde med sig en stor procession af får, oxar, bränvin o. s. v. såsom tackoffer för de många menniskor konungen hade låtit nedslagta vid begrafningen af hans döda mor. Sjelf tågade Boakje med en afdelning brokigt målade krigare efter alla sina skänker. Framför konungen gjordes halt; en cirkel bildades och en lång stund användes med att skjuta i luften. Då framspringer på en gång det kungliga skarprättarebandet; i tigersprång rusa de genom gatorna. Andra följa dem efter. Hvar och en vet hvad det betyder samt darrar af förskräckelse. Det dröjer icke länge, och de tre ödesdigra trumslagen höras, och ett annat tecken förkunnar, att ett hufvud fallit o. s. v. Under mängdens jubelrop och klingande spel återvända Dumfos (skarprättarne)

samt sätta sig bredvid konungen, som genom denna lilla obetydlighet ådagalagt, huru mycket han älskade och aktade sin brorson. På återtåget gå de hvite förbi mordplatsen och få då se tio människokroppar ligga och flyta i sitt blod. En krigare står der och tvättar i allt lugn i det utgjutna blodet sina afgudabilder.

Den 29 Juli 1872 skulle herr Planges budskap företagas till behandling. Äfven de hvite voro tillkallade; dock vardt mycket litet uträttadt denna gång. Herr Plange aflemnade blott en officiell berättelse, och konungen upphöjde några af sina gunstlingar, i det han gaf dem tillåtelse att vid processioner använda bärkorg samt en stor skärm. Några dagar derefter föranstaltade desse lycklige — sex till antalet — en tacksägelseprocession. De blefvo under stor pomp och ståt förde omkring som redan blifvit beskrifvet; denna gång hade dock allt utseendet af en krigsmanöver, emedan det sköts mycket. Hvad manne detta hade att betyda med afseende på fångarne så väl som sändebuden?

Ändtligen hölls den 2 September en högviktig rådsförsamling. Landets högste furstar sammanträdde. På grund af svår sjukdom kunde dock ej Bofo närvara; han representerades af sin son och underbefälhafvare Nantschi. De uttalade sin förundran öfver huru guvernören kunde tala om 1,000 pund sterling, då likväl fordran lydde på 6,480 pund sterling. Efter en liten stund jemkade de höge herrarne sin fordran till 4,860 pund sterling (24,300 dollars). Derpå svarade konungen: "Den hvite missionären (Ramseyer) har ju lofvat komma åter för att grunda en skola, men en sådan stor lösepenning skulle göra hans återkomst omöjlig; därför föreslår jag 2,000 pund

sterling" (10,000 dollars). Efter en lång "palaver" (öfverläggning) gillade alla det sista förslaget.

Herr Plange tillfrågades nu om sin mening. Han vardt mycket uppbragt. Han svarade: "Guvernören ger inte en enda cent mer än 500 dollars, och kommer jag tillbaka utan fångarne, då är det ock slut med freden mellan engelsmännen och eder." Dervid lade han fingrarne på sina tänder, hvilket betydde så mycket som: "Du skall förr förlora dina tänder än erhålla mera än jag sagt." (Seden hos dem är att på fienderne uttrycka tänderne att smycka sig såsom ock öfverhufvud med kindben och dylikt.)

Först ett bittert hånleende, derpå mummel, vidare en storm af förbittring, förbannelser, svordomar och hot var svaret på sändebudets tal. Slutligen öfverröstar konungen de upprörde, i det han nästan vrålar: "Vi äro beredde; din guvernör kan icke en gång lemna sin fästning utan skärm, utan att så frukta för sol och regn. Nåväl, må han försöka att komma till oss." På detta följde en rasande bifallsstorm och oväsen. Fursten från Bantama håller knytnäfven under näsan på Plange och skriker: "Hellre krig, än jemt osämja!" Äfven konungens moder är uppbragt och skriker: "Jag är väl bara en qvinna, men med min venstra hand bjuder jag honom spetsen!" Alla börja nu vildt skrika om hvarandra, den ene ett, den andre ett annat. "Vi lemna dem (fångarne) icke!" "Han må hemta dem med flinta och bly!" "Vi skola taga dem af daga." "Komma de hvite skola vi inspärra dem allesamman" o. s. v. Så höllo de på både länge och väl. Slutligen öfverröstade konungen dem åter och utropade till Plange: "Om du vill så kan jag visa dig vårt krutförråd!" Blott en af furstarne — fursten af Mampong — förhöll sig lugn

Furstarnes rådsförsamling.

under hela tumultet; det var han som förut föreslagit att sända bort fångarne utan lösepenning. Till honom vände sig slutligen Plange med anhängan att han måtte lugna höga rådet. Snart syntes ock alla önska en mildare vändning af sakerna, och då konungen sade: "Vi vilja sluta; ännu ett godt ord," så var allt tyst. Ja, de hotande talarne sade till och med till herr Plange, att han ju inte behöfde precis omtala för guvernören hvad de sagt. Några dagar derefter meddelade konungen herr Plange i förtrolighet, att han hade burit sig dumt åt med sina hotelser vid sammanträdet; det hade, sade han, varit bättre att vara nöjd med guvernörens lösepenning; han önskade dessutom fred, men de öfvermodige höfdingarne ville bara ha mer pengar. De hvite gjorde honom visserligen inga tjänster, men lika så gerna som de skulle vara på kusten, kunde de vara i Kumase, och det vore inte rätt tvinga honom att släppa dem. Vidare lät han förstå, att det låg i alla fall ej mycket i vägen. Ville guvernören bara öka med 500 pund sterling. I alla fall kunde han ju betala med andra ting; en viss quantitet kalk t. ex. samt olika färger för att reparera palatset med, ett slagur, en ringklocka, ett par vattentäta stöflar och åtskilligt annat skulle med tacksamhet mottagas o. s. v. o. s. v. Detta barnsliga tiggeri skulle bifogas till hvad som förut blifvit sagt angående svaret till guvernören. Ännu hade icke budbäraren rest, då en oangenäm mellanhändelse inträffade. På torget hade någon sagt till Planges tjenare: "Vänta bara, vi skola komma till kusten och släpa er allesamman hit som fångar." Herr Plange nämde detta för konungen. Han blef förtörnad, den som fällt nämnda yttrande dömdes till döden, men benådades genom Planges särskilda förbön. Deremot gafs åt budbäraren ytterligare en skrifvelse, hvil-

ken han först då skulle aflemna till guvernören, om de förra villkoren icke antogos.

Skrifvelen lydde:

“Det är den mest angelägna önskan af mina store höfdingar att underrätta Eders Excellens, att med afseende på vårt förra beslut angående friköpssumman för de hvite fångarne, vi nu fattat ett annat beslut, att nämligen Eders Excellens betalar endast de 1,000 pund sterling, som lofvats mig och mina höfdingar. Ty i betraktande af den nu så fast grundade freden synes det vara onödigt att vidare besvära Eders Excellens. Jag har i denna sak gjort hvad jag kunnat. Också har Eders Excellens sändebud, herr Plange, i samma angelägenhet varit mycket verksam. Så har jag ock bemödat mig till det yttersta att befordra det goda förhållandet gent emot Eders Excellens. På det att nu denna sak snart må bli afgjord, ber jag Eders Excellens sända mig beloppet till hälften i varor, och hälften i guld- eller mynt genom mina budbärare, så att jag så snart som möjligt må kunna sända de hvite till kusten samt förkunna fred i alla mina länder.

KOFI KARAKARI.”

Sådana fredsvänliga afsigter lät sålunda konungen af Asante tillkännagifva. Men inom några dagar hölls en annan rådsförsamling, vid hvilken höfdingarne svuro: “Vi draga till kusten!” Och konungen afgjorde saken med: “Om I gån, så drager jag med.” Allt deras förra beslutande syntes alltså blott ha varit ett gyckelverk, och intet annat.

Den 8 November 1872 hölls åter rådsförsamling. En budbärare från sändebudet på kusten hade anländt. Herr Plange och fångarne voro ock anmodade att komma. Budet sade: “1,000 pund sterling och intet mera vill guver-

nören betala, så snart fångarne utlemnas. Ännu yrkade några trotsigt på att få 2,000. Dock, konungen sade: "Jag tager de 1,000 punden, och de äro mina pengar, ty jag har underhållit fångarne med hvad de behöft." Derpå tillropade han fångarne jemte Plange och sade: "I morgon resen I alla till Fomana, och så snart pengarne hunnit anlända till Pra, fån I fara vidare."

Var det en dröm, eller var det en verklighet? Fångarne trodde knappast sina öron, så öfverraskade blefvo de af detta utslag. De voro dock redan allt för väl bekanta med Asanternes falskhet för att blifva särskildt upprymde eller bringas ur fattningen af en sådan nyhet. Herr Plange som ock numera icke ansåg sig för sändebud, utan som fånge, föll på knä samt tackade konungen. De öfrige trädde fram och skakade hans med ringar och spännen tungt belastade hand. Från alla håll kommo nu framräckta händer, dermed låtande förstå att missionärerne voro flere tack skyldige än blott och bart konungen; detta funno dock missionärerne sig ej så väl uti. De kunde ej underlåta att härvid tänka: orättvist tillfångatagne, nu bortbytte för 1,000 pund sterling. Och slutligen kanske allt ihop vore bara ett fräckt skämt?

XXX. Falsk befrielse.

Således, missionärerne skulle ha blifvit frigifne, och konungen syntes hafva särskild brådska med hvad dertill hörde. I största hast måste packas, och alltjemt är det för dem som en dröm. Söndagen kommer. Är detta sista Söndagen för dem i Kumase? Gud endast vet. Men i alla fall skulle skolgossarne hafva sin längesedan lofvade

samt väntade julfröjd. Den 10 November firades sålunda med dem som julfest. På grund af uppståndelsen och brådskan kunde intet julträd anskaffas, men gåfvorna voro i ordning för hvar och en. Medels ringklockan gafs det vanliga tecknet, och ett antal kommo, dock icke så många, ty stundom hade konungen låtit grundligt genomprygla en och annan af dem, därför att de gingo till skolan, så att det fordrades icke så litet mod att våga infinna sig. Just af denna orsak hade också skolan under flere veckor varit tom, och det var endast genom Ramseyers enträgna sökande, bedjande och öfvertalande med gossarne, hos deras föräldrar, hos Bosommuru och konungen, ibland med att ge dem apelsiner, som han hade lyckats sammanföra några modiga gossar, och de som nu kommo denna afton voro ej vilda och obändiga utan lugna, medgörliga och uppsatsade. En längre tid förut hade en fjorton år gammal skarprättare med sin leopardmössa och två hvas-sa knifvar om halsen suttit bland dem. Ofta talade han om, att ehuru ung, så hade han dock redan aftagit mång- get hufvud. Denne kom dock icke till festen. Med lif och lust uppstämde de sina sånger på sitt eget språk. Här- efter talade Ramseyer till dem om Herren Jesus, den bä- ste barnavännen, huru han älskade äfven Asante-barnen och önskade att de måtte komma tiil honom. Derpå ut- delades gåfvorna. Vänner i Tyskland hade skickat hvarje gosse ett stycke tyg till kläder samt en näsduk och litet annat smått. Huru strålade icke deras ansigten af glädje öfver en sådan rikedom. Med friskt mod uppstämde de sin andra sång. "Detta var min skönaste dag i Kumase," säger Ramseyer, och det kunna vi något föreställa oss. Han fick icke blott höra från barns, utan från hednabarns läppar Herrens lof sjungas. O hvad välsignadt verk ändå

som kan uträttas medels den kristna missionen, äfven midt under bojar och fångenskap!

Men nu närmade sig ju deras frihet med stora steg. Hvad skulle dock blifva utaf deras lidandeskamrater? Ett gift par (negrer) från Anum som varit med dem der flere år och nu voro med dem i fångenskapen, måste stanna qvar, blott de hvite skulle få gå tillbaka med sina tjenare och herr Plange, det qvarhållna sändebudet. Dock kunde Ramseyer ej ha hjerta att lemna det stackars paret, utan han friköpte dem för 216 dollars. Dessa pengar lofvade de att tjena med arbete. Ännu en afskedshelsning på hofvet, hvarvid konungen erinrade Ramseyer om sitt löfte att komma tillbaka, och på Tisdagen den 12 November 1872 vände fångarne Kumase ryggen, friheten till mötes.

Men dessförinnan omringades de af talrika grannar, hvilka likt en hop hungriga korpar ville hvar och en hafva någonting till minne af dem. Och den som intet kunde få tog för sig utan vidare prut, hvad han kunde få tag i samt gick sin väg i triumf. Rörande var att se, att skolgossarne infunno sig och med innerlig tillgifvenhet ledsagade sin lärare ett långt stycke. Snart voro de allena med sina ledsagare. Flere af dem ledο allvarsamt af feber, hvilket gjorde befrielse-resan allt annat än angenäm. Efter många mödor uppnådde de slutligen på tredje dagen om aftonen Fomana, målet tills vidare för deras färd. Härifrån gingo kunglige budbärare till Kap-kusten för att förkunna fångarnes ankomst samt emottaga frigifnings-summan. Men hvarför först penningarne och sedan friheten? Välan, efter några dagar kommer en höfding, Afirifa, hvilken skulle beledsaga dem till Kap-kusten.

Plange, som stannat efter, kom snart nog också med sina tjenare. Desse berättade, att i Kumase rustades till

krig. Hvarthän? Mot hvilka? Det kunde ingen få veta. Den alltjemt dämpade frihetsfröjden hos fångarne började förvandla sig till fruktan. Det hade dock varit klart för dem, att det var för tidigt att uppstämma frihets- och jubelsånger; det skulle de först kunna göra, när de öfvergått floden Pra och hade Asante långt bakom sig. Dagar och veckor förflöto under ängslig väntan på hvad komma skulle. Efter några veckor anlände de bärare, hvilka den engelske guvernören skickat för att befordra fångarne till kusten; dock bröt man icke upp. Derpå kommo konungens budbärare tillbaka, men fångarne fingo intet veta genom dem. Efter desse kom herr Dawson, ett sändebud från guvernören till konungen i Asante. Han var en kristen och mottog fångarne vänligt och hjertligt. Han meddelade dem att penningarne för deras befrielse voro lemnade till en köpman på Kap-kusten, för att utbetalas så snart fångarne hunne dit. Han sade sig gå till Kumase för att under tiden tjena som gisslan, tills utbytet tillbörligt egt rum. Detta var besynnerligt. Oredan och förvirringen nådde sin höjdpunkt. En omvänd neger som kommit från Kumase, berättade en dag för Ramseyer, att blott kunglige budbärare kunde nu gå öfver floden Pra; föröfrigt vore den afstängd, och allt gjordes till fetisch. Det betydde krig! En dag kom ett bud med underrättelse att bärare med hängmattor hade anländt från Kumase. Alltså, åter tillbaka igen!

Och så var det. Då de kommo in i höfdingens hus, stod Afirifa der och bakom honom de anlände bärarne. Kalla och allvarsamma helsningar utbyttes. En budbärare från konungen framträdde och sade: "Konungen har fått höra att hans fångar lida nöd i Fomana, och önskar därför föra dem tillbaka till Kumase." Ett får skulle tagas

med för dem och ett för budbäraren. Följande morgon skulle vidare underrättelser anlända. Morgonen kom. Då fångarne sutto vid frukosten blefvo de inkallade till höfdingen. De gjorde sig i början ej så brådtom; då kom genast en annan budbärare. De gingo då till höfdingens gård, som var full af folk. Herr Bonnat igenkände bland dem mördarne af hans medhjelpare i Ho. Han började få dystra aningar. Ingen talade till dem. Här och der hviskas det bara. Man går och kommer. Alla från kusten ankommande budbärare, bärare, handlande m. fl. varda framläpade. Ändtligen framträder en kunglig budbärare och förkunnar: "Hans majestät konungen af Asante har af ren vänskap till guvernören på Kap-kusten icke lemnat någon möda ospard för att befria de hvite fångarne ur Adu Bofos hand och frigifva dem. Herr Ata (Plange, sändebudet) hade spelat bedragaren; han hade förmått guvernören att först efter fångarnes ankomst utbetala lösesumman; därför hade också alla underhandlingar strandat. Vägen hade afstängts, och konungen fordrade sin egendom, nämligen fångarne, tillbaka till Kumase. Penningarne måste först ligga i Kumase, innan fångarne frigåfves."

Nåväl, nu visste fångarne hvad man länge hade trott och dock doldt under allehanda sken och bedrägeri: pengarne ville de hafva, men ej frigifva fångarne. Och guvernören hade gjort upp räkningen utan värden. Men den stackars Plange måste dock blifva syndabocken. Han vardt bunden till armar och ben och framläpad. Likaledes Palm med hustru, de från kusten samt tjänarne. Framför de hvite stod man en stund villrådig. Slutligen vordo äfven de anfallne; dock värjde de sig och åberopade sig på konungen, att han var deras vän och icke skulle

tillåta dylikt. Då befalde Afirifa att icke röra dem. Ramseyer ville ej heller röra en fot med mindre hans hustru och barn, hvilka stannat i herberget, finge gå med honom. Det dröjde icke länge, och så hade höfdingen hemtat äfven dessa. Också dem hade vilda soldater velat släpa ur huset, men lätto dem slutligen vara, då de fruktade konungen. Till sitt qvarter fingo fångarne icke komma tillbaka, ty först måste deras saker åter plundras, enär man trodde att de hade fått mycket pengar under tiden. Dock fingo de vara frie, under det Plange, Palm och andra afkläddes och slogos i stock.

Den 11 December bar det åter af till Kumase. Det var en förfärlig resa. Uppenbart var att respekten för de hvite var i aftagande och krigslusten i tilltagande. Återigen var Kühne mycket sjuk. Illa och vårdslöst buro honom hans bärare med vild fart, trots brännande sol och störtregn samt släpade honom öfver kärr och moras; det var ock af nöden att brådska på, ty öfverallt voro trupper i antågande för hvilka vägen icke fick spärras igen. Söndagsaftonen den 14 December gick man åter öfver floden Suben. Allt var stilla i Kumase. Hvar och en hade dragit ut i krig. Klockan 10 voro fångarne åter hemma — på missionsstationen — och kände sig lyckliga deröfver. Stackars Dawson. Han hade råkat i fällan.

XXXI. Kriget.

Asanternes sista fälttåg, som började 1869 under Adu Bofos anförandeskap och blef så ödesdigert för våra vänner, de hvite, hade endast banat vägen för detta andra. Denna gång hade Amankua, fursten af Bantama, öfverbe-

fälet. Och liksom förut var det ej precis ämnadt mot engelsmännen direkt, utan mot några negerstammar på kusten, isynnerhet mot de hatade Fanterne. Men de listige politikerne i Kumase hade ock räknat ut det så här: ha vi bara väl tillintetgjort Fanterne och andre stammar, så blir det en lätt sak för oss att slå engelsmännen. Att tränga desse från kusten var ju de stolte Asante-höfdingarnes plan. Det var en lögn, då de föregåvo, att Plan ges uppförande hade förorsakat kriget; de kunde naturligtvis aldrig förlåta honom, att han hindrat dem att få de der 1,000 punden sterling, det skulle varit en riktig godbit och förträffligt upphjelp den tomma kassan. Slugt nog hade de förstått att till hälften befria fångarne. I Kumase fans ingen som tänkte på deras befrielse. Men de få vecor som fångarne tillbragte i Fomana skulle användas att i massvis köpa ihop allehanda förnödenheter från kusten. Och lyckades det dem ej att få 1,000 pund sterling, så kunde de ändå så tillvida lura guvernören, att han för tillfället ej höll så strängt på gränsafstängningen. Men på samma dag som öfverfallet egde rum i Fomasa, kastade man af sig masken helt och hållet i Kumase, och öfverallt ljöd ropet: "Krig! Mot kusten!" Och ett krig beslöts, som skulle ända först då när de besvärlige engelsmännen kastats i hafvet och hela kusten uteslutande vore under Asantes herravälde. Emellertid sitter Gud vid styret, och äfven hedningarne få erfara, att han regerar. Allt var under en lång tid väl uttänkt, men redan i början hade hären att kämpa med allehanda vedervärdigheter och ogynnsamma omständigheter. Fältherren Amankua tänkte mer på sin flaska än på sina fälttågsplaner, och förlorade derigenom icke så litet af sitt anseende bland sina soldater. Många flydde också från fanorne. En höfding som bru-

kade anföra 30 man, kunde nu knappt hålla qvar tre. Vidare var det brist på nödiga lifsmedel, och till allt detta kom att redan i de första veckorna utbröt koppor i hären och borttryckte ett stort antal soldater.

Ju bedröfligare det alltså såg ut för krigshären, desto ifrigare bemödade sig konungen i Kumase att söka bringa kriget i rätta spåret igen samt fortsätta det. Först och främst tillfrågades fetischerne hvad de hade att förutsäga (Jemf. 1 Kon. 22: 5 o. följ.). Bortåt femtio prester kommo tillsammans, hvar och en med en fetisch (gud) och spådde: "Hären kommer att nedlägga alla stammarne: Akem, Asee, Fante, Denkjara (namn på stammar). Akem skulle höra till Asante. Den hvite skulle omkomma i sitt fäste, om han blandade sig i striden, och Asante skulle intaga hans plats" o. s. v. Det der lät ju som man ville ha det helt och hållet! Derför var det också stort jubel på hofvet och bland de qvarblifne kvinnorna i Kumase; dock, på det att allt skulle gå rätt till, så måste äfven andra prester komma samman med andra fetischer för att fördrifva alla vedervärdiga andar. Detta skedde också. Små paket med guldstoff samt söndertrampad föda blandades samman och kastades i luften, gevär laddade med palmblad skötos i luften, och man lofvade fetischerne stora offer, särskildt ett tusen slafvar att slagtas, om de förlänade seger och beskärde rikt byte. Slutligen vardt ett lefvande får fastspetsadt på träpålar i jorden, och bland presterne som lofvade så mycket godt, utdelades i stor mängd guld, salt, brännvin och slafvar. Konungen själf lefde tre hela dagar i ett obeskrifligt glädjerus öfver de förträffliga ting som skulle komma. Och kvinnorna höllo nästan dagligen sin Momone — krigsdans. Hvitmålade och med svansar om halsen, med hvassa knifvar i hän-

derne, dansade de antingen ensamme eller i ring likt ursinnige på gatorne i staden. För att bereda omväxling lät konungen ytterligare här och der sätta i stocken en och annan misshaglig person — isynnerhet bland de store — ja, till och med afrätta dem. Så blef Afirifa, som förde de hvite fångarne tillbaka från Fomona och länge stått i högt anseende, plötsligt fasttagen och satt i fängsligt förvar samt slutligen landsförvisad. Han hade kort förut förklarat Karakari för Asantes gud, men nu fick han kännas vid hurudan gud det var. Rykten från och till inkommo från krigsskådeplatsen, och desse voro långt ifrån gynnsamma.

Detta bragte missmod i hoflifvet. Konungen låter då genom fetischpresterne förkunna lyckodagarne samt befaller fältherren att endast hålla slagtingar på dessa. Likaledes låter han nedslakta några slafvar till fetischer-nas ära. Så sänder också konungen till en vidtberömd muhammedansk spåman för att få veta hans utslag; denne låter säga: "Kriget kan icke utfalla till eder fördel så länge I hållen de hvite fångne i Kumase; ty de ropa ständigt till sin Gud. Låten dem gå och segren är viss." Detta åstadkommer ny oro. Folket börjar tro att de hvite äro orsaken till motgången. Så måste missionärerne upphöra med sina offentliga straffpredikningar. Under tiden arbetade de så mycket mera på sina planteringar för att icke komma att lida brist.

I det svåraste läge befunno sig dock Plange och Dawson, de båda sändebuden. I det stora hela hade Plange litet reda på sin beklagliga ställning; så mycket visste han dock att Asanterne icke voro att sätta tro till. Öfverallt fick han gälla för den som förorsakat kriget, och måste ock därför uppfattas och behandlas som sådan. Dawson

var oftare inkallad till konungen, men hans bön att bli tillbakasänd, eftersom han blott var de hvites representant, bemöttes med hänskratt. Så måste han då lugnt finna sig i sin lott. Falska anklagare, som uppträdde mot honom, sökte förvärra hans ställning.

Då och då kommo enskilde fångar till Kumase, bland dem äfven kristne från församlingar, der våra missionärer förut verkat. Så samlades så småningom i Kumase en liten kristen församling, hvilken, såsom muhammedanerne sade, ständigt ropade till sin Gud, jordens och himlens konung, och han tog dem också i underbart beskydd. Missionärerne stodo också ännu alltjemt i sådant anseende hos konungen, att han småningom gaf efter för deras böner samt befriade de fångne från både deras bojor och stocken.

Den 20 Mars 1873, just som man begifvit sig till hvila på missionsgården, knackade det väldigt på dörren. Onjamedusei, en af konungens palatsministrar, står då utanför dörren med facklor och ropar af alla krafter: "Fort, fort, konungen kallar eder!" Ramseyer och Kühne skyn da att laga sig i ordning. Herr Bonnat är på sin plantering; herr Plange vill äfven gå med, men till sin förskräckelse får han höra, att man ville ej ha honom med. Under stor uppståndelse och fruktan genomströfva de nu de stilla och dystra gatorne. På första palatsgården väntar dem herr Dawson, då han likaledes blifvit ditkallad och måst ta med sig penna och bläck. Nu bar det af genom de öfrige sex gårdarne till guldporten. Bakom denne sitter konungen med några rådsherrar; sju vapendragare krypa på jorden vid hans venstra sida. En nästan naken varelse med händerne i block och ett tåg om halsen reser sig. Det är en krigsfånge och skall nu för hofvet berätta

hvad han vet om kriget. Han berättar både ett och annat om kriget, hvilka rykten som voro i omlopp bland fångarne, huru somlige af dem skulle dödas och andre sändas till annan ort, huru guvernören uppådat alla kuststammerne mot de anryckande Asanterne samt huru desse hade vunnit en lycklig slagtning mot Fanterne, i hvilken han sjelf blifvit fångad o. s. v. Derpå befalde konungen herr Dawson att skrifva till guvernören sålunda: "han (konungen) hade fått höra att guvernören ämnade möta hären med sina trupper; ville därför säga honom, att kriget alls icke gälde honom, utan Fanterne. Öfverlemnandet af Elmina hade visserligen mycket förtörnat Asantes mäktige; önskade nu guvernören att konungen återkallade sin här, så skulle han återlemna Elmina, i annat fall ville konungen sjelf ställa sig i spetsen för sin här." — Denna trotsiga skrifvelse måste äfven Ramseyer och Kühne underteckna, så att guvernören skulle kunna se att de ännu befunno sig i Kumase. Inom några dagar blef budskapet af några af Dawsons tjenare befordradt till kusten.

Den 12 April blef en tillfångatagen höfding i Amanaman af Wasa tillika med 180 af sitt folk införde i staden. Så många som nu voro i staden rusade till Mpremosseplatsen och mottog under afskyvärdt hån och skrik de olycklige fångarne. Nästan nakne, med ena handen i blocket, som hvilar på hufvudet, samt tio och tio bundna samman med tåg om halsarne, drogo männen in; derpå följde qvinnor med dibarn på ryggen samt ledande de större barnen vid handen. Slutligen kommer Amanaman, bunden med en kedja om halsen. Med ett fruktansvärdt vrål vardt han mottagen.

Detta var då ändå en tröstens dag för de redan många ingångne jobsposterne. Konungen höll ett glädjetåg

till Bantama, der de förste fjorton offren nedslagtades. Tre veckor senare följde ett nytt offrande och bland de offrade furst Amanaman sjelf. Huru länge skulle väl Karakari så der få mörda!

Jobsposterne blefvo allt mer talrika. Så hette det t. ex.: en slagtning har inträffat hvarvid kanonerne härjät förfärligt bland Asanternes leder. Fursten af Bantama är sårad o. s. v., o. s. v. Konungen lät dock icke förstå något; de senast införde fångarne få dansa för honom, han förnöjer sig med musik samt dricker flitigt brännvin — väl för att försätta sig i godt lynne. Ingen törs heller mera tala om krig i Kumase, d. v. s. om Asante-härens nederlag; en sådan står i fara att blifva oskadliggjord.

Den 12 Maj är det åter en Ada-fest. Konungen håller sin rundprocession. Fångarne måste paradera inför honom. Han dansar ock inför dem, ständigt svängande ett gyllene svärd. Hans följeslagare, hela skarprättarekåren, omsvärmar honom med vildt skri, och gör med sina knifvar halsafskärandets tecken. Med rysliga åtbörder fattar den nästan vild vordne konungen sitt svärd och sätter det än på Ramseyers, än på Planges bröst och sjunger en galgsång, hvilken slutar med denna strof: "Kommer de hvite, så skall jag afhugga deras hufvud." Allt vildare blir hans dans, allt hemskare vrålar han, och hans skarprättarekår bär sig ännu vansinnigare åt. Några gripa Dawson i armar och ben och draga sina dolkar för att vara beredde på konungens vink att stöta dem i kinderne på de olycklige. "Hell, hell, de hvites dödare!" skria de ursinnige. Hvilka hemska ögonblick! — Slutligen drager sig konungen tillbaka med sin kår. De uppskakade fångarne stanna qvar på platsen för att få veta af Bosommuru hvad detta konungens beteende kunde betyda.

Han lofvade att fråga efter orsaken. Redan samma afton kom ursäkt från konungen genom Bosommuru. De skulle icke taga till hjertat hvad som förefallit; det var icke så illa menadt; konungen måste gå tillväga så för folkets skull. O huru var icke denna Asante gud beroende af sitt folk! Huru skulle han väl kunna skydda "sina hvite" från deras raseri? Ett enda ord eller en missförstådd vink från hans sida var nog för att ställa hans blodtörstige skarprättare i verksamhet. Men Herren var deras skydd. Utan hans vilja skulle icke ens ett hår krökas på deras hufvud.

XXXII. Allehanda omvexling.

Snart nog syntes det konungen att han fått för många lata ätare. Palm med hustru, hvilka Ramseyer friköpt, Dawson och Plange med sina följeslagare och vidare en mängd fanter hvilka förut drifvit handel i Kumase, men nu för krigets skull höllos fängslade. Dertill våra vänner missionärerne samt Bonnat med deras behöfliga tjänstepersonal. Alla måste konungen underhålla. Då på en gång kom han på den sköna tanken, att främlingarne skulle bygga honom en ny stad och dernäst ett europeiskt hus, liksom fordom Israels barn i Egypten. Den 26 Maj 1873 draga Dawson, Plange, Bonnat och Ramseyer tillika med många fante-negrer, under ledning af Bosommuru, ut till arbetet. Till och med konungen var ute på sin bärstol. På en på buskar och rörgräs tom plats stannar han och säger: "Här behagar det mig, här vill jag att I byggen mig en skön bygnad, ett europeiskt hus, till minne af eder, när I en gång lemnen mig. I fyra, nämligen Dawson,

Plange, Bonnat och Ramseyer, sätten desse till att arbeta" (nämligen fante-negrerne). Så skred man då till verket med konungsbyggnaden. Tvänne prinsar voro dagligen på bygnadsplatsen och hade noga reda på om någon syntes vara intresserad i arbetet. Tegel torkades i solen, trävirke framskaffades, söndersågades samt tillreddes, och Ramseyer framlade planen för det blifvande palatset. Det skulle blifva två våningar högt, hvardera innehållande tre rum samt framtill en skön veranda. Hela byggnaden skulle blifva 53 fot lång. Men konungen ville ha gallerier rundt omkring. Den 13 Juni invigdes platsen på ett högtidligt sätt af konungen. Ett får slagades och blodet stänktes på marken der huset skulle stå. Följande invigningspråk uttalades: "De gamle utförde sitt verk. Karakari sitter på tronen och önskar också bygga. Höfdingarne äro dragne till kusten, men de fångne fanterne arbeta med byggandet. O, fetisch, för hit alla mot oss fiendtliga negerstammar såsom fångar." Men också de hvite byggmästarne ville hafva sin ceremoni. Med konungens tillåtelse lades tre dagar derefter grundstenen. Gerna skulle de vilja ha der nedlagt några skriftliga dokumenter för kommande tider, men negerernas vidskepelse höllo det för trolleri, och tilläto dem endast nedlägga något guldsand. Hr Dawson bad dervid, och inneslöt särskildt konungen att Gud måtte öppna hans ögon för den äkta visheten.

Under tiden gjorde byggnaden långsamma framsteg. Arbetare funnos nog, men få som dugde till något. Endast två af negrerne kunde föra en såg. Så måste då det hufvudsakliga arbetet utföras af de fyra uppsyningsmännen sjelfve. Så inträffade ock nu regntiden, då det var svårt att få något tegel beredt. Konungen knotade ständigt, att arbetet gick så sakta. Så lät han ock negrerne

lida nöd på det nödvändigaste. Då sade sig Dawson ej längre vilja arbeta, om negrerne ej finge hvad de behöfde. Till tack därför nedsvärtade de honom hos konungen, så att denne rakt inte mera ville komma till bygnadsplatsen. Herr Bonnat hade lofvat göra ett litet sommarhus. Snart var det färdigt. Tolf pålar nedslagna i jorden med tak på var resultatet af hans verk. Och konungen fröjdade sig deråt som ett litet barn. Den sjuke Kühne, som stundom lät bära sig omkring, ville äfven göra något åt konungen. Han hade planterat några Mango-träd omkring det lilla nya huset. Emellertid tyckte konungen att de kommo upp ur jorden allt för långsamt. Han menade att de skulle bli färdiga lika snart som huset.

Den 8 Augusti var första våningen på det nya huset färdig. Nu skulle bjelkarne läggas. Men det tog lång tid innan två man hade hunnit tillreda dessa. Derpå råkade allt i stillestånd. Konungen vardt vresig deröfver. men äfven andra saker gjorde honom missmodig. Liksom fordom Balak (4 Mos. 22), sände han till de muhammedanska presterne i Serem med anhängan att de skulle förbanna hans fiender. Nu hörde Serem till de områden, som måste betala skatt till Asante. Men Asantes motigheter på kusten gäfvo desse mod att söka afskaffa sig Asantes ok. De skickade tillbaka hans sändebud med blodiga hufvuden. Men för att göra lånet ännu värre, sände de sina budbärare efter dem igen, föregifvande sig vara af godt sinnelag mot konungen i Asante. De bedårade, återvändande sändebuden lurades upp på en fri plats, der åtskilliga krutfat voro uppstälde. Desse spränges nu tillika med de olycklige i luften. De få som undsluppo med mindre skador, flydde till konungen för att berätta Seremiternes affall. Äfven från andra håll kom-

mo dylika underrättelser om upproriska stammar. Der-till ledsamma underrättelser från kriget. På sjelfva hof-vet inträffade nu en oangenäm händelse.

Mana Kuma, konungens yngre broder, blef sjuk. Kwantabisa, hufvudskarprättaren, vardt nu kallad till pa-latset. Knappast anländer denne förrän en tjenare inträ-der med ett hemligt budskap till konungen. Denne stic-ker sitt finger i den röda jorden och bestryker dermed sin panna. Det är tecknet till att Mana är död. Allmän för-virring. Alla sökte skydd för sina lif. Ett uppträde likt de förut skildrade följde. På samma dag föllo omkring 150 för konungens laglige mördare. Tjugo döda lågo midt framför det kungliga slottet. Sju lågo i en hög på ett annat ställe o. s. v. Mördandet fortgick åtta dagar. Konungen lät säga sina byggmästare att vara utan fruk-tan. Hans broder var död, och människoslagtrandet var ej så uppbyggligt, men en öflig sed vid ett dylikt tillfälle. I regeln satt konungen på en bänk, på öppna gatan, dit de infångade offren släpades. En mängd af människor hade samlats omkring honom, hvilka med förnöjelse och gräsliga tjut åsågo mördandet. Här och der greps, utan undantag, ansedde, rike invånare samt gjordes till offer. Familjen fick vanligtvis då följa samma väg. Alla hvit-målades, fingo sitta utan något att äta och dricka tre da-gar på den kungliga likkistan, hvarefter de stryptes på grafven vid den kungliga begrafningen. Till allmän fasa skulle konungen denna gång äfven med egen hand ha ta-git lifvet af medlemmar af sin egen familj. Dagligen an-lände nya offer från de närgränsande byarne, mennisko-hufvuden i stora lerkärl, hvilka konungen med stor förnö-jelse emottog. I Apetisini lågo bälarna af på detta sätt nedslagtade människor i stora högar. Och efter fyrtio

dagar skulle det mordiska arbetet börja på nytt, och derpå först den egentliga dödskostymen.

Nu såg det åter rätt mörkt ut för våra fångne väner. Det gick med dem som med deras lidandeskamrater, de fasthållne fante-negrerne, de hade intet att lefva af. Deras förråd voro slut, och nya voro ej att vänta. Det sedvanliga bordet i Asante — "snäck"-soppa samt "fufu" — fick åter komma i bruk. Ramseyer och Bonnat försökte att tillverka socker af sockerrör. Dock kunde de endast åstadkomma "molasses". Emellertid fingo de arbeta fortfarande på det kungliga huset. Vid ett tillfälle då konungen tog sig för att vara uppsyningsman, kallade han Ramseyer "lathund". Han önskade få bygnaden färdig redan innan hans höfdingar kommo tillbaka för att komma dem att blygas. När de drogo ut svuro de att föra med sig tillbaka guvernörens slott tillika med grundmurarne till Kumase, och nu ville han visa dem att han med guvernörens män hemma i all sköns fred bygt ett slott. Den 25 September kunde efter stora ansträngningar det främre galleriet uppföras. Allt efter som konungen såg dörr- och fönsterposterna höja sig, fröjdade han sig barnsligt. Verkmästarne gaf han en oxe, och fanterne, som en lång stund måste dansa för honom, några mynt. Nu gick det med fart med byggandet af den öfre våningen. Arbetarne tillika med konungen gladdes åt bygnadens vackra fortgång — dock ett streck i räkningen skulle göras dem.

XXXIII. Dåliga förebud.

Från Adu Bofo, som kommenderade härens ena flygel, kom underrättelsen att han genom list fångat en hel

stam, d. v. s. han hade först visat sig vänligt stämd mot dem samt derpå förrädiskt tagit dem till fånga. På samma gång bad han eftertryckligt om pengar och förstärkning. Derbredvid kom en särskild anhållan från hären att konungen måtte återkalla den samma. Detta uppväckte hans vrede: "I hafven velat krig, och nu han I fått krig. I lofvade att icke återvända med mindre I fören med eder Kap-kustens murar, och nu skulle jag hemkalla eder? Låten eder föras till seger af edra höfdingar." Och larmklockan tonade genom staden, förkunnande att hvarje krigare vid dödsstraff måste skynda till lägret.

Ett annat rykte ville veta, att hären blifvit öfverfallen samt att fyra höfdingar förlorats. Likaledes skulle skaror af europeiska soldater ha landstigit. (Engelsmännen hade införskrifvit ett par kompanier soldater från Indien, då desse kunde bättre uthärda klimatet än de engelske soldaterna.) Ett krigsråd hölls. En fetischprest afsändes till en muhammedansk trollkarl för att få för 100 "peredwaner" (3,500 dollars) medicin till fiendens tillintetgörande. Drabanter utsändes åt alla håll för att återkalla hären öfver floden Pra, så att icke öfvergången skulle tillstängas för dem.

Under tiden regnade det så fruktansvärdt flere dagar i Kumase, att alla började ängsligt fråga hvad det hade att betyda. Den 26 Oktober var det åter vackert väder. Ramseyer begaf sig att fullborda sin bygnad. Emellertid hade det ihålliga regnet uppmjukat det bristfälliga teglet, och den fruktansvärda stormen hade intryckt väggarne — det hela låg som en grushög framför honom. Snart är äfven konungen på platsen, men blir märkvärdigt nog ej uppbragt, utan håller med Ramseyer, att under den kommande torra årstiden skulle ett bättre hus än det förra

kunna uppföras. På palatsgården hade samma storm nedrifvit inalles 6 hus. Emellertid hade dock ej konungen tagit alltsammans så kallt som han visade Ramseyer. Han lät en fetischprestinna komma för att säga honom hvad all denna olycka hade att betyda. Hon sade: "Det är främlingarne. Låt de hvite och Fanterne gå, så skall dig allt lyckas; annars skall ännu mera olycka träffa dig." Så blefvo de då lagde i jern och måste plikta för att de ej bättre förstått konungens sinne. (1 Kon. 22: 26).

Den 27 Oktober hölls krigsråd i Amangchia. Höfdingarne sökte tvinga konungen att hemkalla hären. Konungen förklarade att om de vore villige att ersätta krigsomkostnaderne, 6,000 "peredwaner" (216,000 dollars), så vore han hågad för att göra det. De gingo in derpå. Konungen lofvade då att återkalla krigshären. Men till konungen af Akuamu, en af Asantes bundsförvandter, som anhållit om de hvites frigifvande, sändes detta bud: "De måste först bygga, och inom två månader kan intet tal blifva om deras afsändande." Konungen tröstade sig enfaldigt så här: Aldrig ännu har vatten flutit upp på berget, och likaså skola aldrig mera några briter våga sig till Asante. Och för att han skulle blifva viss härom, lät han sina musikanter spela hvarje natt, hvarvid alltid en eller flere sändes ned till de dödes verld så att han städse måtte stå i beröring med sina förfäder.

Återigen anlände budbärare från bundsförvandten i Akuamu. De läto Karakari förstå, att tiderna förändrat sig; briterne både kunde och skulle komma; de samlade många soldater samt rustade starkt till krig. Nu vore det hög tid att frigifva de hvite o. s. v. Herr Dawson blef samma natt kallad till palatset. Han tillfrågades om den bestämda lösesumman; och huruvida han visste om dessa

pengar (1,000 pund sterling) ännu kunde utbetalas. Men då började konungens moder ett gripande tal: "Jag är nu gammal. Har satt min son på Asantes tron." Hon höll honom det orätta i att ha kvarhållit fångarne samt att börjat krig. Hon rådde dem att skicka tillbaka de hvite och gudarne skulle åter vara med Asante som förut, o. s. v. Det var ett allvarligt och sant varningsord, men höfdingarne uppsköto att afgöra saken.

Natten till den 21 November skänkte Herren Ramseyers en son, till Asanternes stora förtrytelse. När under krig en son födes åt fångar på Asantes jord, så anses detta som ett förskräckligt förebud. Derför bekymrade sig ingen angående den unge verldsmedborgaren mer än de som bodde på missionsstationen. Men denna natt var äfven en annan ovälkommen gäst anländ till Kumase — en budbärare från guvernören med en rätt barsk skrifvelse. Den innehöll att guvernören hade fått i uppdrag att tukta Asante, om det icke voro beredt att genast sluta fred; dock innan underhandlingar kunde inledas måste först följande tre villkor uppfyllas:

1. Asante-hären måste aflägsna sig från det engelska skyddsområdet.
2. Alla oskyldiga fångar måste tillbakasändas.
3. Fångarne måste ha full skadeersättning för alla lidna förluster.

Det var bra hvasst, men man mottog det med lugn. Inom några dagar utfärdades svar på äkta Asante-metod: "Innan guvernörens skrifvelse anländt, hade hären återkallats. Med de hvite hade Asante ingen sak. Så snart lösesumman, 1,000 pund sterling, utbetalades skulle de frigifvas."

Nya budbärare anlände och omtalade att en stor

slagtning utkämpats vid Fesuwae. Konungen föranstaltade en glädjefest. Alla måste jubla, fastän jublet är ganska dämpadt. Öfverallt utbasunas: "Furstén af Denkjera, den värste fienden, är fallen, dertill sju officerare af Fante hären samt en hvit. Fanterne ha le dels mördat Amaukua, dels kastat honom i hafvet. Men af förtrytelse öfver en enda affällning har den segerrike fältherren återvändt för att tukta honom. Alla skreko hurra; dock, intresset var ringa, gatorna voro denna dag, trots det stora glädjebudskapet, jemförelsevis tomma.

XXXIV. Krigets elände.

Helt annorlunda förhöll det sig i verkligheten med slagtningen vid Fesuwae. Amaukua hade framträngt ända till Kap-kusten. Drog derpå till Elmina, der han hoppades finna bundsförvandter. En del af staden slöt sig till honom, en annan del slöt sig till engelsmännen; desse besköto från krigsskeppen den fientliga stadsdelen. Slutligen gick staden upp i lågor. Nu kunde icke Asante-hären stanna längre; den kom nu i klämma. Hundratals dogo af hunger. Af rent medlidande lät då guvernören råda Amaukua att laga sig derifrån, blott icke öfver Abakrampa, ty i så fall skulle han möta sin bane. Dock, den stolte fältherren visade genast tänderne, men blef vid Fesuwae fruktansvärdt slagen i hufvudet; väl lyckades det honom att rädda hufvudstyrkan af sin här öfver floden Pra, dock, tusenden blefvo nedhuggne eller tagne till fånga. Sjelf undkom han med knapp nöd fångenskap samt förlorade både pengar, skärm och allt.

Dagligen infunno sig nu i Kumase bortdrifna eller från hären rymde krigare. Och huru än konungen väsnades och skymfades samt hotade med döden, så vände dock ingen åter. De sade:

“Endast om konungen går i spetsen vilja vi följa. De hvite skjuta med kulor, af hvilka hvar och en träffar fem Asante-krigare.”

De hade fått lukta krut. Hären kom i storm tillbaka. Intet uppehåll mera. På det att det dock icke skulle se allt för jämmerligt ut, och för att ett triumftåg skulle kunna hållas, skickade konungen genast till Amankua en skärm samt tjugo män med ett parti gamla förvarade kindben af fiender; ty nya hade man denna gång inga att uppvisa. Dock finge icke dessa segertecken fattas på krigshärens triumftåg.

Den 15 December 1873 egde nu detta triumftåg af en slagen och i upplösning stadd här rum. Mycket riktigt buros dessa gamla kindben som trotéer. Äfven åtskilliga fångar hade man sammandrifvit, barn, qvinnor och gubbar — inalles omkring åttio personer; deremot befunno sig tusenden af hären samtidigt i fångenskap hos Fanterne och engelsmännen. Dock kommo nu med dem tjugo Fanter, bundna med en kedja. Dessa skulle förhärliga de fallnes dödskestym. Derpå följde den öfliga sorgtiden, tre dagar för de i kriget fallne. Men glädjen var bannlyst från denna fest. Allting rödmålades. Konungen sjelf var en flitig, men tyst åskådare. Man önskade ej ha de hvite ut för att bevitna Kumases vanära. Så slagades nu de stackars fångarne, som medföljt, till de fallnes ära. Konungens moder hade varit nära förtviflan, slagit hufvudet med händerne samt klagat högljudt ute på gatan. 280 höfdingar (officerare) hade förlorats. Sabeng, husmini-

stern, var bland de döde. Hären hade levererat 16 träffningar; de störste förlusterne hade den dock ådragit sig genom flykt, då de blifvit öfverfallne af sina förföljare.

Så kom åter julen, men denna gång sorglig, ty våra vänner, fångarne, hade medlidande med det blinda folket som sjelft störtat sig i elände. På missionsgården hade man nu dopförrättning, då Ramseyers lille son döptes och fick namnet Immanuel. Så tänkte också konungen på dem, gaf dem i julklapp en ox. Just som man hade slutat måltiden blef herr Dawson kallad till palatset. Han skulle då skrifva till guvernören, men rätt snällt, så att han måtte blifva fredsvänlig. Han skulle föreställa guvernören huru orätt det hade varit att angripa en på återtåg stadd krigshär, att Asante var för fred och vänskap o. s. v. Slutligen sökte man således slå an en annan ton. — Den 1 Januari 1874 var kostymdagen för de i kriget fallne; denna var mycket lik de förre af samma sort. Den ena gräsligheten aflöste den andra; den ena skräckscenen hemskare än den andra. På alla gator lågo hufvudlösa kroppar. Först gjordes offren mållösa medels knifstyng genom kinderna. En man, på detta sätt bestämd till offer, släpades framför sin hufvudlösa hustru. Hånande tillropade man honom: "Se der är din hustru. Hon har gått att bereda måltiden. Gå nu du och ät" — och så ramlade hans hufvud. Hvilket mörker och blindhet! Missionärerne hade ock måst uppgifva sina predikningar, på grund af sinnenas upphetsning; de kunde blott ihågkomma detta arma folk i sina böner. Men Herren hör bönen!

Konungen fordrade nu af sina höge herrar att desse skulle ersätta fälttågsutgifterne; då blef det oro nog. 40 till 60 Peredweaner (1,400 till 2,100 dollars) måste en betala; deröfver blefvo de nästan utom sig — de sprungo

från den ene till den andre för att söka få det minskadt, men allt förgäfvdes. Nu sökte de preja ut dessa summor från sina underhafvande; desse måste skaffa pengarne, hvar de ock skulle få tag i dem. Slafvar, barn, ja, deras egna hustrur såldes för att blott få pengar. Man kunde få se män köpslå om barn och deras mödrar, under det tårarne stodo dem i ögonen. Men det hjälpte ej. Olyckliga hednaverld!

Byggnadsföretaget hade ock förlorat sin betydelse. Konungen hade ej mera intresse därför; då huset vardt nära nog färdigt, tog materialierna slut. För öfrigt var den ej heller mera af behovvet påkallad.

XXXV. Missionär Kühnes befrielse.

Ännu en gång (den 7 Januari 1874) var det en stor uppståndelse i Kumase. Ett budskap lydde så här: den engelska armén står vid Pra, Asante-rikets gränsflod. Konungen sammankallar alla sina stridbare män, ja, det säges, att han skall sjelf gå med hären. Men hvad skall då hända med våra fångar? "Lägg dem i bojor," säger en. "Döda dem," säger en annan — dock, Gud råder!

Den nästa natten sofvo endast få af Kumases invånare; de sysselsatte sig med krigslekar och dans, hvilket ock fortsattes följande dag. Mycket tidigt kom en budbärare för att försäkra sig om att alla fångarne voro der. För desse blir det återbegynta talet om att "läggas i jern" odrägligt; de frågade Bosommuru hvad det der skulle betyda. Denne stod förvånad och säger sig vilja gå och fråga konungen. Klockan nio kallades de till palatset; der hölls högrådsförsamling, och ett bref från den engel-

ske befälhafvaren, general Sir Garnet Wolseley, låg framför dem, hvilket fångarne uppfordrades att läsa; de taga plats bredvid den slagne Amankua Tia och läsa. Men hvilket bref! Men då är Asanternes stolta mod förbi; de hörde lugnt på, huru den engelske fältherren uppräknade alla deras orättfärdiga handlingar samt erinrade dem om deras förskräckliga nederlag, huru femtio hvite slagit hela Asante-hären på flykten, huru nu från alla riktningar trupper ryckte mot Kumase för att krossa hela Asante-riket. Ännu kunde dock fred afslutas, om 1) konungen frigåfve alla fångarne genast; 2) erlade i krigsomkostnader 50,000 uns guld samt 3) för vidare borgen på godt uppförande stälde gisslan till engelsmännens förfogande. Ett andra bref behöfde ej läsas; fångarne fingo gå. Men när de kommo tillbaka till missionsgården funno de gamla erfarenheter upprepade. Exekutionsbetjenter hade under tiden lagt alla tjenarne i bojor. Fru Ramseyer afvaktade med bäfvan missionärernes återkomst, och hade under tiden sökt sammanskrapa det nödvändigaste för de små för den närmast liggande oroliga tiden. Ännu talades om det nyss upplefda, då ånyo en vapendragare kommer med befallningen: "Ohene se bra!" d. ä.: "Konungen ropar eder!" Åter igen bär det sålunda af till palatset, der de fingo tillbringa en föga angenäm aftontimma i väntan. Slutligen gafs audiens. Konungen började: "Dawson, skrif till generalen, min gode vän, att jag antager fredsbudnen. Mot hvite kämpar jag ingalunda. Han behöfver bara skicka befullmäktigade, och så snart fred blifvit sluten äro fångarne frie."

Men något annat hade ju generalen skrifvit; derför vågade Dawson och missionärerne erinra konungen, att om han ville hålla engelsmännen på afstånd, så skulle han

General Wolseley.

åtminstone bevisa sin fredslust genom att han t. ex. genast frigåfve den sjuke Kühne. Genast vände sig konungen till denne och sade: "Gå, gå! Jag sänder dig till 'Amrado' (guvernören), men redan denna natt måste du lemna Kumase." (2 Mos. 12: 30). Och dessutom anhöllo missionärerna om att tjänstepersonalen genast befriades från sina bojor.

Hvilket jubel då de med denna underrättelse nådde missionsgården. En liten stund derefter kom en höfding med konungens afskedsskänk till missionär K., en mycket konstrik, dyrbar dräkt (hvilken blott medlemmar af den kungliga familjen brukade bära) samt tillika 36 dollars i guldsand. Klockan 9 måste han infinna sig hos konungen för att taga afsked och det i den nya dräkten. Konungen satt midt ibland sina förtrogna samt smekte en på hans knä liggande katt, medan 6 till 7 andra dylika förnöjsamt utgjorde en del af sällskapet samt mottogo smekningar af rådsherrarne. Kühne tackade för den sköna skänken.

"Tycker du verkligen att den är skön?" frågade konungen.

Missionären svarade:

"Blott Asante-konungar kunna gifva en sådan vac-
ker gåfva."

"Oburoni Tenteng (länge hvite), gå nu du till Amrado och säg honom att jag är hans gode vän. Med de hvite kämpade aldrig mina förfäder, men de svarte tillhöra alla mig; jag är deras man."

"Detta allt vill jag säga honom."

"Men du måste tala ljuft; du får icke glömma det då du kommer till de hvite."

"Guds budbärare ljuga icke. Jag skall visa honom

denna klädnad samt säga honom huru god du har varit mot mig.”

“Det är bra.”

“Jag skall ock bedja Gud att han må ge dig mycken vishet och goda råd.”

“Jag tackar dig. Gå nu.”

Och konungen gjorde en bugning. Så tog då missionär K. farväl, och hans fyra bärare, som konungen sände med honom, buro honom i en hängmatta, ledsagade af några fackelbärare genom staden in i den tjocka urskogen. Så var då efter en nära femårig fångenskap den ene af missionärerne på väg till frihet. Och när den till nästan ett skelett sammanfallne missionären i sin hängmatta uppstämmer den 124:de psalmen, så instämma vi gladda med.

Upptäcktsfararen Stanley, som var med den engelska hären, skrifver:

“Den 14 Januari (1874). I går bragtes hela lägret i rörelse på grund af ankomsten af en blek fånge, en af tvinsot förtärd stackars man. Det var missionär Kühne, som inträffade hos oss i Asiaman.”

XXXVI. Sista ansträngningar.

Samtidigt med missionär K. hade också en kunglig prins, Owusu Kokoo, afrest, men i helt annan riktning; de kvarblifne fångarne gingo derpå energiskt till verket med sin påbörjade bygnad. Ännu tio dagar ungefär, och de hoppades kunna fullända densamma. På aftonen vardt det åter oro. Hvart man vände blicken rustades det till kamp. Männen tillverkade jern- och blykulor och qvin-

norna torkade mais samt packade proviant. "Konungen skulle aldrig bedja om nåd, ej heller uppgifva Asante." Det visste man allmänt. Men märkvärdigt var det, och isynnerhet för Kumase-folket ett dåligt förebud, att det stora heliga trädet på Kumase störtade samman; det kostade återigen några menniskolif, emedan blod måste flyta såsom offer. Till och med en fånge af Fantenegrerne, som just nu stod i begrepp att bli satt fri, blef vid detta tillfälle nedstucken. Öfverhufvud var det nu uppenbart, att missionär K:s frigifvande samt Owusus Kokoos sändande intet annat var än en list, för att om möjligt uppehålla den engelske generalen något. Men denne hade genomskådat planen; och gick således ej in på den. Asante sändebudet lät han icke ens komma in till sig, utan sände honom tillbaka, ohörd, med en ny skrifvelse.

I Kumase rådde ej liten bestörtning när den kunglige prinsen återvände med detta budskap. Just på hans afsändande hade man hoppats stora ting. Han hade nämligen af muhammedanske läkare eller trollkarlar erhållit ett slags medicin, medels hvilket han skulle med att blott trycka generalens hand bringa honom om lifvet. Och nu hade han icke ens fått trycka hans hand. Gäckad förhoppning. Nu måste fångarne läsa den nya skrifvelsen. Denna gång var dock vid läsningen deraf ingen närvarande, utom rådsherrarne samt de högst uppsatte. Brefvet lydde: "Generalen har mottagit missionären samt konungens bref och gläder sig öfver konungens vänliga sinnesstämning. Dock kunde han ej tänka på fredsslut, förrän han lösgafve alla både de hvite och svarte fångarne" o. s. v. I största lugn mottogos de första orden. Snart nog frågade dock konungen Dawson och prinsen på det eftertryckligaste, om ej generalen hade sändt med frikō-

pesumman. Nu var tyvärr derom intet spår i nyss anförda bref. Men detta försatte de höge herrarne en lång stund i det hetaste tumult. Fursten af Mampong utnämndes till härförare, och man beslöt sig för att visa engelsmännen, huruvida de skulle komma till Kumase eller icke. Allesamman höfdingarne svuro att de ville gå i fält mot de hvite. "De hvite binda kanoner vid träd," sade de, "men vi vilja möta dem med elden af våra små gevär och stå till sista man."

Men innan den sista förtviflade kampen skulle börja, måste dock andra rådgifvare höras. Det var Asumankua amulettmän (trollkarlar och spåmän), hvilka först måste aflägga sin mening, eller bättre, förkunna gudarnes råd. Detta gjorde de ock på följande sätt: Ett rep bands fast vid ett stort träblock, och dervid utropades namnen på de svarte och de hvite fångarne. Men nu brast oförmödat nog repet, och besvärjaren ramlade kullerbytta; det gaf åtskilligt att tänka på. Men snart var man ense om att detta betydde, att fångarne icke skulle qvarhållas, utan genast frigifvas. Men så kom i detsamma ett budskap från gränsvaktaren Obeng som lydde: "Är krutet slut i Kumase, så har jag ännu något qvar." Detta uppmuntrade de stolte, och de skriade: "Till strids, till strids, och fäktas skall till sista man!"

Dawson sökte medla med Bosommuru, men äfven denne annars fredligt sinnade man afsnäser honom barskt och säger: "Det är för sent! Guvernören talar om fred, och dock rycker han allt närmare med sin här, ja, till och med berget Monse ämnar han bestiga, som ännu ingen främling vågat." Nya budbärare förkunnade: Fienden rycker mot staden från en annan sida, och invånarne i Kokofu, konungafamiljens stamort, hafva flytt, emedan

“något förskräckligt” nalkades staden. Men dagligen kommo personer till missionsgården som läto undfalla sig: “Asante ger aldrig vika, ej heller släppas fångarne; hellre kämpa och med dem dö.” Hvad måste icke fångarne dervid ha känt! Men de tänkte mindre på faran som förestod dem än på det förderf som hotade Kumase och hela Asante. Gerna ville de göra hvad som stod i deras förmåga att afvärja denna fara. Genom herr Dawson sökte de inverka på konungens mest framstående rådgifvare; dock, det hade sig svårt att få någon af desse att lyssna. Då hotade Dawson dem med att han icke mer ville äta, om de icke ville höra honom; detta hade verkan. Boakjel, konungens moders man, gaf honom och fångarne audiens; desse visade dem med värtaliga ord på det förestående förfärliga blodsutgjutandet i de kommande bataljerne. Ännu vore det dock tid att rädda Asante. Guvernören fordrade ju blott att alla fångarne frigåfvos. Ginge de bara in härpå, så skulle ju också generalen draga sig tillbaka. Nu lofvade Boakje att framlägga denna sak inför konungen samt antydde ock att de hvite måhända redan samma afton skulle få afresa. Men det var kanske ej mycket att sätta tro till. I alla fall var det skön musik i deras öron.

XXXVII. De öfrige fångarnes befrielse.

Ännu samma dag, den 21 Januari 1874, kort efter samtalet med Boakje blefvo Dawson, Ramseyer och Bonnat uppkallade till palatset. Konungen satt på fjerde gården, mellan femton höfdingar, vid sidan af sin moder, som såg mycket dystert ut. Dawson upprepade hvad som för-

handlades med Boakje; då utbröt konungen vresigt: "Ja, men hvar äro då de 1,000 pund sterling, som utlofvades såsom lösesumma?" På detta var nu ingen precis beredd att svara. Ramseyer sade: "Nu rör sig frågan uteslutande om att sluta fred. Penningeangelägenheter kunna sedan lätt ordnas. Blifva vi frigifne, så skola vi nog aflägga ett godt ord inför guvernören." Derpå följde en pinsam tystnad.

Slutligen vände sig konungen till sina rådsherrar samt till sin mor och efter ett halfhögt samtal med dem utropade han: "Hvem vill gå? Hvem skall jag skicka till guvernören?" — Hvad betydde denna fråga? Var den ett uttryck af hans morska knipslughet, eller var den ärligt menad? Ingen svarade; då höjde han åter sin stämma: "Du, Ramseyer, gå!"

"Och lemna min hustru och mina barn här?" frågade denne.

Svaret blef:

"Ja, gå du, men kom tillbaka."

"Dermed är intet hjälpt. Guvernören vill hafva alla fångarne. Jag går icke," svarade Ramseyer, lugnt men bestämdt. Och Dawson sade sig blifva kvar enligt generalens önskan, och så hade då konungen i honom en pant; då trädde Bonnat fram och förklarade sig villig att komma tillbaka om konungen hyste misstankar. Stelt blickade konungen framför sig. Plötsligt höjde han hufvudet och sade: "Gån, gån och sägen konungen, min gode vän, att jag icke dragit ut emot honom. Min fältherre angrep på eget bevåg fästet mot min befallning. Talen ett godt ord."

Det var nästan mer än fångarne väntat; dock trodde de ej fullkomligt. De tänkte på bedrägeriet i Fomana.

Och hvem menade konungen under det der ordet: "gån"? Sannolikt bara de hvite. Men generalen hade betingat sig alla fångarne, således ock Fanterne, Akraerne o. s. v. Derom erinrade ock Dawson samt äfven på den andra punkten, på betalandet af 20,000 uns guld till betäckande af krigsutgifterne. Men dermed begick han en svår förseelse mot Asante majestätet. I raseri skrek konungen: "Hvad! Är det ej nog, då jag skickar de hvite? Skall jag också sända fanterne, och dertill guld?" Ännu ursinnigare skrek hans moder, och de öfrige närvarande upphäfde ett fruktansvärdt skrän. Den ene skrek det och den andre ett annat, och konungen sade i vredesmod: "Nej, ingen blir fri. I stannen alla här!" Och de öfrige skreko som utur en hals: "Ja, I måsten blifva här. Vi låta ingen gå. Taga er af daga skola vi göra. Vi frukta oss för ingen."

Lugnt satte sig fångarne ned på sina stolar. Under dylikt oväsen var intet att uträtta, och hela scenen var dem vedervärdig. Så syntes då med ens all förhoppning afskuren. Slutligen tog Ramseyer mod till sig samt sökte tysta den uppbragte konungen. Lugnt sade då denne: "Jag har visst intet mot eder." Men man kunde se hvilken kamp som utkämpades i hans inre. Efter en pinsam tystnad bröt han den småningom inträdda stillheten och sade: "Nej, I hvite skolen dock gå! Sägen ock min gode vän att jag ingen tvist har med honom. Och säg honom ock, att jag efterskänker de 1,000 punden sterling. Jag vill icke att en sådan liten summa skall förorsaka en så stor strid. Gån och sägen ett godt ord. Vill då ändå icke guvernören göra halt, står jag på Guds sida." (Gud skulle då afgöra). Det var ett ädelt ord, lugnt uttaladt. Men de fångne tänkte: ligger icke förräderi under? De tackade, måste tacka, men från hjertat ville det icke rik-

tigt komma; de så ofta lurade kunde ej riktigt sätta tro till sådan huldhet. Dertill utnämnde konungen blott två vanlige män, en vapendragare och en härold till deras ledsagare. Skulle manne desse släpa dem någonstädes och gömma dem? Likaledes erhöilo ledsagarne genast instruktioner och Dawson fick i uppdrag att hemma genast skrifva ett anbefallningsbref till guvernören, hvilket skulle undertecknas af konungens talare; derpå frågade konungen när de tänkte resa. De svarade: "Så snart du sänder oss åstad. I hvarje fall, redan i dag." Man måste nu ej söla, ty snart kunde hans vankelmod åter skämma bort alltsammans. Och konungen sade: "det är ock rätt. Redan i afton skolen I resa. I träffen generalen i Fomana."

Fångarne gingo för att rusta sig till affärd. Men när de svarte fångarne fingo höra konungens utslag blefvo de nedslagne, ty nu visste de att de skulle blifva skyddslösa midt ibland de blodtörstige odjuren. Så tröstade de hvite dem, lofvade dem deras innerligaste förböner hos guvernören samt hänvisade dem till den trofaste Gudens beskydd, hvilket de sjelfve fått erfara 4½ år bland detta grymma, sluga och ränkfulla folk och som kan hjälpa ur alla möjliga faror.

Klockan 4 kom Owunsu Kokoo med konungens afskedshelsning. Bonnat och Ramseyer erhöilo hvardera en värdefull dräkt samt 36 dollars som gåfva. Fru Ramseyer fick en sidenklädning samt 18 dollars och lilla Rosa 9. Nu först voro fångarne glade, ty nu började de tro att deras befrielse var allvarligt menad och skulle blifva verklighet. Nu kunde de ock med fullkomligt gladt hjerta tacka för räddningen.

Klockan 9 anmodades fångarne att taga afsked af konungen. Han satt inne på den innersta gården tillsam-

mans med några höfdingar vid en eld och såg temligen dyster ut. Fångarne hade påtagit de dem skänkte kläderna och trädde med klappande hjertan inför honom. "Så, Ramseyer, förstår du ock att bära en af detta landets dragter?" Dermed helsade han dem; derpå blickade han tiggande några sekunder på dem. Slutligen vinkade han med handen att de kunde gå. Det gjorde fångarne ondt att se konungen så tröstlös. Ramseyer och Bonnat förnyade sitt löfte att använda allt sitt inflytande hos generalen för Asantes bästa; då log konungen och sade till afsked: "Det är godt, gån och gören så." Till bärare voro, i stället för 16, som de önskat, endast medsända 11 och desse voro fångne Fante-negrer. Herr Dawson öfverlemnade dem nu ock brefvet, och så bar det af ungefär klockan 11 på natten — till frihet. Många kistor och lådor måste qvarlemnas i blodsstaden Kumase; dock, den så länge efterlängtade frihetens mål gjorde att fångarne kunde snart förgäta desse. Liksom drömmande buros de framåt i sina hängmattor; och bärarne måste nästan krypande under nattens mörker söka vägen genom den tjocka urskogen. Efter två timmar var det en timmes väg derifrån belägna Kaase uppnådt, hvarest hölls nattläger. Tidigt följande morgon bröts åter upp. Här och der stötte man på militär och många bekanta från Kumase. Alla voro ytterst vänliga. Och ehuru väl de fleste trodde att krig just fördes för de hvite fångarnes skull, så blefvo de dock stundom helsade med jubelrop, då deras uppträdande i alla fall upptogs som ett fredsbudskap. Redan i Kaase hade vapendragaren aflägsnat sig för att, som det hette, bringa fältherren Dwomo, fursten af Mampong, underrättelse om deras ankomst. Men på aftonen stötte han åter tillsammans med dem och medförde en talare från fältherren,

som skulle ledsaga fångarne in i det fientliga lägret. Svärdsbäraren befälde att man nästa morgon skulle stå upp tidigt och koka ris för hela den följande dagen, så att man på denna utan uppehåll kunde uppnå resans mål. Fångarne hade färdats af hjertans lust, och så långtansfullt styrde de mot frihetens mål, att trots den ansträngande marschen, kunde man dock ej hos dem spåra den minsta trötthet. Liksom förut för $4\frac{1}{2}$ år sedan funno de byar och städer tomma på menniskor; då, likväl förkunnande dem nöd och elände, denna gång befriarens annalkande. I Dompouse hvimlade det åter af svarta, men alla soldater; det var gränsvaktaren Obengs afdelning. Detta var den sista stunden af tvekan för fångarne; de tänkte på huru denne tyrann för 13 månader sedan utplundrade dem i Fomana. Hvad måne han hade för uppdrag här? I skuggan af ett träd mottog Obeng, sittande, fångarne samt var ytterst vänlig. "Talen ett godt ord med generalen, I sen ju huru förfallen denna by är." Med dessa ord lemnade han dem. Men fångarne kunde ej underlåta att tänka på de många förödelser, hvilka Asante-horderna redan anställt, och till hvilka de sjelfve varit vitnen; de kände nu mera än förut att hemsökelsens dag vore nära för detta skuldbelastade folk.

Redan uttröttade, men fulla af längtan och hopp att snart uppnå det brittiska lägret, anträdde den sista sträckan af vägen. Ungefär 40 steg voro tillryggalagda, då ljöd det: "Halt!" Obeng ville ytterligare sända med budbärare. Hvad skulle det tjena till? undrade fångarne; dock, de måste vara ödmjuka och artiga. Åter gick det med stormsteg förbi urskogens majestätiska träd. Bonnat ledde tåget och Ramseyer slöt detsamma. Plötsligt stannade tåget. "Hvad nu?" frågade Ramseyer. "Dina lands-

En negerby i Afrika.

män äro der!" var svaret. Han skyndar till förtruppen. Och der stod den engelske löjtnanten Hart med två soldater och mottog dem hjertligt. En ström af glädje- och tacksamhetstårar dämpar rösten hos de frigifne. Snart voro de omringade af ett antal engelske officerare och fingog vederqvicka sig af på europeiskt vis uppdukade förråder. Derpå fördes de af officerarne till en öppen plats i urskogen, och här arbetade 400 afrikanare med att göra en väg för krigshären till Kumase. Träd fälades, marken jemnades, i korthet — alla hinder røjdes skyndsamt ur vägen för härens tåg. Hjertliga helsningar och välkomstrop hördes nu från alla sidor. Och europeerne voro angelagne att få skaka de nykomnes händer; denna vänlighet blef dock nästan för mycket, då hela kompanier af soldater kommo. Så drogo sig våra vänner tillbaka; det förekom såsom om de varit drömmande. Sedan några timmar i ständig fruktan under sina plågare, nu firade och ärade af alla.

Härefter bar det af till general Wolseleys hufvud-
quarter. Vägen gick genom det oförgätliga Fomana. Men huru förvånade voro de ej att här finna en präktig gata som hundratals af afrikanare och engelsmän på kort tid åstadkommit. På denna hvimlade en massa af människor, bärare, kor, hästar. "Det var," som en neger sade, "Europa flyttad till Afrika." Allt var emellertid endast förberedelser till sista kriget mot Asante.

Klockan 6 på aftonen den 23 Januari 1874 uppnåddes det brittiska hufvudlägret. General Wolseley var mycket förekommande och mottog mycket vänligt de anländande samt gladde sig att ha fått medverka till deras befrielse. Men detta var dock icke hans enda uppgift. Asante måste nu straffas för sin stolthet, på det att dess

grannstammar skulle blifva mindre förtryckta i framtiden. Följande dag begaf sig generalen till Fomana, åtföljd af Ramseyer och Bonnat; då båda hade på det allvarligaste anbefallt de i Kumase fångne Fante-negrerne och andra, beslöt Ramseyer återvända till missionssyskonen, under det Bonnat stannade qvar i lägret för att tjena som rådgifvare. Så skiljdes då desse båda lidandeskamrater.

Den 2 Februari uppnådde missionärerne Kap-kusten. På gatorna stodo tusenden af menniskor, hvilka betraktade undermenniskorna med förvåning samt helsade dem. Det der "Akwaba" (välkommen) ville icke taga slut. Här påträffades äfven Kühne, som befann sig i god läkarevård. Hans tillstånd var dock föga hoppingifvande, emedan läkarne förklarade att på grund af årslånga lidanden och dålig föda var hans ena lunga till hälften förstörd. Sedan de nu köpt de nödvändigaste artiklar och så länge försakade ting gingo de befriade missionssyskonen ombord och anlände den 7 Februari till Christiansborg, där de fingo sammanträffa med länge efterlängtrade bröder och systrar. De hade ej blifvit friköpta med pengar, som Adu Bofo hade bestämt, utan genom härsmakt, framskaffad af Herren Gud. Och så fingo de nu tillsammans af helt hjerta prisa hans underbara vägar och gerningar, i det han så mäktigt bekämt sig till sitt ord och sina löften.

XXXVIII. Domen.

Redan länge hade engelsmännen gerna velat tillstänga vägen för Asanterne, men de hade ej vågat af brist på manskap inlåta sig i fäktning med dem; de kunde blott beskydda några kuststäder medels sina krigsskepp. Der-

för huserade ock Asanterne deromkring ju längre desto vildare. När emellertid general Wolseley den 2 Oktober 1873 landade med en utsökt stab af 29 officerare vardt förhållandet annorlunda. Såsom nämdt är måste Asante lemna Elmina och lemna det engelska skyddsområdet; hela hären led ock vid återtåget ett fruktansvärdt nederlag o. s. v. Sjelfve fältherrens bärkorg, den största utmärkningen för en Asante-fältherre, råkade i britternas händer.

Under tiden fortsattes underhandlingarne, hvarom vi redan hafva hört åtskilligt. Alltjemt fortsattes engelsmänens marsch mot Kumase. Den 14 Januari anlände missionär Kühne. Den 17 besteg Lord Gifford det heliga fetischberget, Adanse. En fetischprest samt åtskilliga medhjelpare mötte honom med varning att återvända, ty döden vore deras lott. Men desse voro ej så rädda af sig, utan marscherade vidare. Öfver vägen var utspänd en fetischtråd tillika med ett stympadt menniskooffer, en träbössa samt några dolkar; bredvid det var "döden". Det befans icke nödigt att ens aflossa en musköt på det heliga berget.

Den 23 Januari anlände Ramseys; den 24 anmodades Karakari "att lössläppa alla de infödde fångarne genast, att utbetala hälften af de 50,000 uns guld som krigs utgifter, att sända några framstående män af kungligt blod som gisslan, och så skulle blott en liten afdelning af krigshären beledsaga fältherren till Kumase, hvarest freden skulle undertecknas." Denna skräckpost tvingade Karakari att utforska af presterne, huru saken stod. Desse togo två män, genomstungo deras kinder med knifvar, hvarefter de bundo dem vid ett träd och öfverlemnade dem åt döden. "Om desse män dö snart," sade de, "så

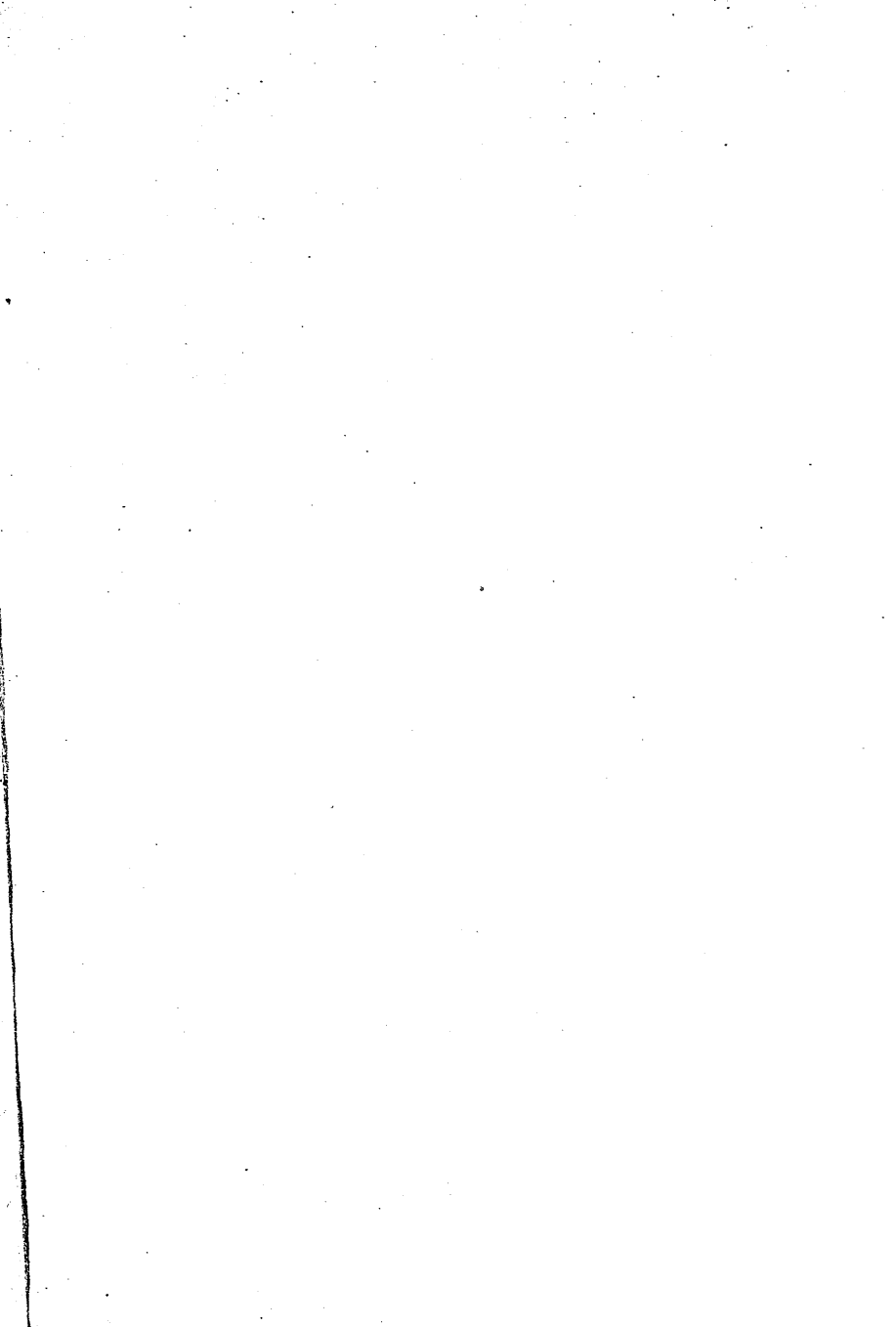
skola Asanterne segra.” Men desse olycklige lefde i gräsliga qual, den ene 5, den andre 9 dagar; dock, konungen aktade ej derpå. Han lät samla all sin härstyrka vid Bekwae och Amoafoa, 8 timmars väg från Kumase. Här inlät han sig den 29 Januari i en drabbning med engelsmännen, hvarvid han led ett nesligt nederlag. Derpå lät han åter skrifva ett rätt vänligt bref och gjorde dervid många löften, men små garantier derför. Dawson bifogade 2 Cor. 2: 11: “Att satan icke måtte vinna någon fördel öfver oss, ty hans anslag äro oss icke obekanta.” Detta ställe lästes i lägret, och meningen deri förstods; generalen företog ett nytt angrepp. Så följde den fruktansvärda slagtingen vid Amoafoa den 31 Januari 1874. Asante-hären bestod af 20,000 man; mot dem 3,000 hvita och svarta. Men de senares vapen uppväggde de förres stora antal. Likväl höllo Asanterne ut hela dagen. Slutligen måste de vika med oerhörda förluster. Amankua Tia, fursten af Mampong, och andre berömde Asante-härförare lägo bland de tusenden fallne. Nu gick det snabbt vidare. Den 4 Februari utkämpades öfvergången af floden Oda. Karakari ledde sjelf denna gång försvaret men måste efter sju timmars fäktande draga sig tillbaka. Han flydde till sin villa Amangchia. Redan samma dag intågade engelsmännen i Kumase. Invånarne stodo, många med vapen i händerne, och stirrade på de hvite krigarne, men visade hvarken fruktan eller hat. Dock, segrarne uppförde sig också anständigt, och allt plundrande var strängt förbjudet.

Med jubel mottogs segrarne af de svarte fångarne, för hvilka det sett ganska mörkt ut på senare tiden; en annan hade ock måst öka antalet af de sedvanlige offren. När konungen drog ut med hären blefvo samtliga fångarne, äfven Dawson och Plange, lagde i jern samt lemnade

åt några underhöfdingars uppsigt, hvilka sannolikt hade i uppdrag att vid rättan tid ge dem dödsstöten. På morgonen den 4 Februari blefvo de alla förde till Bosommurus bostad; sjelfve trodde de det nu bar af till slagtbänken. Snart upphof sig en förskräcklig uppståndelse på gatorna; den ene sprang hit, den andre dit, först hviskande derpå skrikande högt: "Asante har lidit nederlag! De hvite stå vid Suben! De hvite hafva en trumma som, när den sättes i rörelse, jagar alla fienderne på flykten!" Många tillgripa hvad de kunna få fast i samt rymma fältet, innan de ännu fått höra den förfärliga trumman. Klockan 4 rycker konungen åter in, men genomilar blott i största hast sitt bloddränkta Kumase. På torget stannade han dock, slog sitt hufvud och ropade: "O, hade jag blott följt min moders och mina vises råd!" Han ilade till Amangchia. Sonen till Bosommuru inträdde nu till fångarne och meddelade dem att hans fader fallit och att de nu måste följa honom in i evigheten. Der lågo desse arme i bojor. Redan hemtade väktarne knifvar och slipstenar. Slagtandet skulle börja. I detsamma hördes "hurrah, hurrah" ute på gatorna. "De hvite komma!" utropar en budbärare och efter honom komma desse omedelbart. I stället för att stöta knifven genom kinderna eller slå af hufvudena varda bojorna aftagne på fångarne, och de äro frie. Men för Kumase var vedergällningens dag kommen. Innevärnarne blefvo utvisade. Palatset sprängdes i luften, staden antändes och jemnades med jorden. Men lukten af de många menniskor, som på senare tiden offrats var nog att förpesta luften och gjorde det omöjligt för de hvite att stanna, om de äfven velat. När förstörelseverket var fullbordadt drog general Wolseley med sin här, nu 1,400 man, åter sina färde.

Nu var Karakari beredd att sluta fred. 50,000 uns guld betalades ut, handeln med kusten förklarades fri och det löftet afgafs att söka efter förmåga utplåna den rysliga seden att offra människor. Äfven sändes ansedde Asante-borgare som gisslan. Dock, med den yttre freden var icke den inre också gifven. Karakari hade hos sina store, företrädesvis hos mången äregirig furste, förlorat anseendet. De fleste afföllo trån honom, till och med Adu Bofo, och slutligen äfven hans moder. Det var för mycket för den så länge förbländade, men nu förödmjukade, öfvergifne och på alla sidor förrådde mannen. Han ville i sin förtviflan begräva sig lefvande. Han omgaf sin tron med krutfat, samlade samman alla hofvets skatter samt ämnade också spränga sig i luften. Men Karakari var ej mera egen herre. Hans höfdingar förhindrade detta hans förehafvande samt sände honom i landsförvisning. (Luk. 1: 51—53.)

BV3625

Frey

Fyra ar i Asante ...

.A7F87

1007231

2- 9462

2-

UNIVERSITY OF CHICAGO

48 440 135

1007321

UNIVERSITY OF CHICAGO

48 440 135

